

BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА
ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ

BOSNIA AND HERZEGOVINA
COUNCIL OF MINISTERS
DIRECTORATE FOR ECONOMIC PLANNING

Bosna i Hercegovina Ekonomski trendovi

Godišnji izvještaj 2012.

april/travanj 2013.

**BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE**

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА
ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ**

**BOSNIA AND HERZEGOVINA
COUNCIL OF MINISTERS
DIRECTORATE FOR ECONOMIC PLANNING**

Bosna i Hercegovina Ekonomski trendovi

Godišnji izvještaj 2012.

april/travanj 2013.

Sadržaj :

I.REALNI SEKTOR	6
• Ekonomski rast	6
• Maloprodaja	7
• Građevinarstvo	8
• Industrijska proizvodnja	9
• Tržište rada	13
o Zaposlenost	13
o Nezaposlenost	14
o Plate	15
o Penzije	17
II.JAVNE FINANSIJE – FISKALNI RAZVOJI	18
• Indirektni porezi	18
• Direktni porezi	20
• Javni vanjski dug	20
• Vladine finansije	22
III.CIJENE, MONETARNI I FINANSIJSKI SEKTOR	23
• Cijene	23
• Razvoj monetarnog sektora u BiH	25
• Bankarski sektor u BiH	28
• Tržište kapitala u BiH	33
IV.VANJSKI SEKTOR	39
• Platni bilans u BiH	39
• Vanjska trgovina robama	41
• Vanjska trgovina po zemljama	46
V.DIREKTNE STRANE INVESTICIJE	48
VI.POSLOVNO OKRUŽENJE	52
DODATAK	59

PRILOZI

Tabela 1: Industrijska proizvodnja u BiH
Tabela 2: Industrijska proizvodnja u FBiH
Tabela 3: Industrijska proizvodnja u RS
Tabela 4: Realni sektor BiH – industrija i usluge
Tabela 5: Realni sektor– rast g/g
Tabela 6: Tržište rada
Tabela 7: Rast i struktura monetarnih agregata (kraj perioda)
Tabela 8: Indeks potrošačkih cijena (CPI)
Tabela 9: Rast i sektorska struktura kredita
Tabela 10: Rast i sektorska struktura depozita
Tabela 11: Kamatne stope u BiH(prosjek perioda)
Tabela 12: Uvoz i izvoz roba u BiH
Tabela 13: Glavni trgovinski partneri BiH
Tabela 14: Platni bilans BiH

SPISAK GRAFIKONA:

- Grafikon 1: Komponente godišnjeg rasta prometa BiH maloprodaje
Grafikon 2: Komponente godišnjeg rasta vrijednosti izvršenih građevinskih radova u BiH
Grafikon 3: Stope rasta industrijske proizvodnje
Grafikon 4: Stopa rasta industrijske proizvodnje po kategorijama proizvoda
Grafikon 5: Proizvodnja električne energije u BiH
Grafikon 6: Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u BiH
Grafikon 7: Stope nezaposlenosti
Grafikon 8: Prosječne neto plate
Grafikon 9: Raspored sredstava sa JR UIO BiH
Grafikon 10: Struktura vanjske zaduženosti po kreditorima
Grafikon 11: Stanje javnog vanjskog duga, udio u BDP-u i servisiranje
Grafikon 12: Doprinos rastu cijena u BiH
Grafikon 13: Poređenje inflacije u BiH sa zemljama u regiji i EU
Grafikon 14: Doprinos rastu novčane mase M2
Grafikon 15: Mjesečni rast monetarnih agregata
Grafikon 16: Stope rasta deviznih rezervi
Grafikon 17: Doprinos rastu deviznih rezervi
Grafikon 18: Mjesečne stope rasta ukupnih novčanih sredstava
Grafikon 19: Aktiva finansijskih posrednika u BiH
Grafikon 20: Kretanje ukupnih prihoda i rashoda
Grafikon 21: Neto štednja pojedinih sektora
Grafikon 22: Kretanje kamatnih stopa
Grafikon 23: Kretanje kamatnih stopa MKO u BiH
Grafikon 24: Kretanje najvažnijih indeksa na svjetskim tržištima
Grafikon 25: Tržišna kapitalizacija u zemljama okruženja
Grafikon 26: Ukupna tržišna kapitalizacija u BiH
Grafikon 27: Indeksi investicijskih fondova Sarajevske i Banjalučke berze BIFX i FIRS
Grafikon 28: Indeksi najuspješnijih kompanija na Sarajev. i Banjalu. berzi i indeks (ERS-10)
Grafikon 29: Uporedni prikaz vrijednosti Indeksa zemalja iz regiona BiH listiranih na Bečkoj berzi
Grafikon 30: Promet na SASE u 2012.
Grafikon 31: Promet na BLSE u 2012
Grafikon 32: Stope promjena uvoza i izvoza, te pokrivenost uvoza izvozom zemalja regiona
Grafikon 33: Učešće pojedinih kategor. proizvoda u ukupnom uvozu i doprinosi promjeni uvoza
Grafikon 34: Učešće pojedinih kategor. proizvoda u ukupnom izvozu i doprinosi promjeni izvoza
Grafikon 35: Učešće pojedinih zemalja u BiH uvozu, izvozu i promjena izvoza u tim zemljama
Grafikon 36: SDU ulaganja globalno
Grafikon 37: Stanje FDI po kvartalima u BiH (u 000 KM)
Grafikon 38: Najznačajnija ulaganja u BiH po zemljama
Grafikon 39: Registrovane FDI u BiH po djelatnostima u (000.000) KM

SPISAK TABELA:

- Tabela 1: Nominalni i realni rast prosječne neto plate
Tabela 2: Nominalni i realni rast penzija
Tabela 3: Prihodi od indirektnih poreza u milionima KM
Tabela 4: Rast naplate prihoda od akciza na domaće i uvozne proizvode
Tabela 5: Prihodi od direktnih poreza, ostalih taksi, kazni i naknada i doprinosa
Tabela 6: Operativni izvještaj za BiH po strukturi rashoda i prihoda
Tabela 7: Koeficijent brzine opticaja novca
Tabela 8: Struktura kredita prema kvalitetu
Tabela 9: Uporedni prikaz vrijednosti indeksa iz regiona
Tabela 10: Spoljnotrgovinski indikatori

Tabela 11: Učešće uvoza, izvoza i njihove promjene proizvoda prema ekonomskoj namjeni

Tabela 12: Uvoz, izvoz, i trgovinski deficit

Tabela 13: Rangiranje BiH prema Doing Business 2013.

LISTA SKRAĆENICA:

ARS	– Anketa o radnoj snazi	OR	– Obavezne rezerve
BATX	– Bosnian Traded Index	PB	– Platni bilans
BD	– Brčko Distrikt	PDV	– Porez na dodanu vrijednost
BDP	– Bruto domaći proizvod	PIF	– Privatizacijski investicijski fond
BDV	– Bruto dodana vrijednost	PJI	– Program javnih investicija
BHAS	– Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine	SASE	– Sarajevska berza
BIFX	– Indeks bosanskih investicijskih fondova	SASX-10	– Indeks rezultata 10 najboljih kompanija listiranih na Sarajevskoj berzi
BiH	– Bosna i Hercegovina	SB	– Svjetska banka
BLSE	– Banjalučka berza	SEE	– Jugoistočna Evropa
CBBiH	– Centralna banka Bosne i Hercegovine	SIPA	– Državna agencija za istrage i zaštitu
CEFTA	– Srednjoevropski sporazum o slobodnoj trgovini	SMTK	– Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
CPI	– Indeks potrošačkih cijena	SOR	– Srednjoročni okvir rashoda
DOB	– Dokument okvirnog budžeta	SRS	– Srednjoročna razvojna strategija
DSU	– Direktna strana ulaganja	SSP	– Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
EBRD	– Evropska banka za obnovu i razvoj	SST	– Sporazum o slobodnoj trgovini
EC	– Evropska komisija	SVF	– Statistika vladinih finansija
EKS	– Efektivna kamatna stopa	UIO	– Uprava za indirektno oporezivanje BiH
ERS-10	– Indeks dizajniran za prikaz rezultata 10 kompanija iz sistema Elektroprivrede RS	USAID	– Agencija Sjedinjenih Američkih Država za međunarodni razvoj
EU	– Evropska unija	P1 2012.	– Prva polovina 2012. godine
FBiH	– Federacija Bosne i Hercegovine	P2 2012.	– Druga polovina 2012. godine
FIRS	– Indeks investicijskih fondova RS	K1 2012.	– Prvi kvartal 2012. godine
FISIM	– Usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene	K1 2012.	– Prvi kvartal 2012. godine
JR UIO	– Jedinstveni račun Uprave za indirektno oporezivanje	K3 2012.	– Treći kvartal 2012. godine
KM	– Konvertibilna marka (međunarodni standard ISO 4217)	K4 2012.	– Četvrti kvartal 2012. godine
MMF	– Međunarodni monetarni fond	M0	– Rezervni novac
MVTEO	– Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa	M1	– Transakcijski novac
OMA	– Odjel za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje	M2	– Novac u širem smislu
		QM	– Kvizinovac
		mKM	– Milioni KM
		g/g	– Stopa rasta koja podrazumijeva promjenu u odnosu na isti period prethodne godine
		m/m	– stopa rasta koja podrazumijeva promjenu u odnosu na prethodni mjesec tekuće godine

GLAVNI EKONOMSKI POKAZATELJI U BiH

godišnji pokazatelji

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Nominalni BDP BIH (u milionima KM)	26.783	26.378	26.410	27.240	27.496*
Nominalna stopa rasta (u %)	12,3%	-1,5%	0,1%	3,1%	0,9%*
Realna stopa rasta (u %)	4,9%	-4,2%	-0,6%	2,0%	-0,2%*
Stanovništvo (hiljade)	3.842	3.843	3.843	3.840	3.842*
BDP per capita (u KM)	6.971	6.864	6.872	7.094	7.157*
Broj nezaposlenih u BIH (u hiljadama)	493	498	517	530	543
Prosječne neto plate u BIH (u KM)	752	790	798	816	826
CPI (indeks potrošačkih cijena)	7,4%	-0,4%	2,1%	3,7%	2,1%
Konsolidirani budžet BIH**					
Prihodi (% BDP-a)	40,7%	39,2%	41,1%	41,7%	42,7%
Rashodi (% BDP-a)	42,7%	43,3%	43,4%	42,9%	40,4%
Saldo (% BDP-a)	-2,0%	-4,1%	-2,3%	-1,2%	2,3%
Vanjski javni dug (% BDP-a)	15,4%	19,3%	23,2%	24,5%	25,5%
Novac i krediti**					
Novac u širem smislu (M2) (% BDP-a)	46,5%	48,2%	51,6%	53,0%	54,2%
Kreditiranje privatnog sektora ⁽¹⁾ (% BDP-a)	50,9%	49,6%	50,6%	51,1%	52,9%
Platni bilans**					
Saldo tekućeg računa u milionima KM	-3.510,0	-1.589,3	-1.358,9	-2.429,3	-2.450,3
U % BDP-a	-13,1%	-6,0%	-5,1%	-8,9%	-8,9%*
Trgovinski bilans**					
Izvoz roba i usluga (u milionima KM)	6.557	6.006	7.238	8.040	7.884
(stopa rasta u %)	13,0%	-8,4%	20,5%	11,1%	-1,9%
Uvoz roba i usluga (u milionima KM)	14.837	11.892	12.708	14.291	14.262
(stopa rasta u %)	19,0%	-19,9%	6,9%	12,5%	-0,2%
Bilans roba i usluga (u % BDP-a)	-30,9%	-22,3%	-20,7%	-22,9%	-23,2%*
Bruto devizne rezerve**					
U milionima KM	6.295,7	6.212,1	6.457,7	6.423,6	6.508,4
U mjesecima uvoza roba i usluga	4,4	6,1	6,1	5,4	5,5
Servisiranje vanjskog javnog duga**					
U milionima KM	152,91	245,9	300,8	340,0	413,3
U % izvoza roba i usluga	1,7%	3,2%	3,3%	3,3%	4,1%

* Izvor: Procjena DEP-a

** Izvor: Centralna banka BiH za prihode, troškove i neto kreditiranje, kao platni bilans; Ministarstvo finansija i trezora BiH za vanjski javni dug i njegovo servisiranje; UIO BiH-Odjeljenje za makroekonomsku analizu.

(p) Projekcije DEP-a

(1) Prema Centralnoj banci BiH privatni sektor obuhvata stanovništvo, nebankarske finansijske institucije i ostalo.

I REALNI SEKTOR

- **Nepovoljna ekonomska kretanja u okruženju i problemi u proizvodnji električne energije su bili glavni faktori negativnog bh. ekonomskog rasta od 0,2% u 2012 godini.**
- **Negativan ekonomski rast se manifestovao kroz realni pad domaće tražnje i izvoza i to uprkos realnom smanjenju vanjskotrgovinskog deficita od 4,5%.**
- **Pad domaće tražnje je uglavnom bio posljedica tri godine negativnih trendova proizvodnje, zaposlenosti i realnih plata, realnog smanjenja novčanih priliva građana iz inostranstva i sl.**
- **Bh. izvoz je u najvećoj mjeri bio ugrožen problemima u proizvodnji električne energije, te slabom izvoznom tražnjom.**
- **Aktuelne projekcije u okruženju za tekuću godinu uglavnom predviđaju postepeno slabljenje negativnih trendova iz 2012. Ovo bi uz bolju situaciju proizvodnje električne energije moglo donijeti skroman bh. ekonomski rast.**

Nepovoljna ekonomska kretanja u užem i širem okruženju, te problemi u proizvodnji električne energije su u najvećoj mjeri obilježili bh. ekonomski rast u 2012 godini. Posebno važan faktor su bile prilično izražene recesije u zemljama iz neposrednog okruženja kao što su Hrvatska, Slovenija i Srbija (sa negativnim ekonomskim rastom od približno 2%), te ekonomska stagnacija u Crnoj gori. Pored toga, važan uticaj na bh. kretanja je imao i pad italijanske ekonomije od 2,2%, te skroman ekonomski rast u Njemačkoj i Austriji od svega 0,7%. Pomenute zemlje su ne samo najvažnija bh. izvozna tržišta, nego neke od njih takođe predstavljaju i važan izvor tekućih i kapitalnih priliva kojima se finansiraju bh. finalna potrošnja i investicije. Njihovi negativni trendovi ekonomskog rasta, zaposlenosti, finansijskog sektora i sl su neminovno ugrozili bh. izvoz, te rast bh. domaće tražnje.

To potvrđuju i dostupni kratkoročni indikatori za 2012. godinu koji ukazuju na blag realni pad bh. ekonomije od približno 0,2%¹. Negativan ekonomski rast se manifestovao kroz realni pad domaće tražnje i izvoza i to uprkos realnom smanjenju vanjskotrgovinskog deficita od 4,5%². Do pada domaće tražnje je došlo i u domenu privatne potrošnje i investicija uglavnom kao posljedica tri godine negativnih trendova proizvodnje, zaposlenosti i realnih plata, realnog smanjenja novčanih priliva građana iz inostranstva i sl. Pored toga, javna potrošnja i investicije po svemu sudeći bilježe izuzetno skroman realni rast obzirom na složenu fiskalnu poziciju u 2012. Smanjenje domaće tražnje je rezultiralo realnim padom robnog uvoza od 4,4%, dok je bh. izvoz u najvećoj mjeri bio ugrožen problemima u proizvodnji električne energije, te slabom izvoznom tražnjom. Naime, česti remont i u elektranama i nepovoljna hidrološka situacija u 2012. su doveli do pada vrijednosti izvoza energetske dobara od 38%, što je bio jedan od glavnih uzroka realnog pada bh. robnog izvoza od 5%. Konačno, industrijska proizvodnja koja ima centralnu ulogu u ukupnim ekonomskim kretanjima takođe bilježi značajan pad od 4,3% u 2012. godini.

Realno smanjenje uvoza dobara široke potrošnje od (najvjerovatnije³) preko 1% praćeno realnom stagnacijom njihove proizvodnje u zemlji najviše ukazuju da je privatna potrošnja BiH u

¹ Zvanični statistički podatci o BiH ekonomskom rastu u 2012. nisu bili dostupni u vrijeme pisanja tako da je DEP bio primoran da izradi vlastitu procjenu.

² Procjena DEP-a na bazi dostupnih podataka vanjske trgovine i indeksa jediničnih vrijednosti robnog izvoza i uvoza.

³ U vrijeme pisanja BHAS nije objavila nacionalne račune, pa prema tome ni deflator privatne potrošnje za 2012 godinu. Stoga je za potrebe procjena korišten indeks jediničnih vrijednosti robnog izvoza i uvoza koji pored dobara široke potrošnje uključuje i dobra za ostale ekonomske namjene (intermediarna, kapitalna i sl), te otuda i izraz „najvjerovatnije preko“. Zapravo, deflacionisanjem nominalnog pada uvoza dobara široke potrošnje od 1,4% sa

2012. godini zabilježila realni pad od približno 1%⁴. Ovo je uglavnom bilo posljedica nastavka višegodišnjeg slabljenja zaposlenosti i raspoloživog dohodka građana započetog recesijom 2009. godine kako u BiH tako i okruženju. Smanjenje broja zaposlenih od 0,5%, te realni pad plata od 0,8% su znatno oslabili najveću komponentu raspoloživog dohodka. Padom zaposlenih je takođe zaustavljen rast prihoda od doprinosa za penziono što je dovelo do realnog pada prosječne penzije od 2,6%, odnosno realnog smanjenja ukupnih isplata za penzije od 0,9%. Zapravo, ukupna socijalna davanja kao veoma važan faktor raspoloživog dohodka su vjerovatno takođe zabilježila negativan rast na što ukazuje njihov realni devetomjesečni pad na nivou centralne vlade od 1,4%. Konačno, nepovoljno stanje zaposlenosti i ekonomskog rasta u okruženju je rezultiralo tek skromnim rastom tekućih novčanih priliva bh. građana iz inostranstva od svega 1,9%, odnosno neznatnim realnim padom od 0,2%. Pored svega toga, depoziti stanovništva od 2010. nadmašuju zajmove čime su domaćinstva nakon dužeg vremena prestala biti neto dužnik. Time je uspostavljen rastući trend „viška“ depozita u odnosu na zajmove koji je sa 2,5% u 2010 narastao na 11,5% na kraju 2012 godine što možda donekle ukazuje na njihovu sve veću sklonost štednji u uslovima neizvjesnosti uzrokovanim višegodišnjim trajanjem krize.

U isto vrijeme, nominalni pad uvoza kapitalnih dobara od 3,6% (uz još veći realni pad), te smanjenje vrijednosti izvršenih građevinskih radova od preko 3% jasno ukazuju na pad kapitalnih investicija. Ovo je prije svega posljedica ne samo slabe proizvodnje i izvoza u posljednjih nekoliko godina, nego i prilično skromnih očekivanja za skoriju budućnost. Drugim riječima, bitno smanjeni povrati na investicije u proteklom periodu, te posebno skromni očekivani budući povrati su u velikoj mjeri destimulisali privatne investicije. Pri tome ni snažan rast direktnih stranih ulaganja (DSU) od 80% nije puno pomogao obzirom da su prilivi od DSU u 2012. još uvijek ostali na prilično niskom nivou od 3,5% BDP-a. Pored toga, problemi nezaposlenosti i realnih plata, te pad kapitalnih transfera iz inostranstva privatnom sektoru i sl. su, uprkos povećanju stanja stambenih kredita stanovništvu od 5,1%, bitno ograničili investiranje u izgradnju nekretnina. Konačno, investicije su dodatno ugrožene problemima u javnim finansijama koji su značajno oslabili javne radove.

Prema aktuelnim projekcijama DG ECFIN-a⁵ u 2013. godini se očekuje slabljenje negativnih trendova iz 2012. u Hrvatskoj, Sloveniji i Italiji, praćeno slabljenjem rasta u Njemačkoj uz nepromijenjenu stopu u Austriji, te skroman ekonomski rast u Srbiji (od 1,7%). Ovo bi moglo rezultirati skromnim jačanjem tražnje za bh. izvozom u inostranstvu. Pored toga, očekivana normalizacija stanja u elektranama po pitanju remonta uz povoljnu hidrološku situaciju bi mogla znatno popraviti bh. proizvodnju i izvoz u 2013. Očekivano skromno povećanje pretežno izvezno orjentisane industrijske proizvodnje bi moglo rezultirati blagim povećanjem broja zaposlenih, pa prema tome i raspoloživog dohodka građana, što bi konačno trebalo donekle ojačati privatnu potrošnju.

Maloprodaja

Maloprodaja BiH je u 2012 godini zabilježila rast prometa od 3,9%⁶ što je obzirom na rast cijena goriva i ukupnu inflaciju bilo tek dovoljno za neznatan realni rast. Naime, trgovina gorivima i mazivima koja predstavlja više od četvrtine ukupnog maloprodajnog prometa u BiH je zabilježila rast prometa od 5,4% u 2012 godini. Deflacionisanjem ove stope sa povećanjem

rastom jediničnih vrijednosti ukupnog robnog uvoza od 3,1%, dobije se realni pad uvoza dobara široke potrošnje od 1,7%.

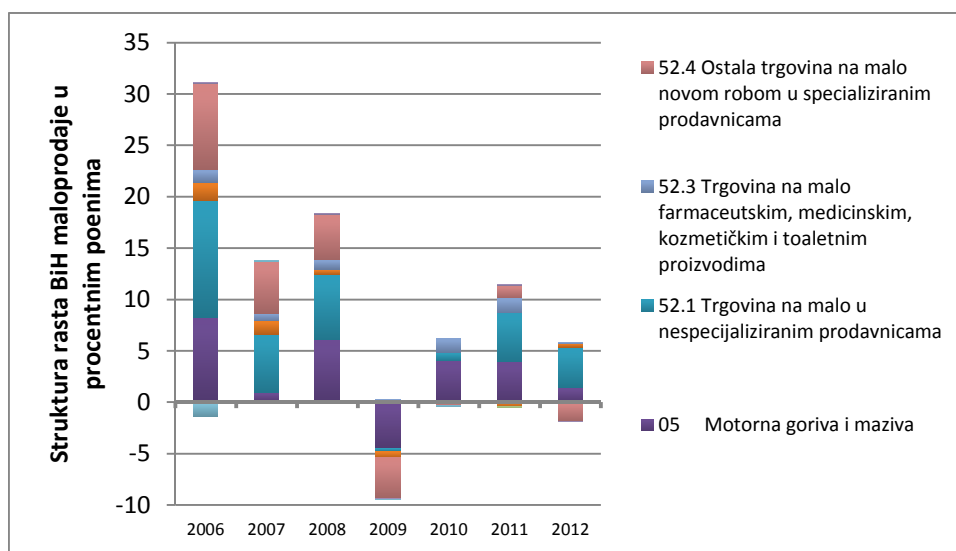
⁴ Procjena DEP-a.

⁵ DG ECFIN - „European Economic Forecast, Winter 2013“

⁶ Procjena DEP-a na bazi entitetskih indeksa.

maloprodajnih cijena goriva od 7,5%⁷ dobije se realni pad od preko 2%. Pored toga, ostatak trgovine na malo bilježi rast prometa od svega 3,3% gdje se nakon deflacionisanja sa inflacijom od 2,1% dobiva realni rast od svega 1,3% (ili eventualno nešto više ako se inflacija umanjuje za uticaj rasta cijena goriva koji je već ukalkulisan zasebno u datoj kategoriji). Pri tome je rast prometa trgovine u nespecijaliziranim prodavnicama od 9,9% bio najuticajniji faktor povećanja, što je u velikoj mjeri neutralizirano padom prometa u specijalizovanim prodavnicama od 9,4%. Zapravo može se reći da je rast maloprodaje ostvaren uglavnom u domenu netrajnih dobara široke potrošnje koje se pored nespecijalizovanih prodavnica takođe prodaju i u trgovinama hranom, pićima i duhanom (rast prometa od 5,6%), te farmaceutskim proizvodima (rast od 1,7%). S druge strane, pad prometa u specijalizovanim prodavnicama je skoro u cjelosti uzrokovan padom trajnih dobara široke potrošnje i to prije svega padom prodaje električnih aparata za domaćinstvo od 50%. Ovakav pad trgovine trajnih potrošačkih dobara je ponajviše bio rezultat negativnih trendova zaposlenosti i realnih plata, slabih priliva iz inostranstva, socijalnih davanja i drugih faktora raspoloživog dohodka.

Grafikon 1. Struktura rasta prometa BiH maloprodaje

Izvor: Projekcija DEP-a na bazi indeksa entitetskih statistika

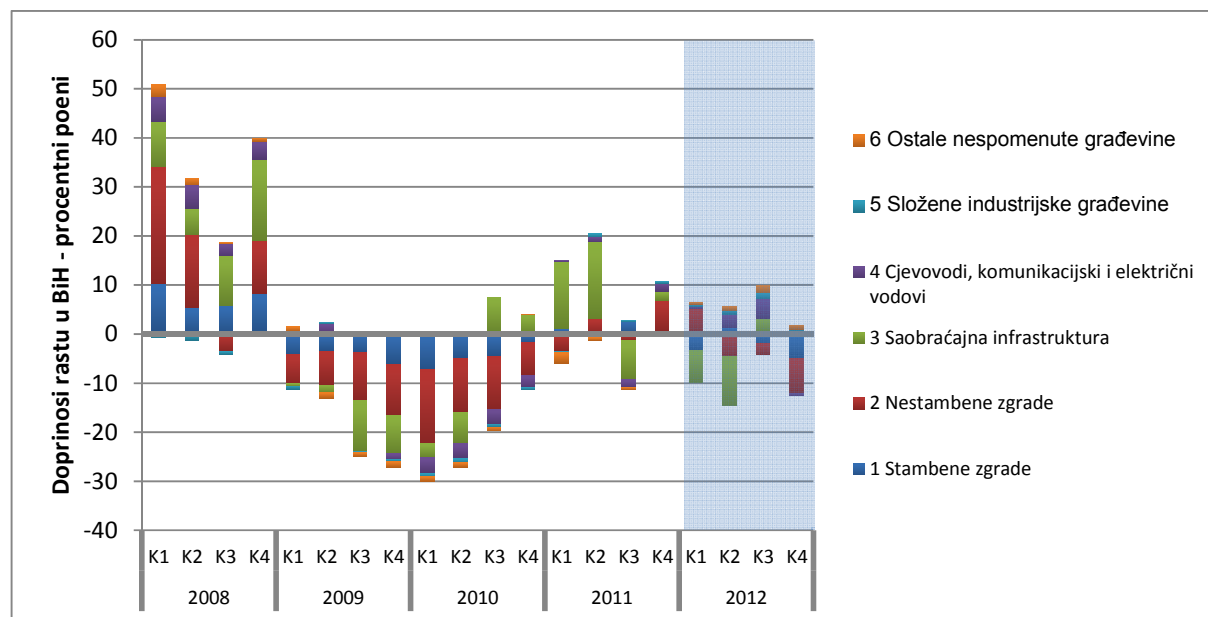
Građevinarstvo

Građevinski radovi BiH bilježe pad vrijednosti od 5% u 2012. godini. Ovo je ponajviše bilo posljedica pada vrijednosti gradnje stambenih zgrada od 15%, pada nestambenih zgrada od 13,4%, te saobraćajne infrastrukture od 5,3%. S druge strane, pad građevinarstva je donekle ublažen rastom izgradnje cjevovoda i električnih vodova od 16%. Ovo uglavnom ukazuje da je slično kao i generalno kod investicija, pad nestambenih zgrada u velikoj mjeri bilo posljedica slabog interesa preduzeća za investiranje u 2012. godini uslijed slabe tekuće proizvodnje i izvoza, te skromnih očekivanja za skoriju budućnost. Složena fiskalna situacija u 2012. koja je ugrozila rast javnih investicija je dodatno otežala rast nestambenih zgrada, te prije svega ulaganja u cestovnu infrastrukturu. Konačno, nepovoljna kretanja dohodaka bh. građana, ali i bh. dijaspe u proteklom periodu su znatno oslabila stambenu tražnju što je vjerovatno bio glavni uzrok pomenutog pada stambene izgradnje. S druge strane, rast izgradnje cjevovoda i električnih vodova je po svemu sudeći bio rezultat investicija javnih preduzeća u cilju održavanja postojeće infrastrukture. Pad građevinskih radova bio je prisutan u oba entiteta pri

⁷ Izvor: BHAS – Indeks potrošačkih cijena.

čemu je pad u RS-u od 7,9% bio znatno izraženiji u odnosu na negativnu stopu od 2,7% u FBiH. Glavni uzrok ovako visokog pada u RS je bio pad javnih investicija u cestovnu infrastrukturu od 16,4% koja čini više od polovice ukupnih građevinskih radova u ovom entitetu.

Grafikon 2. Struktura rasta vrijednosti izvršenih građevinskih radova

Izvor: Projekcija DEP-a na bazi indeksa entitetskih statistika

Industrijska proizvodnja u BiH

- **Pad fizičkog obima industrijske proizvodnje u BiH uzrokovan slabljenjem izvozne i domaće tražnje.**
- **Veći dio prerađivačke industrije u BiH zabilježio pad proizvodnje, izuzev proizvodnje namještaja, sirovog željeza i čelika te farmaceutskih proizvoda koje su ostvarile poboljšanje, dok je u prehrambenoj industriji registrirana stagnacija.**
- **Energetski sektor je dodatno oslabio ukupnu industrijsku proizvodnju u BiH usljed pada proizvodnje električne energije**

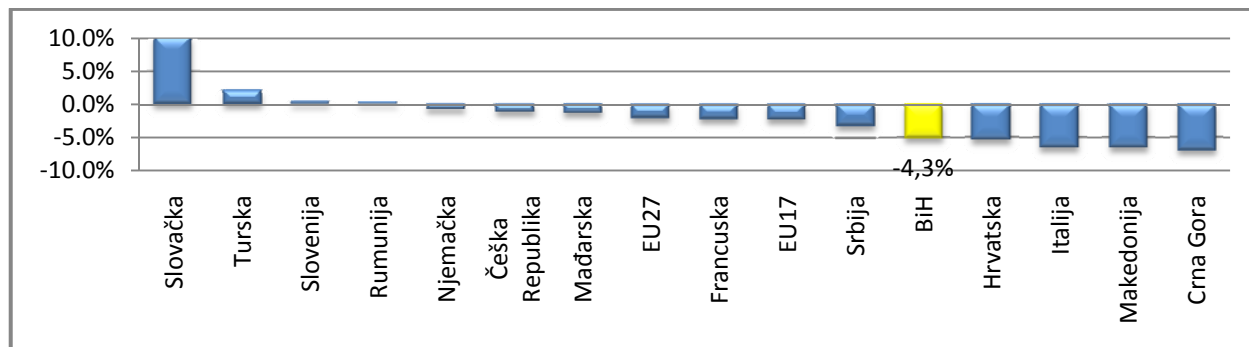
Nakon 2010. i 2011. godine kada je umjereni oporavak izvoznih tržišta rezultirao poboljšanjem poslovne aktivnosti u BiH, ekonomske turbulencije u međunarodnom ekonomskom okruženju, te problemi u proizvodnji električne energije tokom 2012. godine izrazito negativno su se odrazili na industrijsku proizvodnju BiH. Tako je BiH prema podacima BHAS-a za 2012. godinu zabilježila godišnji pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 4,3% u odnosu na prethodnu godinu.⁸ Pad privredne aktivnosti u regionu i zemljama EU koje su u 2012. godini zabilježile godišnji pad industrijske proizvodnje od oko 2,5%, rezultiralo je slabljenjem izvozne tražnje i padom proizvodnje u bh. prerađivačkoj industriji od 2,8% u odnosu na prethodnu godinu.⁹ S druge strane sektori koji su determinisani domaćom tražnjom rudarstvo i sektor za proizvodnju električne energije slabim rezultatima dodatno su oslabili industrijsku proizvodnju u BiH u

⁸ Agencija za Statistiku BiH, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini vremenske serije preračunate na klasifikaciju KD BiH 2010 i baznu 2010. godinu period 2010-2012.godina“, Sarajevo, 05.03.2013.godine.

⁹ Eurostat i nacionalni zavodi za statistiku, „stope rasta industrijske proizvodnje za period januar-decembar 2012. godine“.

navedenom periodu. U sektoru rudarstva tokom 2012. godine registrirano je smanjenje proizvodnje od 4%, dok je u sektoru za proizvodnju električne energije usljed nepovoljne hidrološke situacije i remontnih radova na termoelekttranama došlo do drastičnijeg pada proizvodnje od oko 8% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 3. Stope rasta industrijske proizvodnje 2012 / 2011. godina

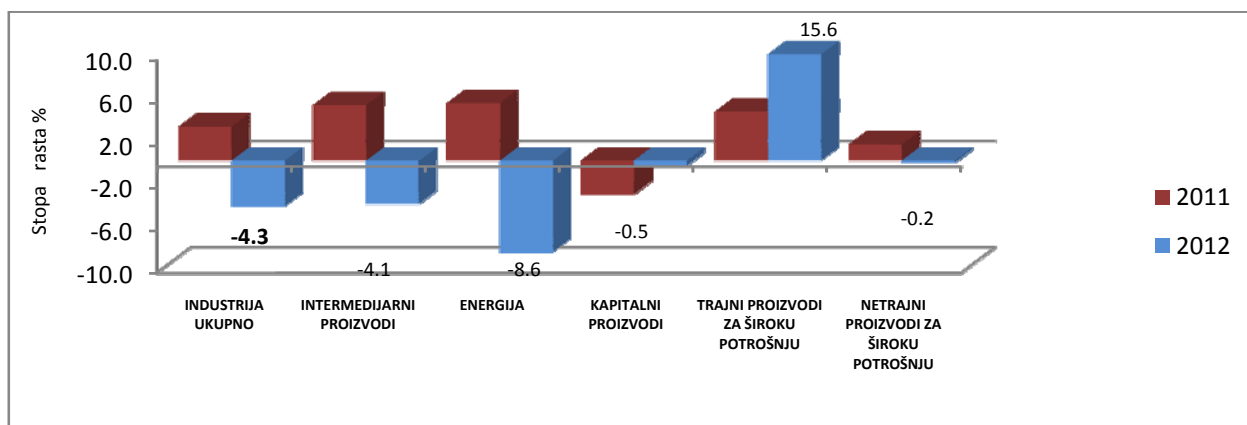

Izvor: Eurostat i Nacionalni statistički zavodi

Posmatrano po klasifikaciji glavnih industrijskih grupa proizvoda tokom 2012. godine BiH je zabilježila pad proizvodnje u skoro svim kategorijama proizvoda. Izuzetak predstavlja proizvodnja trajnih proizvoda za široku potrošnju (dominira proizvodnja namještaja) gdje je ostvaren ohrabrujući rast proizvodnje od preko 15% u odnosu na prethodnu godinu, tako da je doprinos ukupnoj proizvodnji bio pozitivan i iznosio je preko 0,5 p.p.¹⁰ U poređenju sa prethodnom godinom najznačajnija smanjenja proizvodnje zabilježena su u kategoriji energije od 8,6% i intermedijarnih proizvoda od oko 4% što je i razumljivo jer se ovi proizvodi koriste kao osnovni inputi u proizvodnim procesima kako u BiH tako i industrijama glavnih trgovinskih partnera. Obzirom da ove dvije kategorije proizvoda čine preko 60% ukupne bh. industrijske proizvodnje može se sa sigurnošću konstatovati da je ovo bio i ključni razlog slabljenja ukupne industrijske proizvodnje u BiH u 2012. godini. S druge strane proizvodnja kapitalnih i netrajnih proizvoda za široku potrošnju tokom 2012. godine bila je skoro na prošlogodišnjem nivou (zabilježene stope pada od 0,5 i 0,2%) tako da nije ostvaren značajniji doprinos industrijskoj proizvodnji u BiH.

¹⁰ **intermedijarni proizvodi**-(željezo, čelik, aluminij, rude metala i kamena, drvo, rezana građa, cement), **netrajni proizvodi za široku potrošnju**-(hrana i piće, duhan, odjeća, obuća, lijekovi), **energija**-(ugalj, koks, derivati nafte i električna energije), **kapitalni proizvodi**-(metalne konstrukcije, mašine i aparati, pumpe, kompresori, motorna vozila i rezervni djelovi za automobile), **trajni proizvodi za široku potrošnju**-(namještaj, mašine, električni aparati i autodijelovi).

Grafikon 4. Industrijska proizvodnja u BiH po glavnim industrijskim grupama proizvoda-GIG u 2012. godini

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prerađivačka industrija u BiH

Prerađivačka industrija koja čini 2/3 BiH industrije prilično je izvozno orijentisana tako da u velikoj mjeri zavisi od kretanja na inostranim tržištima. U skladu s tim, slabljenje industrija u zemljama EU i regiona negativno se odrazilo na prerađivačku industriju u BiH koja je zabilježila godišnji pad proizvodnje od 2,8%. Pri tome je, uz nekoliko izuzetaka, većina proizvodnih grana prerađivačke industrije tokom 2012. godine bilježila negativan rast ili stagnaciju. Pojedinačno najviše su podbacile tradicionalno dominantne industrijske grane kao što su metalna, drvo-prerađivačka, tekstilna industrija te proizvodnja građevinskog materijala.¹¹

Slabljenje tržišta metala i pad svjetskih cijena metala za oko 20%¹² tokom 2012. godine izrazito negativno se odrazilo na veći dio metalne industrije u BiH (aluminijumska, automobilska, mašinska industrija i proizvodnja metanih proizvoda). Proizvodnja aluminijuma koja ima veoma važnu ulogu u ukupnoj bh. proizvodnji i izvozu tokom cijele godine bila je izložena negativnim pritiscima izvana što se odrazilo na ukupan poslovni rezultat. Nizak nivo poslovne aktivnosti u svijetu posebno u zemljama EU smanjio je potražnju za aluminijumom što je rezultiralo padom prosječne cijene ovog metala za oko 15% u odnosu na prethodnu godinu. U ovako otežanim uslovima poslovanja bh. proizvođači aluminijuma bili su prinuđeni smanjiti nivo proizvodnje što je rezultiralo godišnjim padom proizvodnje aluminijuma u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodnja proizvoda od metala, mašinska industrija i proizvodnja rezervnih dijelova za automobile koje se usko vezane za proizvodnju baznih metala usljed slabljenja izvozne tražnje također nisu pokazale vidljive znakove napretka i ostvarile su pad proizvodnje u odnosu na prethodnu godinu. Podaci iz zemalja EU za 2012. godinu također ukazuju da su najznačajnija smanjenja proizvodnje (pored proizvodnje građevinskog materijala-godišnji pad 9,3%), zabilježena upravo u ovim industrijskim granama sa godišnjim padom proizvodnje od oko 5%.¹³

Osim slabljenja izvozne tražnje, nizak nivo investicija i smanjen obim građevinskih radova u BiH tokom 2012. godine negativno se odrazio na proizvodnju nemetalnih minerala i proizvoda od metala koje su zabilježile smanjenje proizvodnje od oko 15% odnosno 8% u poređenju sa

¹¹ Industrijske grane su grupisane na način da **metalna industrija** uključuje (proizvodnja baznih metala, proizvodi od metala, proizvodnja mašina i uređaja i proizvodnja rezervnih dijelova za automobile), **drvena industrija** (prerada drveta i proizvoda od drveta, proizvodnja namještaja, proizvodnja celuloze i papira), **hemijska industrija** (proizvodnja hemijskih proizvoda, gume i plastike), **prehrambena industrija** (proizvodnja hrane, pića i duhana).

¹² World Bank, "Commodity Prices data", Decembar, 2012.

¹³ European Commission DG Enterprise and Industry, "The Economic Recovery in Industry", 17. January 2013.

prethodnom godinom. Međutim unatoč otežanim uslovima poslovanja određene industrijske grane u BiH (proizvodnja namještaja, sirovog željeza i čelika, hemijska industrija) 2012. godinu završile su pozitivno i na taj način spriječile veći pad industrijske proizvodnje u BiH. Posebno ohrabrujući su bili poslovni rezultati u industriji namještaja koja je tokom 2012. godine usprkos smanjenju potražnje (usljed pada raspoloživog dohotka i povećanoj sklonosti štednji) uspjela ostvariti godišnji rast proizvodnje od 18% i izvoza 6,2%. Osim proizvodnje namještaja određeni pozitivni pomaci ostvareni su u proizvodnji sirovog željeza i čelika, te u proizvodnji farmaceutskih proizvoda koja je ostvarila godišnji rast proizvodnje od preko 15%. Naime, i pored teške situacije na izvoznim tržištima čini se da su problemi željezara u regionu (Smederevo i Sisak) tokom 2012. godine ostavili prostor BiH proizvođačima da u određenoj mjeri ublaže negativne posljedice krize na tržištu metala.

Posebno se to odnosi na proizvodnju sirovog željeza i čelika gdje je tokom 2012. godine ostvaren godišnji rast proizvodnje od oko 6% u odnosu na prethodnu godinu. Oporavak proizvodnje u ovom segmentu potvrđuje i poboljšanje proizvodnje u rudnicima željezne rude gdje je tokom 2012. godine registriran rast proizvodnje od oko 10% u odnosu na prethodnu godinu. Konačno, prehrambena industrija koja čini 10% ukupne bh. industrije tokom 2012. godine ostvarila je stagnaciju proizvodnje, tako da nije dala značajniji doprinos poboljšanju industrijske proizvodnje u BiH.

Energetski sektor u BiH

Dok su kretanja prerađivačke industrije većim dijelom determinirana izvoznom tražnjom, u bh. energetskom sektoru domaća tražnja ima primarnu ulogu. Za razliku od prethodnih godina kada je energetski sektor bio glavni oslonac stabilnosti industrijske proizvodnje u BiH, poslovni rezultati ovog sektora tokom 2012. godine dodatno su oslabili ukupnu industrijsku proizvodnju u BiH. Prema posljednjim dostupnim podacima DERK-a ukupna proizvodnja električne energije u BiH tokom 2012. godine iznosila je 12 935 GWH što predstavlja smanjenje od oko 8% u odnosu na isti period prethodne godine. Nepovoljne vremenske prilike tokom prvog kvartala te loša hidrološka situacija tokom cijele godine rezultirali su godišnjim smanjenjem proizvodnje električne energije u hidroelektranama od oko 4% u donosu na prethodnu godinu.¹⁴ S druge strane remontni radovi na termoelektrama negativno su utjecali na pogonsku spremnost termoelektrana koje su zabilježile godišnji pad proizvodnje od 10%. Ovo smanjenje proizvodnje električne energije u termoelektranama negativno se odrazilo i na poslovanje rudnika uglja u BiH koji su zabilježili godišnji pad proizvodnje od 3,5% u odnosu na prethodnu godinu. Smanjeni nivo proizvodnje u energetskom sektoru BiH rezultirao je padom fizičkog obima izvoza električne energije od oko 40% što je dodatno oslabilo ukupni bh. izvoz tokom 2012. godine.

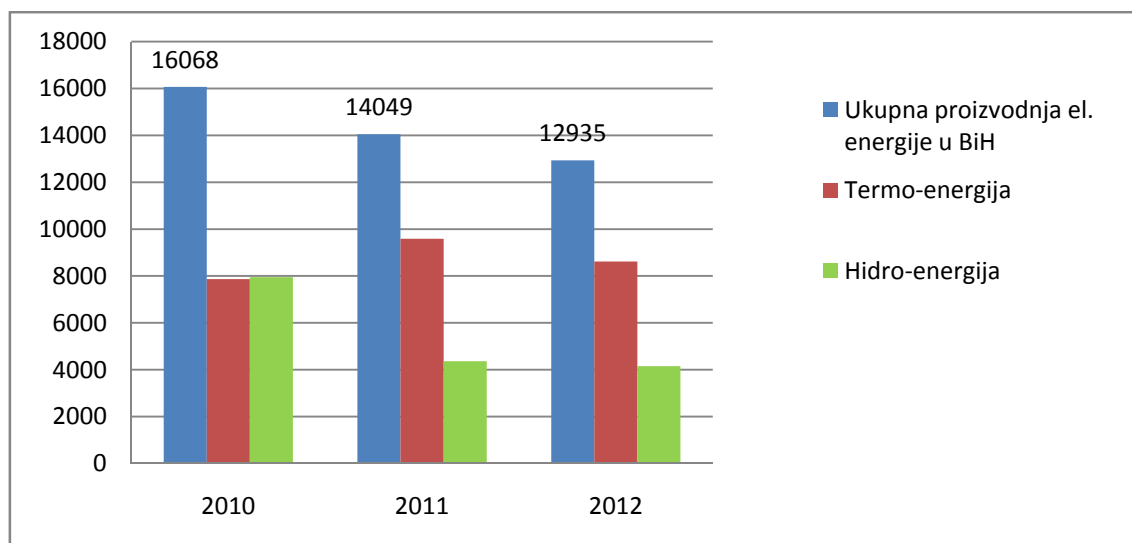
S druge strane bh. uvoz električne energije tokom 2012. godine uvećan je za oko 13,5% u odnosu na isti period prethodne godine. U ukupnoj potrošnji električne energije tokom 2012. godine nije došlo do značajnijih promjena (rast od 0,3%), dok je potrošnja velikih kupaca smanjena za 2,1% u odnosu na prethodnu godinu što je razumljivo s obzirom na pad privredne aktivnosti u BiH.¹⁵ Proizvodnja nafte i naftnih derivata u posljednjih nekoliko godina ima sve značajniju ulogu u strukturi energetskog sektora u BiH. Tako se prema podacima iz energetskog bilansa RS-a procjenjuje da je ukupna proizvodnja nafte u Rafineriji Bosanski Brod u 2012. godini iznosila 1,035 miliona tona što predstavlja smanjenje za oko 8% u odnosu na prethodnu

¹⁴ Posmatra li se struktura ukupne proizvodnje električne energije u BiH za 2012. godinu hidroelektrane su učestvovala sa 32%, dok je učešće termoelektrana 68% ukupne proizvodnje električne energije u BiH. Međutim posmatraju li se ukupni instalisani kapaciteti na nivou BiH omjer je 55% spram 45% u korist hidroelektrana.

¹⁵ Državna regulatorna komisija za električnu energiju BiH-DERK, „Izveštaj o radu DERK-a u 2012. godini“.

godinu.¹⁶ Pad proizvodnje nafte i naftnih derivata rezultirao je godišnjim smanjenjem izvoza nafte i naftnih derivata od oko 15%, što se negativno odrazilo na ukupni izvoz i industrijsku proizvodnju u BiH tokom 2012.godine.

Grafikon 5. Proizvodnja električne energije u BiH u GWh

Izvor: DERK-Državna regulatorna komisija za električnu energiju

Tržište rada u BiH

- **Ukupna radna snaga u BiH u 2012. godini se nastavila uvećavati zahvaljujući povećanju broja nezaposlenih lica u BiH dok se broj zaposlenih lica nastavio smanjivati prvenstveno u privatnom sektoru.**
- **Smanjena kupovna moć bh. građana. Prosječna neto plata u BiH je u nominalnom smislu skromno uvećana uslijed loše poslovne klime u privatnom sektoru i budžetskih ušteda u javnom sektoru, a zbog porasta cijena realni rast prosječne neto plate je negativan.**
- **Prosječna penzija u BiH je smanjena. Stagnacija prihoda¹⁷ od doprinosa za PIO/MIO iz kojih se većinski finansiraju penzije zbog negativnih dešavanja u domenu zapošljavanja.**

Zaposlenost

Usporena poslovna aktivnost bh. preduzeća je rezultirala nastavkom trenda smanjenja broja zaposlenih lica u BiH. Prosječan broj zaposlenih je u 2012. godini iznosio 687,6 hiljada lica što je za 0,5% manje pri međugodišnjem poređenju. Broj zaposlenih u privatnom¹⁸ sektoru se i dalje smanjuje (-1,4% g/g). Rast broja zaposlenih lica u javnom sektoru (1,8%) je donekle ublažio smanjenje broja zaposlenih u BiH. Međutim, primjećuje se da se broj zaposlenih u BiH u posljednjem kvartalu 2012. godine nešto sporije uvećava u odnosu na početak godine što bi mogao biti nagovještaj postepenog zaustavljanja smanjenja broja zaposlenih. Najintenzivnije smanjenje broja nezaposlenih u 2012. godini je bilo u oblasti građevinarstva (-8,5%) kao posljedica smanjenja obima građevinskih radova. Posebno se ističe da je krajem ljeta broj zaposlenih u posmatranoj grani smanjen zbog završetka sezonskih radova. Uslijed smanjenja obima izvoza i uvoza u BiH, oblast trgovine na veliko i malo takođe bilježi značajno smanjenje

¹⁶ Energetski bilans RS-a za 2012 i 2013. gidinu:“ prema podacima iz energetskog bilanasa za 2011. godinu ukupna proizvodnja nafte u rafineriji iznosila je 1,125 miliona tona nafte, dok je procijena proizvodnje nafte za 2012. godinu iznosila 1,035 miliona tona.

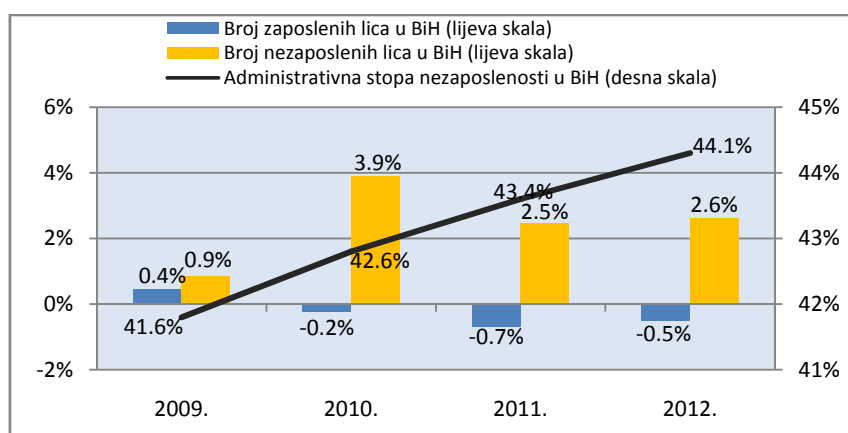
¹⁷ Izvor: Entitetski penzioni fondovi (podatak je objedinjen za oba entiteta).

¹⁸ Privatni sektor u analizi obuhvata djelatnosti A-K, dok javni sektor obuhvata djelatnosti L-O.

broja zaposlenih (-2,3%) a činjenica da je u pomenutoj grani zaposleno oko 18% ukupno zaposlenih čini situaciju još ozbiljnijom. Slično je i u oblasti saobraćaja, skladištenja i veza gdje je broj zaposlenih takođe smanjen¹⁹. Oslabljena kupovna moć kao i obim poslova u hotelima i restoranima su uticali na smanjenje broja zaposlenih u ovoj oblasti za 4,4% g/g. Oblast koja zapošljava najviše lica u BiH, prerađivačka industrija, je takođe smanjila broj zaposlenih (-0,5%) ali se primjećuje da je intenzitet otpuštanja znatno slabiji u odnosu na 2011. godinu.

Prosječan broj zaposlenih lica u FBiH je smanjen za 0,8% g/g, za razliku od 2011. godine kada je registrovan blagi porast broja zaposlenih u ovom entitetu. Najveće smanjenje broja zaposlenih je u oblastima građevinarstva, hotela i restorana, trgovine na veliko i malo te saobraćaja skladištenja i veza. U RS broj zaposlenih lica je smanjen za 0,3% g/g a najveći doprinos smanjenju je u istim oblastima privatnog sektora kao i u FBiH. Međutim, za razliku od FBiH, u RS je u septembru registrovan blagi porast ukupnog broja zaposlenih kroz povećanje zaposlenih u oblastima javnog sektora (naročito u državnoj upravi i zdravstvu) te finansijskog posredovanja i aktivnosti u vezi sa nekretninama.

Grafikon 6. Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u BiH (stope rasta g/g)

Izvor: BHAS, Entitetski zavodi za zapošljavanje, Zavod za zapošljavanje BD, DEP kalkulacije

Nezaposlenost

Prosječan broj nezaposlenih u BiH je u 2012. godini nastavio rasti istim intenzitetom u odnosu na 2011. godinu (2,6%) i iznosio 543,4 hiljada lica. Analizirajući uticaj entiteta na ukupan broj nezaposlenih u BiH uočava se da broj nezaposlenih lica raste ali različitim intenzitetom. U FBiH broj nezaposlenih je uvećan za 2,8% g/g uz snažnije stope rasta u drugoj polovini godine. Obrnuto, u RS broj nezaposlenih lica je uvećan za 1,9% uz primjetno sporiju stopu rasta u drugom polugodištu.²⁰ U FBiH je i dalje najviše novoprijavljenih lica zbog prekida radnog odnosa a prestanak ugovora na određeno vrijeme i sporazumni prekid radnog odnosa najčešći razlog prekida radnog odnosa.²¹ Primjetno je da je broj objavljenih sa Zavoda za zapošljavanje FBiH smanjen²² u 2012. godini (što u 2011. godini nije bio slučaj). S druge strane, u RS broj objavljenih sa Zavoda za zapošljavanje RS je nešto veći u odnosu na 2011. godinu a najčešći razlog objave je bio zaposlenje. U isto vrijeme broj novoprijavljenih lica na evidenciju Zavoda je manji u odnosu na 2011. godinu (-6,1%) a tome je najviše doprinijelo smanjenje broja novoprijavljenih po osnovu prekida radnog odnosa (stečaj, tehnološki višak i sporazumni prekid

¹⁹ Smanjenje od 2% g/g.

²⁰ U K4 2012. godine prosječan broj nezaposlenih u RS je uvećan za 0,4% u odnosu na isti kvartal 2011. godine.

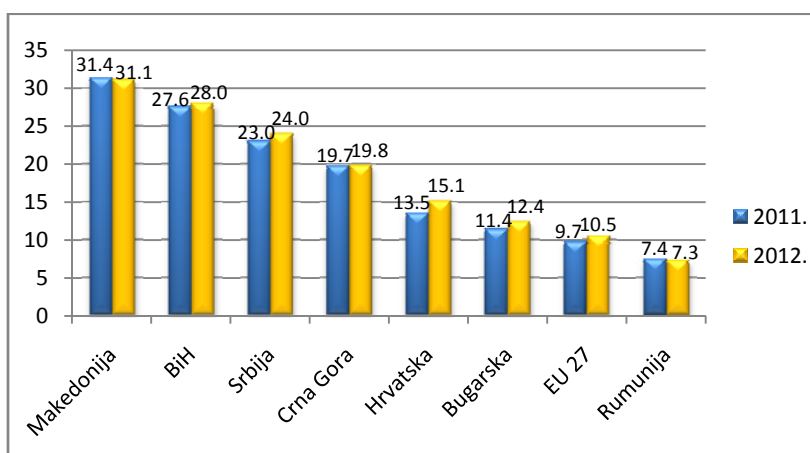
²¹ Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje.

²² Poređenje g/g.

radnog odnosa). Sve navedeno objašnjava zašto se u FBiH intenzivirao rast broja nezaposlenih a u RS značajno usporio.

Analizirajući stope nazaposlenosti primjećuje se da su na tržištu rada zemalja u regiji takođe izostala pozitivna dešavanja. Loše stanje ekonomije ne samo u BiH nego i u zemljama regiona negativno se odražava na broj zaposlenih lica. Zdržavanje postojećeg broja zaposlenih lica bio je jedan od osnovnih prioriteta. Međutim, obzirom na nizak nivo poslovne aktivnosti i nastojanje da se troškovi rada smanje većina poslodavaca je nastavila otpuštati radnike pa je u velikom broju zemalja EU primjetan trend uvećanja broja nezaposlenih lica. Sve navedeno potvrđuje analiza stopa nezaposlenosti koje su se u 2012. godini nastavile uvećavati (izuzev Makedonije i Rumunije).

Grafikon 7. Stope nezaposlenosti²³ - poređenje

Izvor: Agencije za statistiku posmatranih zemalja, za EU 27 Eurostat

Plate

Zarade zaposlenih u BiH u 2012. godini su uvećane ali nešto skromnije u odnosu na 2011. godinu. Prosječna neto plata u BiH je iznosila 826 KM i veća je za 1,3% g/g. Zbog inflacije u BiH realni rast prosječne neto plate je treću godinu zaredom negativan. Time je kupovna moć ali i životni standard bh. građana umanjen. Zbog budžetskih restrikcija u javnom²⁴ sektoru neto plate u privatnom sektoru su se brže uvećavale. To je uticalo na smanjenje razlike između plata u privatnom i javnom sektoru iako su prosječne plate u javnom sektoru i dalje veće u nominalnom iznosu. U okviru javnog sektora plate u javnoj upravi i obrazovanju su minorno uvećane²⁵. Jedino oblast zdravstva bilježi nešto brži rast neto plate od 2,1%.

U privatnom sektoru, u oblastima usluga i industrijske proizvodnje ostvaren je skroman nominalni rast plata. Jedine djelatnosti²⁶ koje su zabilježile negativan nominalni i realni rast plata su građevinarstvo i poslovanje nekretninama. U isto vrijeme u djelatnosti građevinarstva je registrovan najveći broj otpuštenih lica što je sveukupno posljedica loše poslovne aktivnosti u posmatranoj djelatnosti. Oblasti sa najnižim neto platama u BiH, trgovina na veliko i malo, hoteli i restorani te prerađivačka industrija su zabilježile skroman²⁷ nominalni rast plata uz

²³ Stope nezaposlenosti prema Anketi o radnoj snazi. Za zemlje u kojim se anketa sprovodi više puta u toku godine uzeti su prosjeci perioda. Podaci za Makedoniju, Crnu Goru, Hrvatsku, se odnose na prva tri kvartala 2012. godine, za Rumuniju se odnose na dva kvartala, za EU 27 prosjek 12. mjeseci, za Srbiju prosjek Anketa iz aprila i oktobra.

²⁴ Javni sektor u analizi obuhvata djelatnosti L-O, dok privatni sektor obuhvata djelatnosti A-K.

²⁵ Prosječna neto plata u javnoj upravi je uvećana za 0,2% g/g u 2012. godini a u obrazovanju 0,4%.

²⁶ Prosječna neto plata u građevinarstvu je nominalno smanjena za 1,3% g/g, dok je u oblasti poslovanja nekretninama smanjena za 0,5%.

²⁷ Trgovina na veliko i malo (1,5% g/g), hoteli i restorani (0,4%), prerađivačka industrija (1,4%).

negativan realni rast plata. Ako pri tome uzmemo u obzir da su to ujedno oblasti koje su otpuštale zaposlene, evidentno je da su poslodavci i u 2012. godini nastojali smanjiti troškove rada kroz skromnije zarade i smanjenje broja radnika.

Razlika između prosječne neto plate u FBiH i RS je ostala gotovo nepromijenjena u odnosu na 2011. godinu uz ujednačene stope rasta. Prosječna neto plata u FBiH je iznosila 830 KM sa nominalnom stopom rasta od 1,3%, dok je u RS iznosila 818 KM sa stopom rasta od 1,1%, ali su u realnom smislu smanjene (tabela ispod). U oba entiteta su registrovane niže plate u oblasti građevinarstva, poslovanja nekretninama i obrazovanja. U RS neto plate su takođe smanjene u oblastima trgovine na veliko i malo, saobraćaja, skladištenja i veza te snadbijevanja električnom energijom. S druge strane, u FBiH plate su smanjene i u oblastima hotela i restorana, finansijskom posredovanju te javnoj upravi.

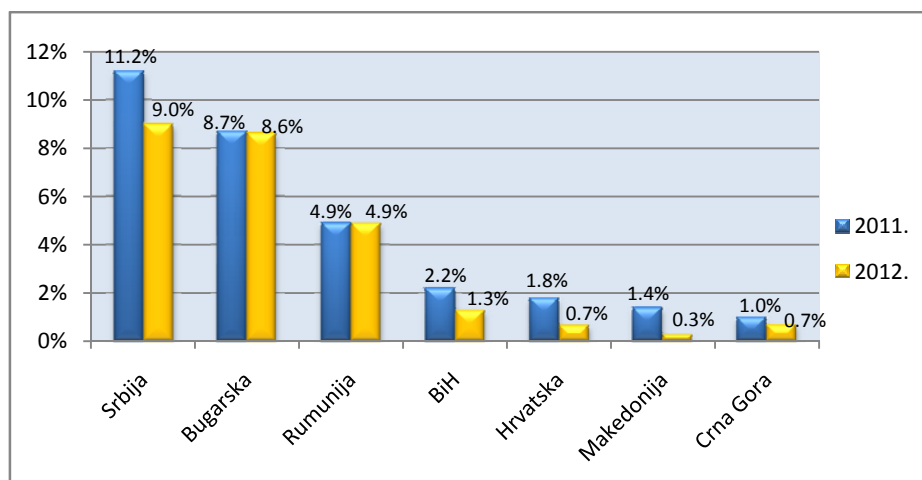
Tabela 1. Nominalni i realni²⁸ rast prosječne neto plate (g/g)

	2010.	2011.	2012.
Nominalni rast neto plata			
BiH	1,0%	2,2%	1,3%
FBiH	1,6%	1,9%	1,3%
RS	-0,5%	3,2%	1,1%
Realni rast neto plata			
BiH	-1,0%	-1,4%	-0,8%
FBiH	-0,2%	-1,7%	-0,8%
RS	-2,9%	-0,7%	-1,0%

Izvor: BHAS, Agencije za statistiku entiteta, DEP kalkulacije

Da je kupovna moć građana oslabila ne samo u BiH nego i u zemljama u regiji dokazuje sporiji rast plata u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu. Ako pri tome uzmemo u obzir rast cijena i činjenicu da je u pojedinim zemljama kao što su BiH, Hrvatska, Makedonija i Crna Gora zabilježen negativan realni rast plata jasno je da je životni standard u posmatranim zemljama smanjen. S druge strane, Srbija, Bugarska i Rumunija su imale najbrži nominalni rast plata u 2012. godini, uz pozitivan realni rast, ali je riječ o zemljama sa najnižim prosjekom neto plata među kompariranim zemljama.

Grafikon 8: Prosječne neto plate, nominalni rast – poređenje g/g

Izvor: Agencije za statistiku posmatranih zemalja, DEP kalkulacije

²⁸ Realni indeksi neto plata izračunavaju se dijeljenjem nominalnih indeksa neto plata indeksom potrošačkih cijena za odgovarajuće godine. Izvor: Saopštenja o prosječnim neto platama u BiH.

Penzije

Prosječan broj penzionera u BiH se nastavio uvećavati tokom 2012. godine stopom 1,7% g/g i iznosio je 613 hiljada lica. Iako je intenzitet rasta broja penzionisanih nešto sporiji u odnosu na 2011. godinu ipak je i dalje evidentno da u BiH odnos broja penzionera i zaposlenih lica iznosi 1:1,1²⁹ uz konstantno smanjenje broja zaposlenih. Nivo prikupljenih prihoda od doprinosa u 2012. godini se nije bitnije mijenjao u odnosu na 2011. godinu. Obzirom da se penzije u oba entiteta većinski finansiraju iz prihoda³⁰ od doprinosa za PIO/MIO slab prirast pomenute kategorije doprinosa nije omogućavao da se penzije u BiH uvećaju.

Prosječna penzija u BiH je u 2012. godini iznosila 336³¹ KM što je za 0,6% manje u odnosu na 2011. godinu. Realni rast penzija je izrazito negativan (tabela ispod) što ukazuje na slabu potrošačku moć bh. penzionera. Niža prosječna penzija u BiH je posljedica smanjenja penzija u RS nakon početka primjene novog Zakona³² PIO RS s početka 2012. godine. Novim Zakonom je izvršena ponovna podjela penzionera po kategorijama što je uticalo na smanjenje prosječne penzije u RS u 2012. godini od 2,6% g/g koja iznosi 312 KM. U FBiH prosječna penzija iznosi 351 KM što je za 0,6% više u odnosu na 2011. godinu.

Oba penziona fonda u BiH su najveći broj penzija (oko ¾) isplatili penzionerima u pripadajućem entitetu. Analizirajući vrste penzija nije bilo značajnih izmjena u 2012. godini i gotovo polovina isplaćenih penzija su starosne, a ostatak čine porodične i invalidske penzije. Minimalne penzije u BiH se takođe nisu mijenjale u 2012. godini. Iako u FBiH minimalne³³ penzije čine oko 46% od ukupnog broja penzija, a u RS samo 7%, bitno je napomenuti da je iznos minimalne penzije u FBiH znatno veći i gotovo jednak prosječnoj penziji u RS (FBiH 310,7 KM, RS 160 KM).

Tabela 2: Nominalni i realni³⁴ rast prosječnih penzija u BiH (g/g)

	2010.	2011.	2012.
Nominalni rast penzija			
BiH	-1,0%	1,7%	-0,6%
FBiH	-1,5%	2,6%	0,6%
RS	-0,1%	0,3%	-2,6%
Realni rast penzija			
BiH	-3,1%	-1,9%	-2,6
FBiH	-3,3%	-1,0%	-1,5
RS	-2,6%	-3,5%	-4,6

Izvor: Entitetski penzioni fondovi, DEP kalkulacije

²⁹ Podatak se odnosi na prosjek 2012. godine.

³⁰ DEP kalkulacije. U 2012. godini u FBiH je iz prihoda od doprinosa bilo moguće finansirati oko 92% od ukupno potrebnih sredstava za isplatu penzija, dok je u RS iz prihoda od doprinosa bilo moguće finansirati oko 80% od ukupno potrebnih sredstava za isplatu penzija. Izvor podataka za broj penzionera, prosječne penzije kao i prihode od doprinosa po osnovu PIO/MIO su entitetski penzioni fondovi.

³¹ Prosječna penzija u BiH je izračunata na osnovu prosječnih mjesečnih penzija ponderisanih udjelom ukupnog boja penzionera u svakom od BH entiteta u ukupnom broju penzionera.

³² Prema novom Zakonu PIO RS pravo na penzionisanje imaju svi osiguranici sa minimalno 15. godina radnog staža uz odgovarajuće godine starosti, dok je prema starom Zakonu 20. godina radnog staža bio minimalan radni staž. Detaljnije u Ekonomskim trendovima januar-mart 2012. godine.

³³ DEP kalkulacije na osnovu podataka penzionih fondova u BiH.

³⁴ Realni indeksi (realne stope raste) penzija izračunavaju se dijeljenjem nominalnih indeksa penzija (nimalne stope rasta) indeksom potrošačkih cijena za odgovarajuće godine.

II JAVNE FINANSIJE

- Ukupno prikupljeni prihodi od indirektnih poreza na kraju 2012. godine nastavljaju da se smanjuju.
- Ukupno prikupljeni prihodi od direktnih poreza i doprinosa na kraju 2012. godine ostvarili skroman porast.
- Vanjska zaduženost BiH i dalje raste.
- Budžet BiH je u periodu od I-IX 2012. godine, ostvario skromni suficit.

Indirektni porezi

Ukupno prikupljeni prihodi od poreza (direktnih i indirektnih) u BiH, u 2012. godini su iznosili oko 5,9 milijardi KM, što je za 0,8% manje u odnosu na prethodnu godinu. Od ovog iznosa, oko 84% prihoda se odnosi na prihode prikupljene od indirektnih poreza.

Prema podacima UIO BiH za period I-XII 2012. godine je prikupljeno oko 4,9 milijardi KM prihoda od indirektnih poreza, što je za 0,7% manje nego u istom periodu prethodne godine. Najveći udio u ukupnim prihodima od indirektnih poreza čine prihodi od PDV-a (62,7%,). Zatim, slijede prihodi od akciza sa 26,5%, putarine sa 5,8%, carine sa 4,7% a ostali prihodi sa svega 0,3%.

U ukupnoj strukturi indirektnih poreza 79% se odnosi na uvozni PDV, a ostatak na domaći. U periodu I-XII 2012. godine je prikupljeno oko 3 milijarde KM prihoda od PDV-a, što je za skromnih 0,3% manje nego u istom periodu prethodne godine. Prihodi po osnovu uvoznog PDV-a su ostali nepromijenjeni u odnosu na isti period prethodne godine, dok su prihodi po osnovu domaće razmjene zabilježili smanjenje od oko 1,8% g/g.

Tabela 3. Prihodi od indirektnih poreza u milionima KM

Indirektni porezi	I-XII 2011.	I-XII 2012.	rast u % (g/g)
Carine	281,0	228,7	-18,6
Akcize	1.267,6	1.304,1	2,9
PDV	3.090,5	3.080,4	-0,3
Putarine	292,1	286,3	-2,0
Ostali prihodi	16,6	16,3	-1,7
Ukupno	4.947,9	4.915,7	-0,7

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

Prihodi prikupljeni po osnovu carina i tokom 2012. godine nastavljaju da se smanjuju, usled uvoza pod bescarinskim režimom i smanjenjem carinskih stopa, koji proizilaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju³⁵. Tokom 2012. godine od carina je prikupljeno oko 229 miliona KM, što je za čak 18,6% manje nego u prethodnoj godini.

Sa početkom 2012. godine nastavila se harmonizacija akcizne politike BiH sa politikom akciza na cigarete u EU. Od 01.01.2012. godine posebna akciza na cigarete je povećana sa 0,45 KM na 0,60 KM po kutiji cigareta. U periodu I-XII 2012. godine, po osnovu akciza prikupljeno je oko 1,3 milijardi KM, što je za 2,9% više nego tokom prethodne godine. Na rast prihoda od akciza

³⁵ Glava IV, Slobodno kretanje robe, Član 18. stav 1.

značajnije su uticali prihodi od akciza na uvozne proizvode (3,9% g/g), nego na domaće proizvode (0,9% g/g). Kako su se kretali prihodi od akciza na domaće i uvozne proizvode može se vidjeti u tabeli ispod.

Tabela 4. Rast naplate prihoda od akciza na domaće i uvozne proizvode za I-XII 2012./2011. u %

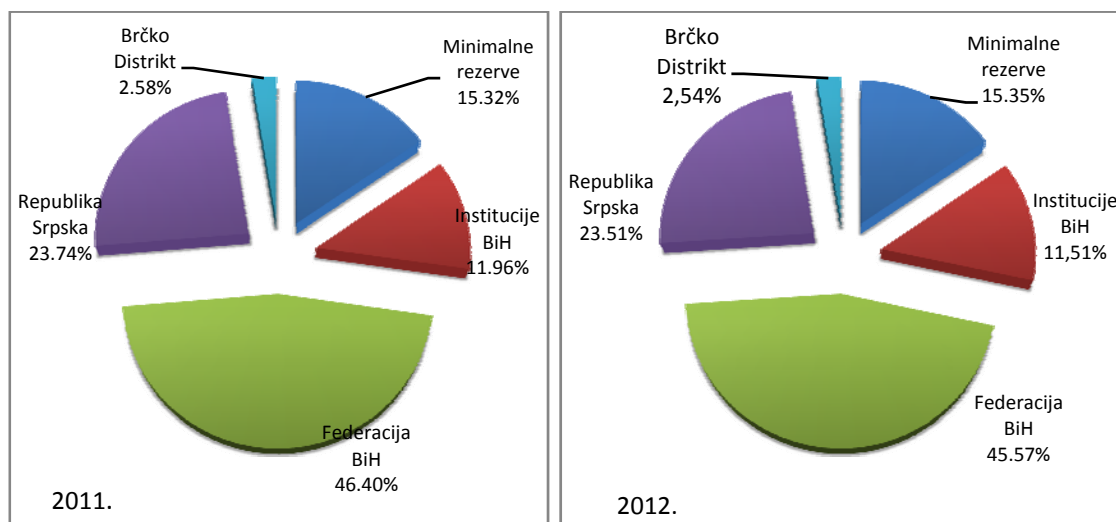
Akciza	domaći proizvodi	uvozni proizvodi
Akciza na naftu i naftne derivate	6,0	-8,5
Akciza na duvan i duvanske prerađevine	-3,7	10,7
Akciza na alkohol i alkoholna pića	15,6	-4,2
Akciza na bezalkoholna pića	4,8	8,8
Akciza na pivo	10,3	0,9
Akciza na kafu	-27,2	8,3

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

Prihodi od putarina u 2012. su manji za 2% u odnosu na prihode prikupljene tokom 2011. godine.

Prema koeficijentima³⁶ usvojenim početkom posmatrane godine, UINO BiH je u periodu I-XII 2012. godine, nakon izdvajanja sredstava za minimalne rezerve u svrhu obezbjeđenja povrata PDV-a (884,1 mil. KM) i sredstava za putarine za izgradnju autoputeva u iznosu 114,5 miliona KM, te finansiranje institucija BiH (750 mil. KM), izvršila prenos sredstava korisnicima sa jedinstvenog računa u iznosu od oko 4 milijarde KM. U poređenju sa istim periodom prethodne godine nije bilo promjene u ukupno izdvojenim sredstvima, ali je iznos koji se raspoređuje korisnicima umanjen za 1,5%. Od tog iznosa, izdvajanja za FBiH su manja za 1,8%, za BD 1,5%, za RS za 1,0%.

Grafikon 9. Udio raspoređenih sredstava sa JR UIO BiH prema korisnicima u periodu I-IX 2011. i 2012. godine

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

³⁶ Odlukom UO Uprave za indirektno oporezivanje BiH 20.03.2012. godine utvrđeni su privremeni koeficijenti raspodjele sredstava sa jedinstvenog računa: FBiH 63,07%, RS 33,38% i Brčko Distrikt BiH 3,55%, i isti su se primjenjivali i za period januar - decembar 2012. godine.

Direktni porezi i doprinosi

U ukupno prikupljenim prihodima od poreza u BiH, na prihode od direktnih poreza se odnosi svega 16%. Ukupni prihodi prikupljeni od direktnih poreza i doprinosa u entitetskim poreskim upravama za 2012. godinu su za 0,7% veći u odnosu na isti period prethodne godine. Od toga, zahvaljujući rastu prihoda od ostalih taksi, kazni i naknada (8,7% g/g) ukupni prihodi od poreza i taksi, naknada su ostvarili rast od 2,5% g/g, dok su prihodi od doprinosa neznatno smanjeni (0,1% g/g).

Tabela 5. Prihodi od direktnih poreza, taksi, kazni i naknada i doprinosa u periodu I-XII 2011./2012. godine (u milionima KM)

Naziv prihoda	FBiH			RS		
	2011.	2012.	%	2011.	2012.	%
Direktni porezi	510,9	507,6	-0,6	465,1	454,8	-2,2
Porez na dohodak	290,3	281,3	-3,1	249,7	260,7	4,4
Porez na dobit	138,7	148,8	7,3	136,2	128,3	-5,8
Porezi građana	80,9	74,7	-7,7	31,2	26,5	-15,1
Ostali porezi	1,0	2,8	180,0	48,0	39,3	-18,1
Ostale takse, kazne i naknade	350,6	402,3	14,7	255,4	256,7	0,5
Doprinosi	2.652,2	2.663,3	0,4	1.328,5	1.314,9	-1,0
PIO	1.467,5	1.468,9	0,1	708,9	701,8	-1,0
Zdravstvo	1.065,3	1.074,7	0,9	524,9	518,8	-1,2
Nezaposleni	119,4	119,7	0,3	36,1	36,6	1,4
Dječija zaštita	0,0	0,0	-	54,6	54,1	-0,9
Zapošljavanje invalida	0,0	0,0	-	4,0	3,6	-10,0
Ukupno	3.513,7	3.573,2	1,7	2.049,0	2.026,4	-1,1

Izvor: Poreska uprava RS, Poreska uprava FBiH

Poreska uprava FBiH je ostvarila smanjenje prihoda od poreza na dohodak i poreza građana što se direktno odrazilo i na neznatno smanjenje ukupnih prihoda od direktnih poreza (0,6% g/g). U istom periodu prihodi od doprinosa bilježe skromnu, ali pozitivnu stopu rasta (0,4% g/g). U poreskoj upravi RS jedino prihodi od poreza na dohodak bilježe pozitivnu stopu rasta, čime su ukupno prikupljeni prihodi od direktnih poreza zabilježili smanjenje od 2,2% g/g. Prihodi prikupljeni po osnovu doprinosa u PU RS takođe bilježe smanjenje (1% g/g).

Javni vanjski dug

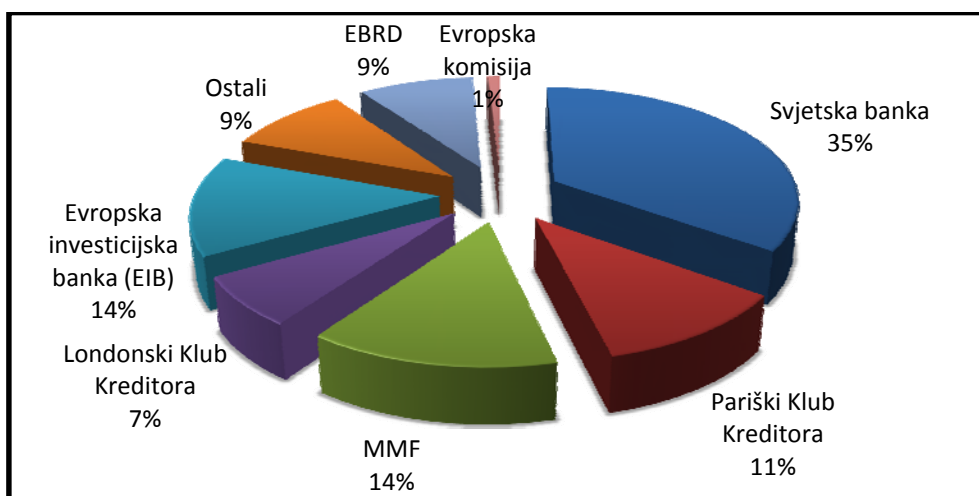
Prema podacima Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine, stanje ukupnog javnog vanjskog duga BiH na kraju 2012. godine je dostiglo nivo od oko 7 milijardi KM, što iznosi oko 25% procenjenog BDP-a za 2012. godinu.³⁷ U poređenju sa istim periodom prethodne godine, došlo je do porasta vanjske zaduženosti od 7,2%. Oko 25%, odnosno oko 1,8 milijardi KM se odnosi na „stari dug“ prema kreditorima, a ostatak od 75% (preko 5,2 milijarde KM) je „novi dug“.³⁸ Kao i u ranijim godinama, najveći dio vanjskog duga se odnosi na obaveze prema Svjetskoj banci (35%), što se može vidjeti sa grafikona ispod. U ukupnom iznosu po osnovu „novog duga“ na dan 31.12. 2012. bilo je oko 1,7 milijardi KM neangažovanih novčanih sredstava.³⁹

³⁷ Korišten je rashodovni pristup izračunavanja BDP-a na bazi projekcija DEP-a iz marta 2013. godine, zasnovanog na istorijskim podacima BHAS-a.

³⁸ „Stari dug“ je nastao do 02.04. 1992. godine, a „novi dug“ je ugovoren nakon 14.12. 1995. godine.

³⁹ Za preračun u domaću valutu (KM) korištena je zvanična kursna lista CB BiH na dan 31.12. 2012. godine.

Grafikon 10. Struktura vanjske zaduženosti po kreditorima na kraju 2012. godine

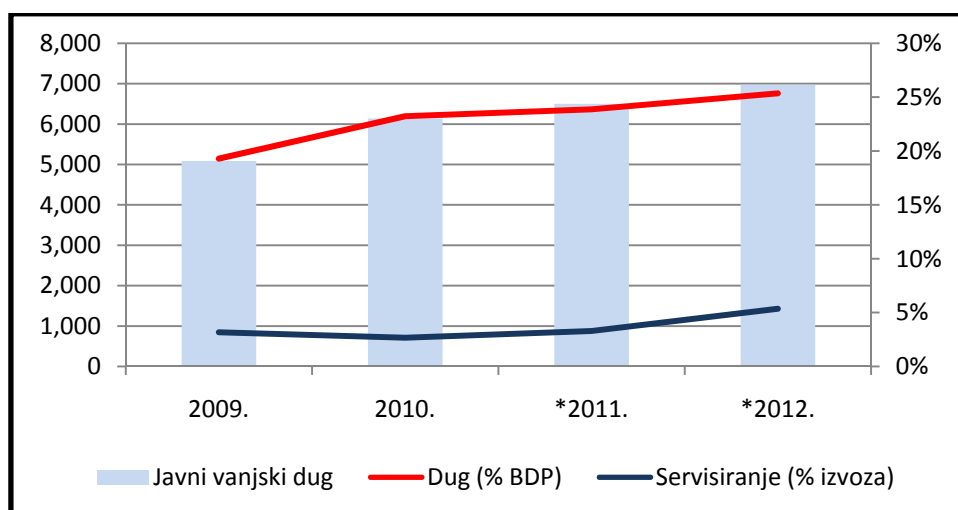
Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Tokom 2012. godine na servisiranje obaveza po osnovu vanjskog duga utrošeno je preko 413 miliona KM što je za čak 21,6% više nego u istom periodu prethodne godine. Od tog iznosa, oko 305 miliona se odnosi na otplatu glavnice, a ostatak iznosa na kamate, provizije i ostale troškove.

Sa stanovišta nosioca obaveze, na izmirene obaveze FBiH se odnosi 258,2 miliona KM, RS 151,3 miliona KM, BD 0,1 miliona KM i Državnih institucija (direktne obaveze BiH) 3,7 miliona KM.

Na grafikonu ispod, prikazano je kretanje javnog vanjskog duga, njegovog udjela u BDP-u kao i servisiranje u periodu 2009.-2012. godine. Udio trenutnog iznosa javnog vanjskog duga u procijenjenom BDP-u⁴⁰ za 2012. godinu iznosi 25% što nas i dalje zadržava u rangi srednje zaduženih zemalja.⁴¹

Grafikon 11: Stanje javnog vanjskog duga, udio u BDP i servisiranje, 2009.-2012.

Izvor: MFT BiH, BHAS, DEP

⁴⁰ Korišten je rashodovni pristup izračunavanja BDP-a na bazi projekcija DEP-a iz marta 2013. godine, zasnovanog na istorijskim podacima BHAS-a.

⁴¹ <http://siteresources.worldbank.org/INTRGEP2004/Resources/classification.pdf>

Vladine finansije

U tabeli ispod dat je izvještaj za BiH⁴² po strukturi prihoda i rashoda za prvih devet mjeseci posmatrane i prethodne godine.

Tabela 6: Operativni izvještaj za BiH po strukturi prihoda i rashoda za period I-IX

BiH	I-IX 2011.	I-IX 2012.	promjena u %
Prihodi	7.251,4	7.380,7	1,8
Porezi	3.756,6	3.770,6	0,4
Doprinosi za socijalno	2.929,8	2.960,2	1,0
Grantovi i ostali prihodi	565,0	649,9	15,0
Rashodi	7.142,6	7.255,4	1,6
Kompenzacija zaposlenih	2.118,7	2.104,3	-0,7
Korištenje roba i usluga	1.175,6	1.194,5	1,6
Kamate	97,7	122,9	25,8
Subvencije	206,4	193,1	-6,4
Socijalna davanja	3.147,2	3.167,3	0,6
Ostali rashodi i grantovi	316,2	370,8	17,3
Suficit/deficit	108,8	125,3	15,1

Izvor: Centralna banka BiH

U gore datoj tabeli se uočava da je BiH za prvih devet mjeseci posmatrane godine ostvarila suficit od 125,3 miliona KM. U poređenju sa istim periodom prethodne godine uočava se skroman rast i prihoda i rashoda. Na strani rashoda značajno je da socijalna davanja usporavaju rast, kao i da kompenzacije zaposlenih bilježe smanjenje, kao dvije najveće stavke na strani rashoda. Ono što karakteriše treće tromjesečje jeste nešto brži rast prihoda (iako skroman) u odnosu na rashode (2,4% k3/k2 naspram 1,9% k3/k2). Do rasta ukupnih prihoda doveo je prvenstveno rast prihoda od poreza. Na strani rashoda, rast subvencija i socijalnih davanja, uz smanjenje svih ostalih vrsta rashoda, rezultirao je porastom ukupnih rashoda.

⁴² Podaci ne uključuju lokalni nivo vlasti (opštine i gradove), a ni entitetska javna preduzeća direkcije za ceste i autoceste.

III CIJENE, MONETARNI I FINANSIJSKI SEKTOR

Cijene

- **U BiH je u 2012. godini zabilježen rast cijena ali uz nešto sporiji intenzitet u odnosu na 2011. godinu;**
- **Potrošačka korpa u BiH je poskupila; Više cijene hrane, nafte i komunalija kao i uvećanje akciza na cigarete su osnovni faktori opšteg rasta cijena u BiH u 2012. godini.**

U BiH je u 2012. godini zabilježen rast cijena od 2,1% g/g. Tokom posmatrane godine najintenzivniji rast cijena je bio u prvom kvartalu da bi nakon toga rast cijena bio nešto sporijeg intenziteta. Međutim, u K4 2012. godine došlo je do ponovnog porasta cijena. Najveći doprinos rastu cijena u 2012. godini imale su kategorije hrane i bezalkoholnih pića, transport, alkohol i duvan, te stanovanje, vodosnadbijevanje, el. energija, plin i drugi energenti.

Kretanje cijena hrane u BiH je značajno determinisano⁴³ svjetskim cijenama hrane. Cijene hrane u svijetu u 2012. godini bilježe smanjenje od 1,8%⁴⁴ g/g zahvaljujući uzastopnim smanjenjima cijena u P1 2012. godine. Ipak se na svjetskom tržištu u P2 2012. godine zapaža snažan međugodišnji rast cijena hrane, naročito u posljednjem kvartalu (8,7% g/g). Nepovoljni vremenski uslovi, odnosno suša i slaba žetva su prvenstveno uticali na rast cijena hrane u drugoj polovini godine. Posmatrajući cijene hrane u BiH uočava se da su u 2012. godini u prosjeku ipak bile veće za 1,7g/g. I u BiH je zapažen snažniji rast cijena u P2 2012. godine (naročito u K4⁴⁵) uslijed loših prinosa. Najveći doprinos porastu bh. cijena hrane su imale namirnice životinjskog porijekla, te voća i povrća. S druge strane, cijene hljeba i žitarica te masti i ulja su smanjene pri međugodišnjem poređenju i na taj način su donekle usporile rast cijena hrane u BiH.

Kretanje svjetskih cijena nafte u 2012. godini bilo je determinisano prilikama na Srednjem Istoku. Nakon smanjenja cijena nafte⁴⁶ u svijetu u K2 2012. godine tokom K3 i K4 je ponovo registrovano poskupljenje pomenutog energenta (g/g). UK Brent je u prosjeku u 2012. godini poskupio za 0,9% g/g. U BiH cijena goriva i maziva je veća za 7,5% u odnosu na 2011. godinu. Dok je početkom 2012. godine registrovan najveći porast cijena pomenute kategorije, u K4 je primjetno usporavanje rasta cijena pri međugodišnjem poređenju. Cijene automobila se nisu značajno mijenjale u 2012. godini, a transportne usluge su poskupile za 4,5% g/g. Sve spomenuto je uticalo da cijene u kategoriji transporta budu veće za 4,8%.

Cijene u kategoriji stanovanja, vodosnadbijevanja, el. energije, plina i drugih energenta su u 2012. godini veće za 2,9% g/g što je posljedica većih cijena komunalija. Iako u 2012. godini nije bilo poskupljenja el. energije i gasa, zbog povećanja cijena spomenutih energenata u P2 2011. godine registrovan je međugodišnji rast cijena ovih energenta.⁴⁷ Cijena vode je veća za 7% g/g u 2012. godini zbog poskupljenja iz K2 2012. godine.

U kategoriji alkohola i duvana cijene se nisu bitno mijenjale u K4 2012. godine, pa je jednokratno poskupljenje duvana uslijed uvećanja akciza⁴⁸ na cigarete uticalo na godišnji porast

⁴³ Obuhvatnost i različit udio pojedinih proizvoda u CPI indeksu hrane u BiH i indeksu hrane u svijetu uticao je da stope rasta/smanjenja cijena hrane budu malo drugačije između bh. i svjetskog indeksa hrane. Međutim, generalno posmatrajući trend oba indeksa je prilično sličan (pojašnjeno u Ekonomskim trendovima januar-juni 2012. godine).

⁴⁴ Izvor: Indeks hrane, MMF baza podataka, DEP kalkulacije.

⁴⁵ U K4 2012. godine zabilježen je rast cijena hrane od 2,8% g/g.

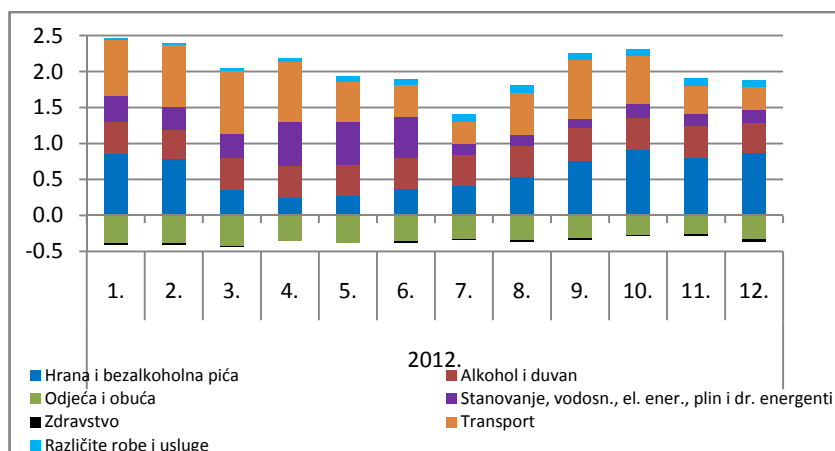
⁴⁶ Izvor: MMF baza podataka, UK Brent.

⁴⁷ Cijena električne energije u 2012. godini je veća za 3,1% a gasa 13,7% u poređenju sa prosjekom u 2011. godini.

⁴⁸ Uprava za indirektno oporezivanje BiH je donijela odluku o uvećanju akciza na cigarete koja se primjenjuje od januara 2012. godine. Detaljnije u Ekonomskim trendovima januar-mart 2012. godine.

cijena od 9,9% g/g u pomenutoj kategoriji. Jedine kategorije koje su zabilježile smanjenje cijena su odjeće i obuća te zdravstvo (medicinski i farmaceutski proizvodi) i na taj način ublažile rast cijena u BiH.

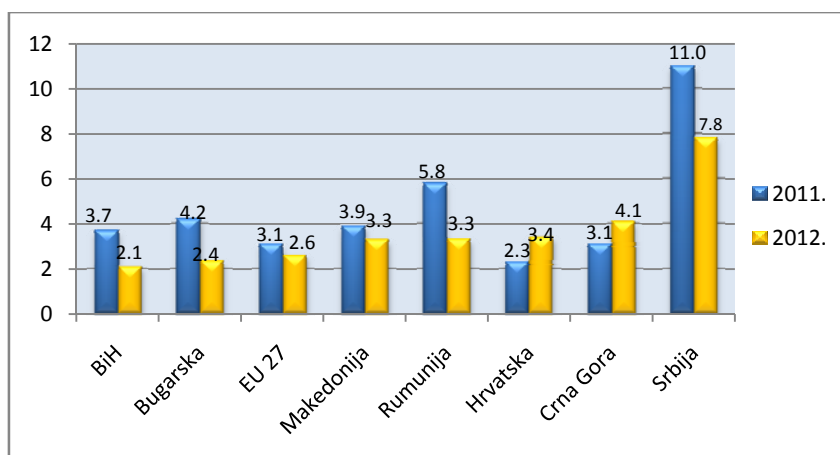
Grafikon 12: Doprinosi rastu cijena u BiH (komparacija odabranih kategorija CPI indeksa)

Izvor: BHAS, DEP kalkulacije

Komparirajući kretanje inflacije u BiH sa zemljama u regiji evidentno je da je u BiH registrovan najniži rast cijena u 2012. godini koji je ispod prosjeka EU 27. Zapaženo je da je većina posmatranih zemalja imala nešto umjereniji rast cijena u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu. Izuzetak su Hrvatska i Crna Gora. Naime, zbog nešto intenzivnijeg rasta cijena u kategorijama hrane i stanovanja, vode, struje, gasa i drugih energenata došlo je do porasta opšteg nivoa cijena pomenutih zemalja.⁴⁹

Grafikon 13: Poređenje inflacije⁵⁰ u BiH sa zemljama u regiji i EU (g/g)

Izvor: Agencije za statistiku posmatranih zemalja, za EU 27 Eurostat

⁴⁹ Izvor: Saopštenja o cijenama posmatranih zemalja.

⁵⁰ Za Bugarsku, Rumuniju i EU 27 korišteni su harmonizirani indeksi potrošačkih cijena.

Razvoj monetarnog sektora

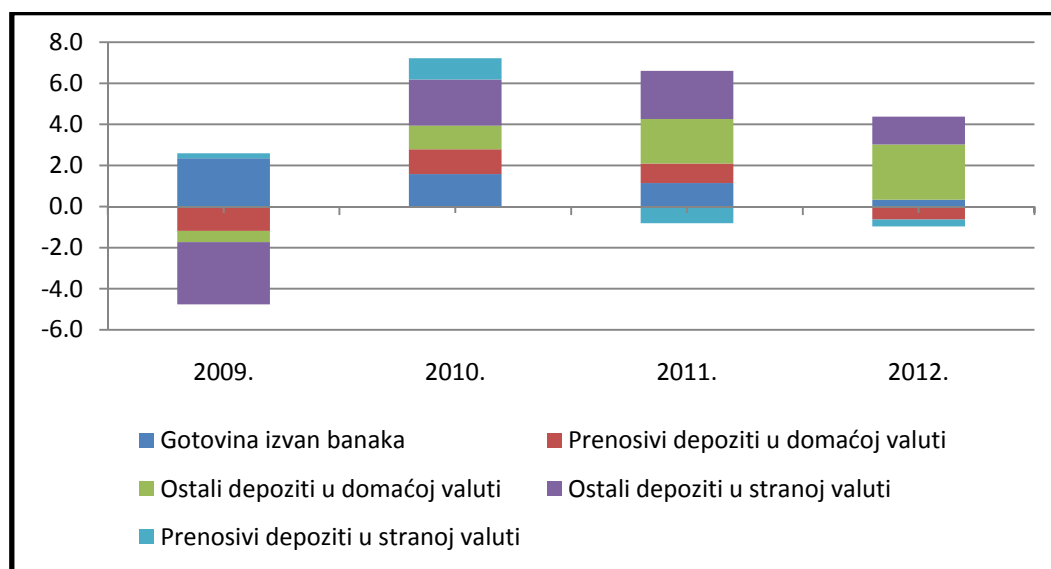
- Na kraju posmatrane godine ukupna novčana masa je zadržala skroman rast.
- Devizne rezerve CB su na kraju posmatrane godine zabilježile rast, iako skroman.
- Na kraju posmatrane godine, osnovica za obračun OR i dalje nastavlja da se smanjuje. U skladu sa njenim smanjenjem smanjena je i OR.

Monetarni agregati

Posmatrajući monetarni agregat M2 (novčana masa) na kvartalnom nivou, uočava se da nakon K2 2012. godine (kada bilježi i najveću stopu rasta), počinje da se smanjuje. Uprkos smanjenju, na kraju posmatrane godine M2 zadržava skroman rast od 3,4% g/g, čime dostiže nivo u iznosu od oko 14,9 milijardi KM. Skromno povećanje novčane mase prvenstveno je rezultat je skromnog povećanja neto strane aktive (NSA) od 2,2% g/g i neto domaće aktive (NDA) od 4,1% g/g. Povećanje NSA rezultat je smanjenja strane aktive (8,0% g/g) i strane pasive (5,5% g/g) komercijalnih banaka, kao i neznatnog rasta strane aktive CB (0,5% g/g). Na povećanje NDA, kao i do sada, najviše uticaja je imao rast domaćih kredita (5,0% g/g).

Monetarni agregat QM na kraju posmatranog perioda dostiže iznos od oko 8,8 milijardi KM, čime je zabilježio povećanje od oko 6,5% u odnosu na isti period prethodne godine. Do rasta kvazi novca doveo je rast ostalih depozita i u domaćoj (17% g/g) i u stranoj valuti (4,0% g/g). Sa druge strane, monetarni agregat M1 je tokom cijele godine ostvarivao pozitivnu stopu rasta, da bi na kraju posmatrane godine zabilježio smanjenje. Na kraju posmatranog perioda dostiže nivo u iznosu od oko 6,1 milijardi KM što je za 0,7% manje nego u istom periodu prethodne godine. Na kretanje M1 jednak doprinos su dale njegove obje komponente: prenosivi depoziti u domaćoj valuti su najviše smanjeni na kraju godine (2,4% g/g), a gotovina izvan banaka bilježi najnižu stopu rasta (svega 2% g/g).

Grafikon 14: Doprinos rastu novčane mase na kraju godine

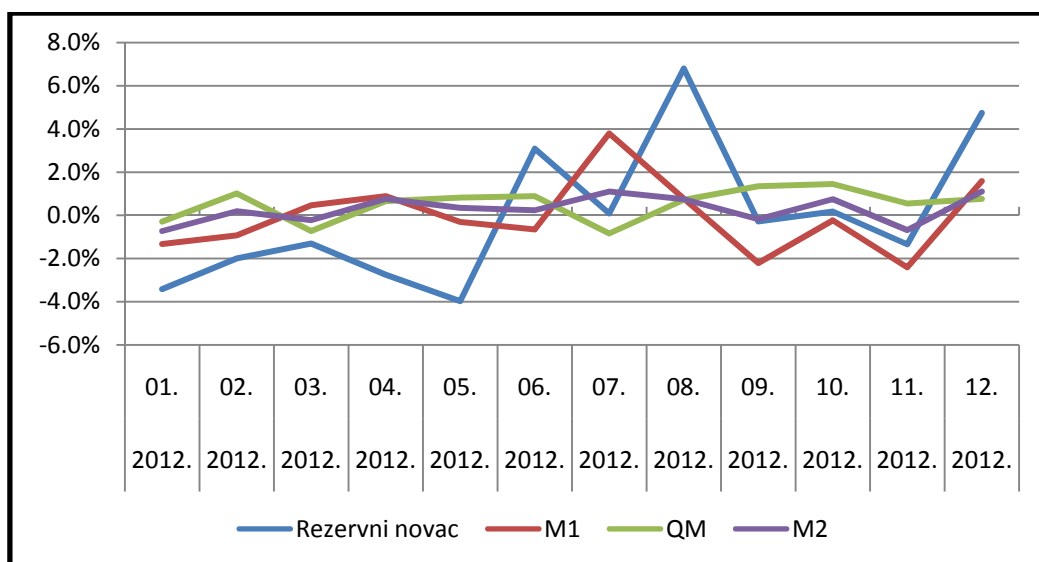

Izvor: Centralna banka BiH

Na kraju posmatrane godine rezervni novac M0 nastavlja da se smanjuje. U navedenom periodu dostiže nivo od oko 5,8 milijardi KM, čime bilježi smanjenje od 0,8% u odnosu na isti period prethodne godine. Međutim, kao što se može vidjeti sa grafikona ispod, posljednjih mjeseci smanjenje rezervnog novca se odvija znatno nižim stopama, što nije slučaj sa prvim dijelom godine. Do smanjenja rezervnog novca je dovelo smanjenje depozita banaka kod

monetarnih vlasti (4,8% g/g), odnosno do smanjenja rezervi komercijalnih banaka na računu kod CB. Rezervni novac zajedno sa novčanim (monetarnim) multiplikatorom⁵¹ monetarnog agregata M2 utiču na ponudu novca. Tokom posmatranog perioda, dolazi do usporenja procesa multiplikacije novca, na šta ukazuje i vrijednost novčanog multiplikatora (2,6). Do usporenja ovog koeficijenta je prvenstveno došlo usled smanjenja rezervi banaka, kao i smanjenja udjela depozita u ukupnim rezervama, ali i smanjenja gotovine izvan banaka (stanovništva) u ukupnim depozitima.

Grafikon 15: Mjesečni rast monetarnih agregata

Izvor: Centralna banka BiH

Tabela 7: Koeficijent brzine opticaja novca (V) i koeficijent novčane multiplikacije (m)

Godina	2009.	2010.	2011.	2012.
Brzina opticaja novca (V) ⁵²	2,1	1,9	1,9	1,8
Novčani multiplikator (m)	2,2	2,3	2,5	2,6

Izvor: BHAS, CB BiH, projekcije DEP-a

Iz gornje tabele se jasno vidi da je tražnja za novcem svake godine manja, za razliku od ponude novca.

Devizne rezerve

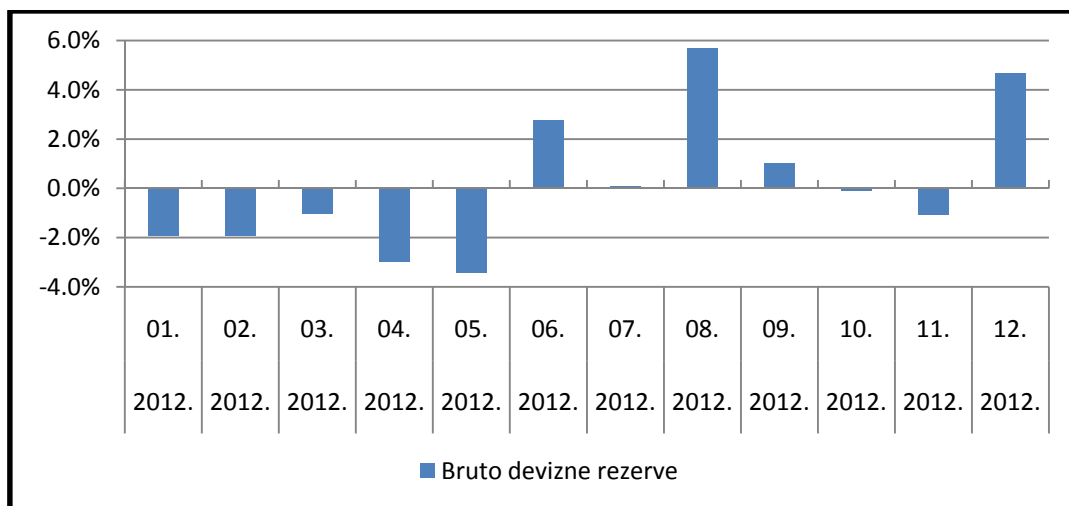
Na kraju 2012. godine, ukupne devizne rezerve su dostigle nivo od oko 6,5 milijardi KM i time zabilježile rast (1,3%) u poređenju sa istim periodom prethodne godine. U strukturi deviznih rezervi od početka godine prisutan je trend smanjenja prenosivih depozita kod nerezidentnih banaka u korist povećanja investicija u vrijednosne papire. Navedeni depoziti na kraju posmatrane godine dostižu iznos od oko 2,3 milijarde KM, dok su investicije u vrijednosne papire dostigle iznos od oko 3,9 milijardi KM. Ovim su se prenosivi depoziti smanjili za čak 47% g/g, a investicije u vrijednosne papire povećale za 116%. Učešće depozita u ukupnim deviznim rezervama je iznosilo 36%, a investicija u vrijednosne papire 60%.

⁵¹ Novčani (monetarni multiplikator-m) predstavlja koeficijent koji pokazuje koliko se mijenja novčana masa shodno određenoj promjeni u monetarnoj bazi.

⁵² Za BDP je korišten rashodovni pristup po tekućim cijenama.

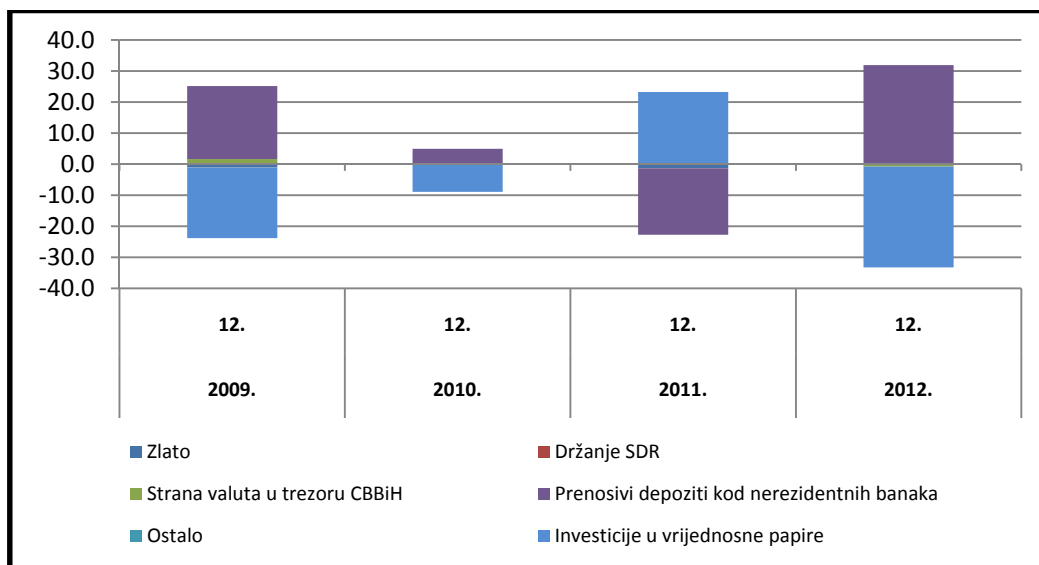
Devizne rezerve CBBiH služe kao pokazatelji stabilnosti i održivosti valutnog odbora, što se posmatra kroz pokrivenost rezervnog novca deviznim rezervama i pokrivenost novčane mase. U skladu sa tim pokrivenost novčane mase deviznim rezervama na kraju posmatrane godine je izosila 43,7%, a rezervnog novca, 112,2% što zadovoljava kriterijume stabilnosti valutnog odbora⁵³. Takođe, neto devizne rezerve prevezilaze monetarnu pasivu, čime je zadovoljena obaveza koja proizilazi iz pravila valutnog odbora. Nivo deviznih rezervi, na kraju posmatranog perioda, je bio dovoljan za finansiranje 5,5 mjeseci prosječnog uvoza bh. roba i usluga (prema podacima CBBiH i kalkulacijama DEP-a), što predstavlja zadovoljavajući koeficijent sa aspekta finansijske stabilnosti⁵⁴.

Grafikon 16: Mjesečne stope rasta deviznih rezervi u 2012. godini

Izvor: Centralna banka BiH

Grafikon 17: Doprinos rastu deviznih rezervi

Izvor: Centralna banka BiH

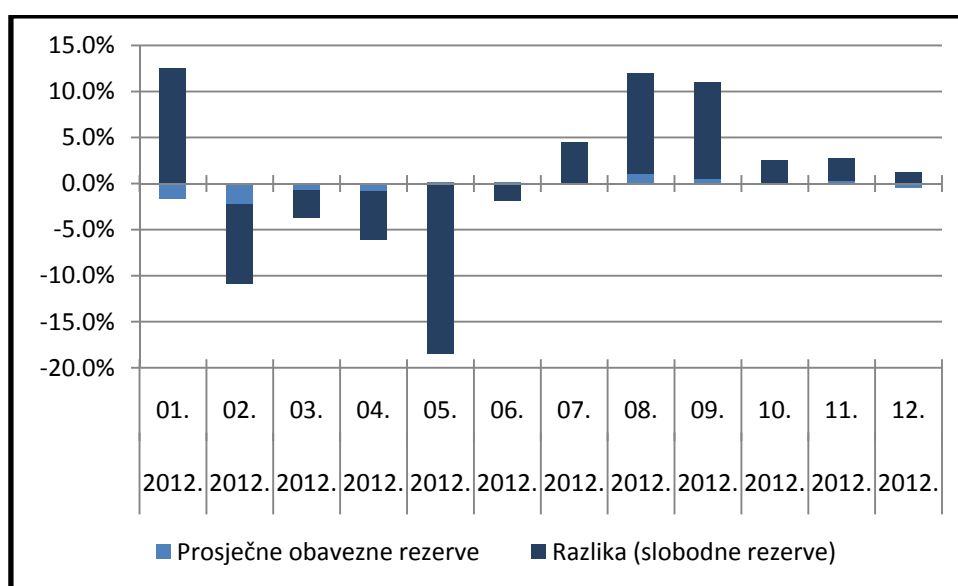
⁵³ U uslovima fiksnog deviznog kursa minimum pokrivenosti novčane mase deviznim rezervama iznosi 20%, dok kod promjenjivog deviznog kursa taj se odnos kreće od 5% do 10%. Minimalna pokrivenost rezervnog novca (M0) deviznim rezervama po „Currency board“ aranžmanu iznosi 100%.

⁵⁴ Koeficijent pokazuje da se 5,5 mjeseci uvoza može finansirati deviznim rezervama CBBiH, u slučaju finansiranja deficita tekućeg računa. Prema teoriji međunarodne trgovine ukupne devizne rezerve bi trebale pokrivati najmanje 3 mjeseca prosječnog uvoza.

Obavezna rezerva

Na kraju 2012. godine osnovica za obračun obavezne rezerve je zabilježila smanjenje (3,6% g/g), čime je dostigla nivo od 14,9 milijardi KM. Prateći smanjenje osnovice, i ukupna novčana sredstava⁵⁵ koja komercijalne banke drže na računu rezervi kod CB su smanjena (0,1% g/g). Ova novčana sredstva se nisu smanjila koliko i osnovica zahvaljujući rastu slobodnih rezervi (1,6% g/g). Prosječne obavezne rezerve su zabilježile smanjenje od 3,6% g/g. Prosječna stopa OR se nije mijenjala⁵⁶, dok je implicitna stopa OR⁵⁷ iznosila 19,2%. Prosječna visina naknade na obavezne rezerve kod CBBiH se posljednjih mjeseci nije mijenjala i na kraju godine je iznosila 0,01%.

Grafikon 18: Mjesečne stope rasta ukupnih novčanih sredstava

Izvor: Centralna banka BiH

Bankarski sektor u BiH

U 2012. godini u BiH je poslovalo 28 banaka, što je jedna banka manje u odnosu na 2011. godinu⁵⁸. Većina banaka je u privatnom stranom vlasništvu, a samo je jedna banka u državnom vlasništvu.

Bankarski sektor i dalje je najznačajniji finansijski posrednik na bh. finansijskom tržištu. Aktiva bankarskog sektora u 2012. godini činila je preko 80% ukupne aktive finansijskog sektora.

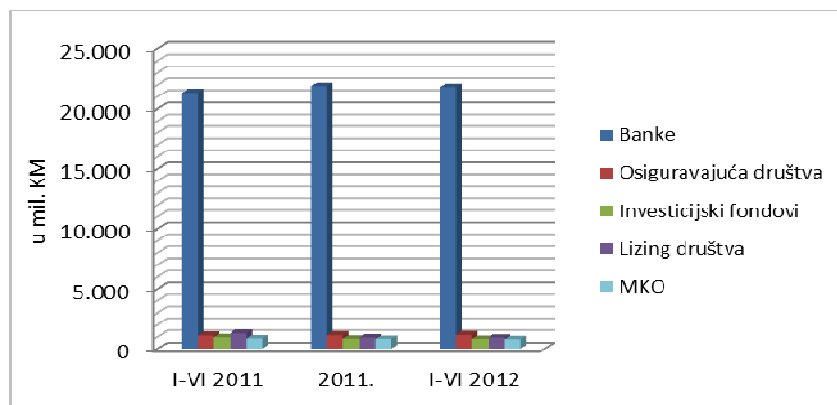
⁵⁵ Ukupan iznos držanja novčanih sredstava na računu rezervi se sastoji od sredstava koja se drže po osnovu OR (po zakonski propisanoj stopi) i viška sredstava (iznad zakonskog minimuma).

⁵⁶ Stopa OR na depozite i pozajmljena sredstva sa ugovorenim rokom dospijeca do jedne godine iznosi 10%, a preko jedne godine 7%.

⁵⁷ Implicitna stopa OR predstavlja odnos ukupno prosječnog iznosa novčanih sredstava na računima rezervi komercijalnih banaka i ukupne osnovice za obračun OR.

⁵⁸ Jednoj banci je oduzeta dozvola za rad.

Grafikon 19: Aktiva finansijskih posrednika u BiH⁵⁹

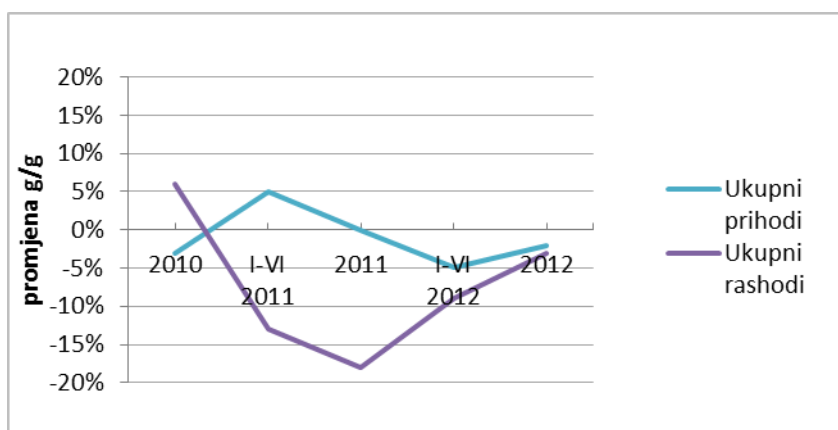

Izvor: Centralna banka BiH

Aktiva banaka za cijelu godinu iznosila je 22,3 mlrd. KM što je povećanje od 2% u odnosu na prethodnu godinu⁶⁰. Slab rast aktive uzrokovan je slabim rastom potraživanja od domaćih sektora dok su istodobno pričuve i inozemna aktiva zabilježile negativan rast. Na strani pasive sve stavke izuzev inozemne pasive, depozita centralne vlade i prenosivih depozita drugih domaćih sektora zabilježili su pozitivan godišnji rast. Inozemna pasiva ima negativan trend rasta unazad tri godine zbog smanjene finansijske podrške matičnih banaka iz inozemstva u vidu depozita i kredita zbog nepovoljnih ekonomskih uvjeta u matičnim zemljama, kao i zbog nastojanja da se smanji izloženost riziku tih banaka van matičnih zemalja. Kreditne obveze prema nerezidentima se smanjuju zbog plaćanja prispjelih obveza i neuzimanjem novih kredita od nerezidenata. Slično, bh. banke plasiraju manje sredstava u inozemstvo što dovodi do smanjenja inozemne aktive.

Prema privremenim podacima entitetskih agencija za bankarstvo, ukupan finansijski rezultat bankarskog sektora za 2012. godinu iznosio je 179,5mil. KM što je povećanje od svega 2,8% u odnosu na godinu ranije⁶¹. Ukupni prihodi i ukupni rashodi zabilježili su pad u odnosu na 2011. godinu, s tim da su ukupni rashodi padali nešto brže od ukupnih prihoda, ali usporeniom stopom u odnosu na prethodna razdoblja.

Grafikon 20: Kretanje ukupnih prihoda i rashoda

Izvor: Entitetske agencije za bankarstvo

⁵⁹ Zadnji dostupni podaci CB BiH za aktivu ostalih finansijskih institucija odnosili su se na prvo polugodište 2012. godine. Za prvo polugodište 2012. godine aktiva bankarskog sektora iznosila je 85,5% ukupne aktive finansijskog sektora u BiH. Na kraju 2011. godine taj udjel iznosio je 85,4%.

⁶⁰ CB BiH je izvor podataka za aktivu, kredite i depozite.

⁶¹ Privremeni podaci za ukupan finansijski rezultat, prihode i rashode dobiveni su iz izvješća o dobitku i gubitku bankarskog sektora FBiH i RS i nisu konsolidirani. Izvor: Entitetske agencije za bankarstvo.

Kvaliteta aktive nastavila se pogoršavati u i zadnjem kvartalu 2012. godinu, tako da je rezultat za cijelu godinu povećanje nekvalitetne aktive u odnosu na 2011. godine za 1,4 postotna boda. Pogoršanje kvalitete aktive doprinijelo je povećanje nekvalitetnih kredita u kreditnom portfoliju što je prikazano u narednoj tabeli.

Tabela 8: Struktura kredita prema kvaliteti⁶²

Godina	A	B	C	D	E	Nekvalitetni krediti (C-E)
2011.	76,6%	11,6%	3,3%	3,4%	5,1%	11,8%
2012.	76,8%	10,0%	3,5%	4,0%	5,6%	13,2%

Izvor: Entitetske agencije za bankarstvo

Da postoje problemi u naplati potraživanja, govori i podatak da dospjela potraživanja po kreditima i poslovima lizinga i dalje bilježe rast. Za 2012. godinu dospjela potraživanja bila su veća u odnosu na 2011. godinu za 15,6%.

Plasirani krediti u 2012. godini činili su 66,7% ukupne aktive bankarskog sektora, što pokazuje da se bh. banke gotovo isključivo bave tradicionalnim bankarskim poslovima, ne ulazeći pretjerano u druge poslove modernog bankarstva kao što je trgovanje vrijednosnicama i investicijsko bankarstvo. Omjer bankarskih kredita privatnom sektoru i BDP-a za 2012. godinu iznosio je 51,8%⁶³, dok je omjer ukupne bankarske aktive i BDP-a iznosio 80,4% i gotovo su identični pokazateljima iz 2011. godine.

Ukupni krediti za 2012. godinu iznosili su 15,9 mlrd. KM⁶⁴ i veći su u odnosu na isto razdoblje prošle godine za 4,1%. Najveći doprinos rastu ukupnih kredita dali su krediti plasirani sektoru nefinancijskih poduzeća koji su u promatranom razdoblju iznosili 8,2 mlrd. KM i zabilježili stopu rast od 4,3% g/g. Potom slijede, prema dopinosu rasta, krediti plasirani sektoru opće vlade koji su zabilježili rast od 31,8% g/g, što je znatno sporija stopa rasta od zabilježenih 40,7% g/g u 2011. godini. Iako se se čini da su ove stope rasta visoke, krediti općoj vladi čine 5,2% ukupno plasiranih kredita bh. banaka, odnosno 834,9 mil. KM. Pozajmljivanje opće vlade od banaka trend je unazad nekoliko godina zbog nedostajućih sredstava za financiranje rashoda, što se i odražava na strani depozita ovog sektora koja se kontinuirano smanjuju.

Krediti sektoru stanovništva usporili su rast krajem godine, što je rezultiralo godišnjom stopom rasta od svega 1,3% g/g. Krediti sektoru stanovništva u promatranom razdoblju iznosili su 6,8 mlrd. KM.

Od ukupnog iznosa plasiranih kredita na bh. tržištu, samo je 4,1% ili 659,1 mil. KM plasirano u inozemnoj valuti, a od tog iznosa na sektor nefinancijskog poduzeća odnosi se 94,6%. Iz navednog slijedi da bh. sektori nisu pretjerano zaduženi u inozemnoj valuti, odnosno da ova vrsta kredita nije popularna u BiH, a naročito ne za sektor stanovništva.

Ukupni depoziti u 2012. godini iznosili su 13,3 mlrd. KM i veći su u odnosu na isto razdoblje prošle godine za 2,6%. Najveći doprinos rastu tradicionalno su dali depoziti sektora stanovništva koji su iznosili 7,7 mlrd. KM što predstavlja 57,4% ukupnih depozita. Zabilježena godišnja stopa promjene iznosila je 8,5% i gotovo je jednaka stopi iz 2011. godine. Depoziti sektora nefinancijskih poduzeća i sektora opće vlade zabilježili su negativan trend i u 2012. godini. Depoziti nefinancijskih poduzeća iznosili su 3,3 mlrd. KM i manji su za 4,2% g/g, dok su depoziti sektora opće vlade iznosili 1,3 mlrd. KM i zabilježili smanjenje od 11,3% g/g.

⁶² Privremeni podaci.

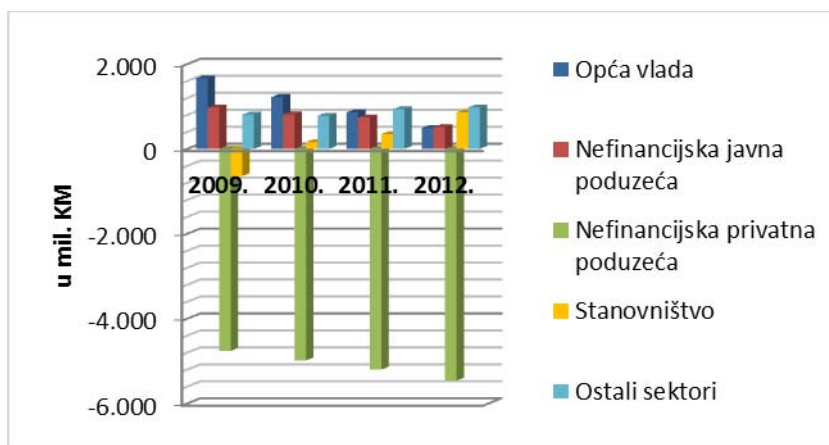
⁶³ Podatak za BDP u 2012. godini je procjena DEP-a.

⁶⁴ Podaci za kredite i depozite predstavljaju stanja na kraju razdoblja. Izvor: Centralna banka BiH.

Promatrajući valutnu strukturu ukupnih depozita, 46,4% ili 6,2 mlrd. KM odnosi se na depozite u inozemnoj valuti, a od tog iznosa 78,8% odnosi se na depozite sektora stanovništva⁶⁵.

Od 2009. godine ponašanje sektora stanovništva se značajno promijenilo. Dok je u 2009. godini ovaj sektor zajedno sa sektorom nefinancijskih privatnih poduzeća imao negativnu neto štednju, odnosno, bio deficitaran sektor u finansijskom smislu, od 2010. godine pa do danas ovaj sektor bilježi povećanje neto štednje, odnosno predstavlja sektor s viškom finansijskih sredstava i kao takav kreditira deficitaran sektor nefinancijskih privatnih poduzeća. Također, na narednom grafikonu se može vidjeti kako se neto štednja opće vlade značajno smanjila unazad par godina, zbog već navedenog razloga nedovoljnih prihoda kojima se financiraju javni rashodi.

Grafikon 21: Neto štednja pojedinih sektora

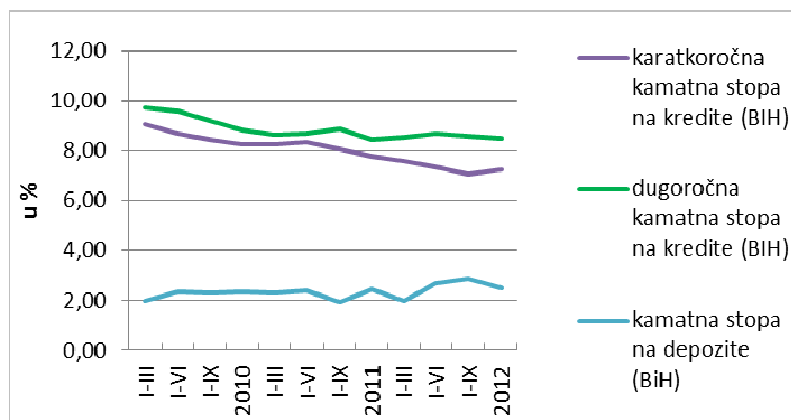
Izvor: CB BiH

Kretanje kamatnih stopa na kredite i depozite prikazano je na grafikonu ispod. Ukupna ponderirana prosječna EKS na kredite zabilježila je smanjenje u odnosu na prošlu godinu od 0,4 postotna boda⁶⁶. Dugoročna ponderirana prosječna EKS za 2012. godinu na gotovo je istoj razini kao i prošle godine, tj. veća je svega 0,02 postotna boda. S druge strane, kratkoročna ponderirana prosječna EKS zabilježila je smanjenje od 0,5 postotnih bodova u odnosu na 2011. godinu.

⁶⁵ Kamatne stope na oročene i štedne depozite stanovništva u inozemnoj valuti u prosjeku su bile veće za 0,3 postotna boda u odnosu na iste depozite u KM u 2012. godini. Za detalje pogledati podatke o kretanju kamatnih stopa u Privitku.

⁶⁶ Ukupna ponderirana efektivna kamatna stopa na plasirane kredite za cijelu BiH (kao i kratkoročna i dugoročna EKS za BiH) dobivena je ponderiranjem ukupne efektivne kamatne stope na kredite za RS i ukupne efektivne kamatne stope na kredite u FBiH. Kao ponderi su korištena učešća ukupnih plasmana u FBiH i ukupnih plasmana u RS u ukupnim plasmanima u BiH. Budući da DEP ne raspolaže podacima o novoplasiranim kreditima, korištena su stanja kredita. Podaci o iznosu plasmana i kamatnih stopa po entitetima dobiveni su od entitetskih agencija za bankarstvo.

Grafikon 22: Kretanje bankarskih kamatnih stopa u BiH

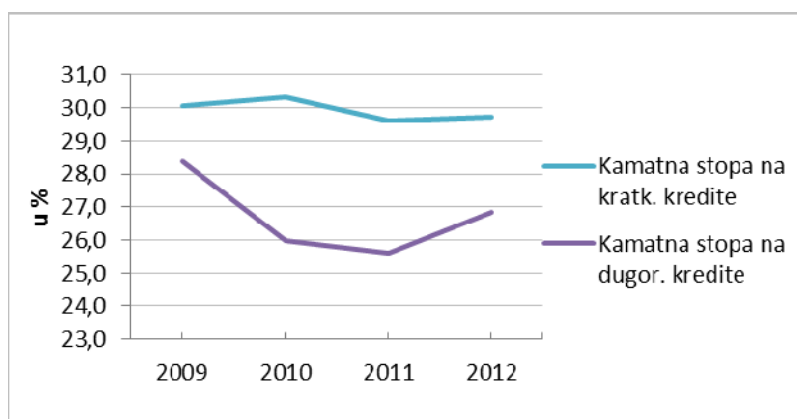

Izvor: Entitetske agencije za bankarstvo

Ukupna ponderirana prosječna EKS na depozite od između trećeg i devetog mjeseca 2012. godine imala je tendenciju rasta, da bi u zadnjem kvartalu zabilježila smanjenje i imala gotovo istu vrijednost kao i u 2011. godini (zabilježeno povećanje je svega 0,06 postotnih bodova)⁶⁷.

S druge strane, mikrokreditne organizacije nude svoje kredite po značajno višim stopama. U odnosu na 2011. godinu dugoročna ponderirana EKS zabilježila je povećanje od 1,2 postotna boda, dok je kratkoročna kamatna stopa ipak zabilježila skromnije povećanje od 0,13 postotnih bodova. Na sljedećem grafikonu dan je prikaz kretanja i iznosa kamatnih stopa na mikrokredite.

Grafikon 23: Kretanje kamatnih stopa MKO u BiH

Izvor: Entitetske agencije za bankarstvo

Sektor MKO u 2012. godini ostvario je ukupan finansijski rezultat od 18,2 mil. što je za 31% manje u odnosu na godinu ranije, a glavni uzrok je loša kreditna aktivnost. Ukupno plasirani mikrokrediti iznosili su 558,5 mil. KM što predstavlja smanjenje od 7,1% g/g⁶⁸.

⁶⁷ Ukupna ponderirana efektivna kamatna stopa na depozite u BiH dobivena je ponderiranjem ukupne efektivne kamatne stope na depozite u RS i iste u FBiH. Kao ponderi su korištena učešće depozita u RS i FBiH u ukupnim depozitima u BiH. Budući da DEP ne raspolaže podacima o novoprimljenim depozitima, korištena su stanja depozita. Podaci o iznosu depozita i kamatnih stopa po entitetima dobiveni su od entitetskih agencija za bankarstvo. Prosječne kamatne stopa na kredite i depozite koje objavljuje Centralna banka BiH dat je u Privitku.

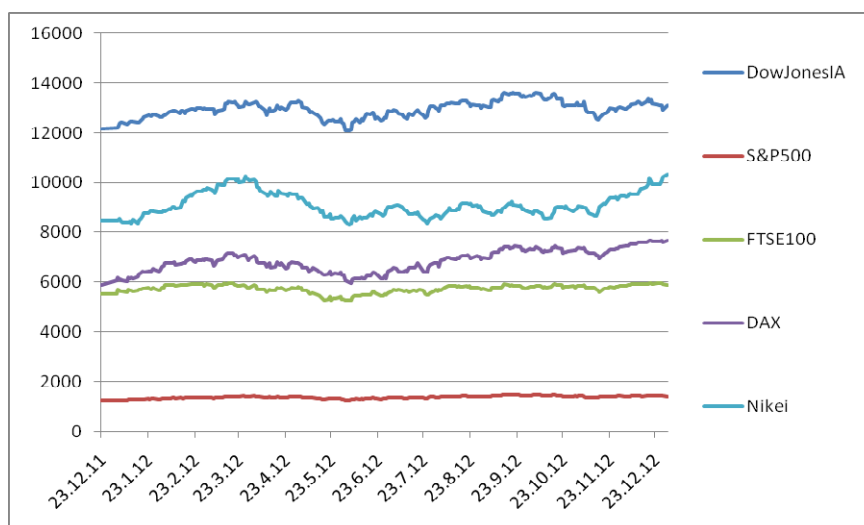
⁶⁸ Privremeni podaci za kamatne stope i ukupan finansijski rezultat. Izvor: Entitetske agencije za bankarstvo.

Tržište kapitala

- Oscilacije u kretanju vrijednosti berzanskih indeksa u svijetu i regionu uz blagi rast do kraja godine.
- Kapitalizacija na SASE u rastu 3,06 % i BLSE u padu 0,23% u odnosu na isti period u 2011. godini.
- Blagi pad Indeksa investicijskih fondova „Sarajevske berze“ i „Banjalučke berze“ (BIFX i FIRS)⁶⁹, koji je počeo krajem 2011. godine, se nastavio do kraja trećeg tromjesječja, da bi otpočeli rast do kraja 2012. godine.
- Minimalan pad reprezentativnih indeksa „Sarajevske berze“ (SASX-10 u padu 3,86 % i SASX-30 u padu 1 %) i nešto veći pad reprezentativnih indeksa „Banjalučke berze“ (BIRS u padu 7,9 % i ERS-10 u padu 14,7 %).
- Evidentan je rast od 16,73 % bosanskog BATX indeksa listiranog na bečkoj berzi⁷⁰ dok je srbijanski SRX ostvario minimalan rast za 1,02 % a hrvatski CROAX pao za 4,06 %.
- Ukupni promet na BiH berzama u 2012. godine je ostvario minimalan pad prometa od 5,33 % u odnosu na promet u istom periodu u 2011. godini.

Neujednačeno kretanje vrijednosti berzanskih indeksa u svijetu i regionu kao posljedica globalnih ekonomskih tokova u prethodnom periodu se nastavilo i u 2012. godini. Na svjetskim berzama su glavni indeksi sredinom godine doživjeli pad da bi u trećem kvartalu otpočeo rast koji se nastavio do kraja godine kao jasan nagovještaj oporavka svjetske privrede.

Grafikon 24. Kretanje najvažnijih indeksa na svjetskim tržištima

Izvor: „WSJ, NYSE, S&P, FTSE, Deutsche boerse, Nikei“

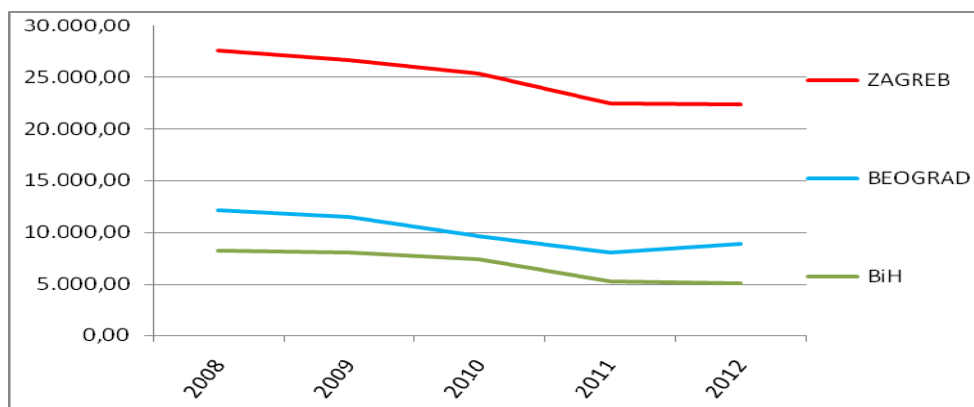
Tržišna kapitalizacija

Zemlje iz okruženja te „Sarajevska berza“ i „Banjalučka berza“ bilježe u toku godine lagani pad kapitalizacije, da bi krajem 2012. godine u većini slučajeva počele ostvarivati minimalan rast.

⁶⁹Indeksi obje berze izračunati su na osnovu prosječne cijene dionica 11 najuspješnijih investicijskih fondova u slučaju „Sarajevske berze“ (BIFX) i 13 IF-ova „Banjalučke berze“ (FIRS).

⁷⁰Kapitalizovano ponderirani cijenovni indeks⁷⁰, koji se sastoji od najlikvidnijih i najviše kapitaliziranih dionica na sarajevskoj i banjalučkoj berzi.

Grafikon 25. Tržišna kapitalizacija u milionima USD u zemljama iz okruženja

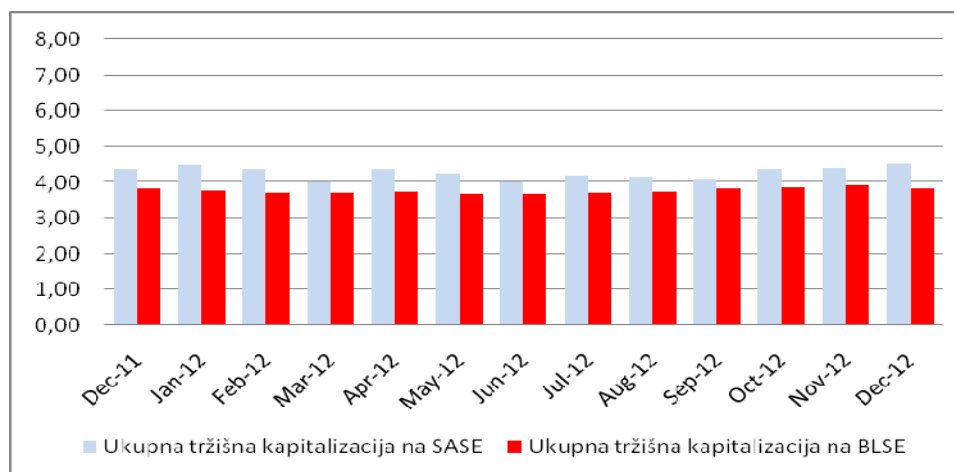

Izvor:FEAS(Federation of Euro-Asian Stock Exchanges)

Ukupna tržišna kapitalizacija⁷¹ „Sarajevske berze“ i „Banjalučke berze“ (SASE i BLSE) na kraju 2012. godine iznosila je 8,33 milijardi KM što predstavlja rast od 1,52 % u poređenju sa iznosom kapitalizacije na kraju istog perioda u 2011. godini.

Poredeći vrijednosti kapitalizacije na „Sarajevskoj berzi“ (SASE) na kraju 2012. godine sa ostvarenom vrijednosti u istom periodu 2011. godine zabilježen je rast od 3,06 %. Kapitalizacija na „Banjalučkoj berzi“ (BLSE) na kraju 2012. godine bilježi minimalan pad od 0,23 %.

Grafikon 26. Tržišna kapitalizacija SASE i BLSE u 2012. godini

Izvor: SASE i BLSE

Indeksi

Blagi pad Indeksa investicijskih fondova „Sarajevske berze“ i „Banjalučke berze“ (BIFX i FIRS)⁷², koji je počeo krajem 2011. godine, se nastavio do kraja trećeg tromjesječja, da bi onda počeo rast koji se nastavio do kraja 2012. godine.

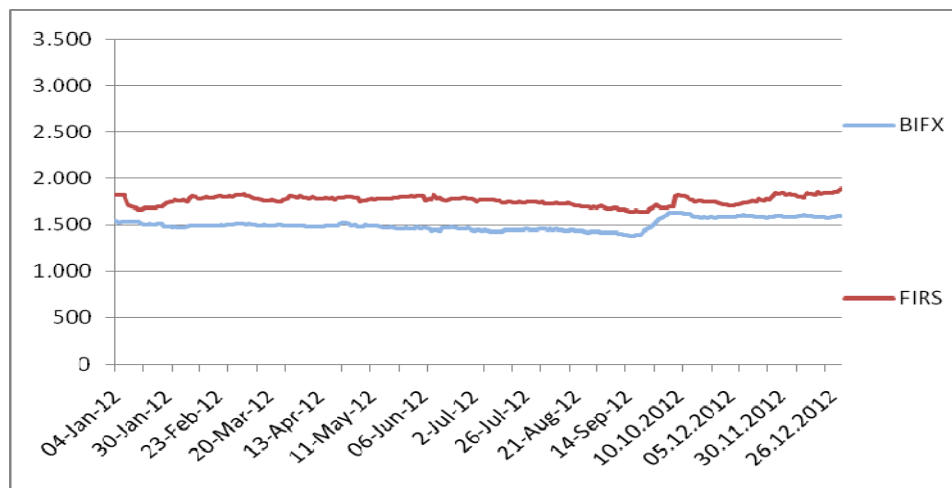
Vrijednost BIFX-a na dan 29.12.2012. godine je iznosila 1.599,62 poena i u odnosu na vrijednost 30.12.2011. godine zabilježila je rast od 3,77 %, dok je apsolutna promjena iznosila je 58,1 indeksni poen. Vrijednost FIRS-a je iznosila je 1.886,9 poena na dan 29.12.2012. godine. Apsolutna promjena iznosila je 64,83 indeksnih poena, što predstavlja rast od 3,56 % u odnosu

⁷¹Kapitalizacija – zbir produkata cijena dionica i obima dionica kojima se trgovalo na berzama;

⁷²Indeksi obje berze izračunati su na osnovu prosječne cijene dionica 11 najuspješnijih investicijskih fondova u slučaju „Sarajevske berze“ (BIFX) i 13 IF-ova „Banjalučke berze“ (FIRS).

na vrijednosti 30.12.2011. godine. Najznačajnija promjena po prometu ostvario je emitent ZIF "Bosfin" d.d. Sarajevo sa ostvarenim prometom od 2.269.729,58 KM i porastom vrijednosti dionica od 110,28 %, što je i najvećim dijelom utjecalo na nagli skok vrijednosti BIFX indeksa sredinom oktobra („DSZ Ljubljana“ je prodala svoje učešće u fondu što je rezultiralo naglim rastom vrijednosti dionica).

Grafikon 27. Indeksi investicijskih fondova sarajevske i banjalučke berze BIFX i FIRS

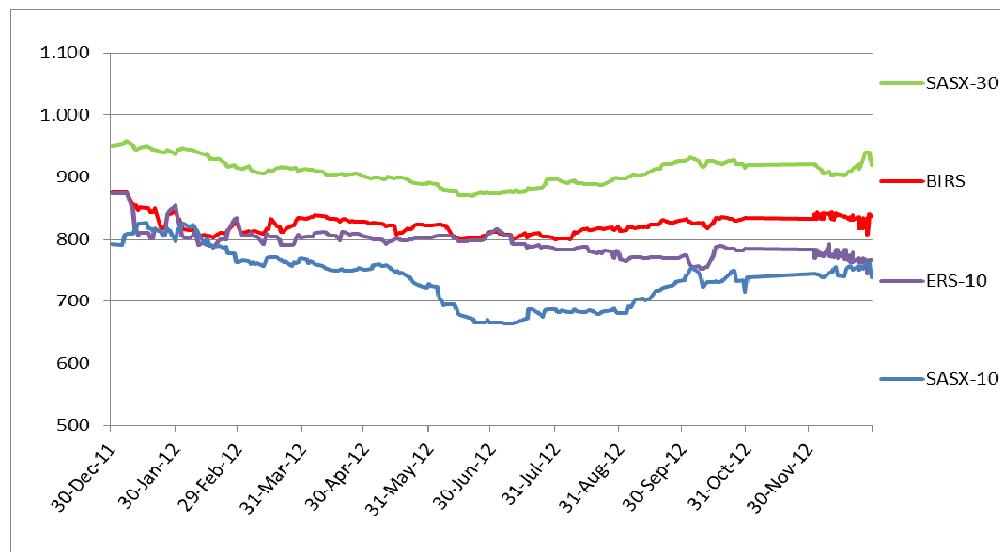

Izvor: SASE i BLSE

Sličan trend kretanja na BiH berzama vidimo i kod reprezentativnih indeksa „Sarajevske berze“ (SASX-10 i SASX-30) i „Banjalučke berze“ (BIRS i ERS-10) koji predstavljaju kretanje cijena dionica najuspješnijih kompanija listiranih na te dvije berze. U periodu od 30.12.2011. do 29.12.2012. godine vrijednost SASX-10⁷³ je opala za 31 indeksna poena, što predstavlja pad od 3,86 %. Sredinom godine u mjesecu junu i julu došlo je do pada vrijednosti indeksa uzrokovan najviše padom vrijednosti dionica emitenata (koji ulaze u sastav indeksa) „Bosnalijek“ dd Sarajevo od 6,68 % i „Fabrike duhana Sarajevo“ dd Sarajevo od 8,7 % . U mjesecu julu je zabilježen i najmanji ukupni promet na tržištu od svega 3,7 miliona KM. Reprezentativni index sarajevske berze SASX-30 evidentirao pad od 9 indeksnih poena odnosno pad od 1 % u odnosu na vrijednosti ostvarene na početku godine. U istom periodu BIRS je od 30.12.2011. do 29.12.2012. godine ostvario pad od 69 indeksnih poena odnosno pad od 7,9 %. ERS-10 (Indeks preduzeća iz sistema Elektroprivrede RS), zabilježio najveći pad od 128 indeksnih poena, odnosno pad od 14,7 %. U strukturi indeksa na pad su najviše utjecali pad vrijednosti dionica emitenata „Elektrohercegovina AD“ Trebinje 57,9 %, „Elektrokrajina AD“ Banja Luka 48,74 %, „Elektrodistribucija AD“ Pale 34,77 % i „Elektrobijeljina AD“ Bijeljina 30 %.

⁷³SASX-10 je benchmark indeks Sarajevske berze – burze vrijednosnih papira koji prati kretanje cijena prvih 10 kompanija na tržištu (izuzimajući investicijske fondove) mjereno po tržišnoj kapitalizaciji i frekvenciji trgovanja. Ovaj indeks nije ograničen samo na jedan tržišni segment; u njegov sastav mogu biti uvršteni kako emiteni sa Kotacije, tako i sa Slobodnog tržišta. SASX-10 je cjenovni, ponderisani indeks, pri čemu se kao ponder koristi tržišna kapitalizacija emitenata.

Grafikon 28: Indeksi najuspješnijih kompanija na Sarajevskoj i Banjalučkoj berzi(SASX-10, SASX-30 i BIRS) i indeks preduzeća iz sistema Elektroprivrede RS-a (ERS-10)

Izvor: SASE i BLSE

BATX (Bosnian Traded Index)

„Bosanski Traded Indeks“ (BATX) je kapitalizovano ponderirani cijenovni indeks⁷⁴, koji se sastoji od najlikvidnijih i najviše kapitaliziranih dionica, kojima se trguje na „Sarajevskoj berzi“ i „Banjalučkoj berzi“. Indeks se računa u stvarnom vremenu uz vrijednosti izražene u EUR, USD i KM. U zadnjem izmjenjenom sastavu učestvuju: „BH Telecom“(23,3%), „Bosnalijek“ dd Sarajevo (18,47 %), „Fabrika Duhana Sarajevo“ dd Sarajevo (13,26 %), „JP Elektroprivreda BiH“ (14,93 %), „Nova Banka“ AD Banja Luka (5,75 %), „Telekom Srpske“(24,28 %). Početni datum listiranja BATX na „Bečkoj berzi“ je bio 01.12.2009. godine. Poredeći vrijednost BATX ostvarenu vrijednost 30.12.2011. godine sa vrijednošću koju je imao 31.12.2012. godine evidentiran je rast od 16,73 %. Poredeći vrijednost BATX sa indeksima zemalja iz regiona vidimo da je Hrvatski index-CROAX (Croatian Traded Index) pao za 4,6%, a Srbijski index-SRX (Serbian Traded Index) ostvario skroman rast od 1,02%.

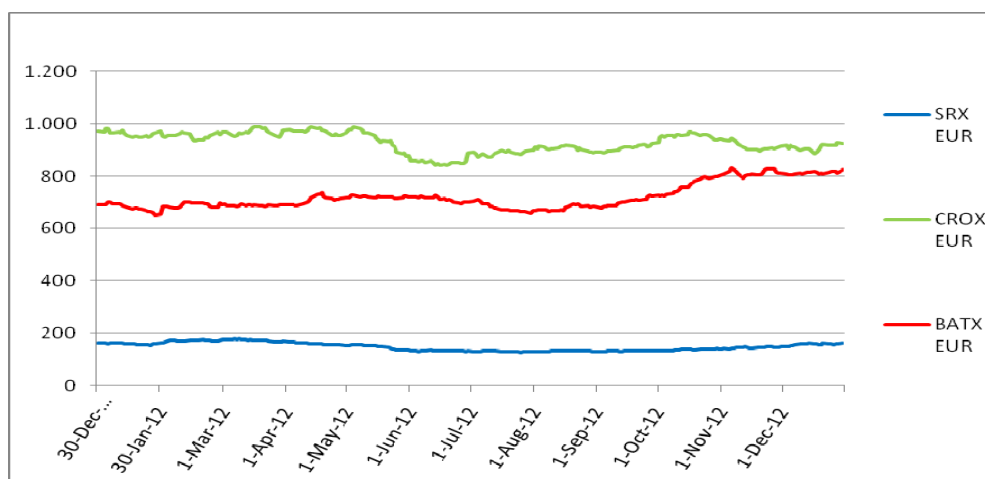
Tabela 9. Uporedni prikaz vrijednosti indeksa iz regiona (30.12.2011.-31.12.2012.godine)

	SRX EUR	CROX EUR	BATX EUR
30-Dec-11	162	972	684
31-Dec-12	164	927	799

Izvor: Bečka Berza („Wiener Boerze“)

⁷⁴Indeks u kojem je cijena određena cijenom pojedinih dionica, ponderiranih za ukupnom tržišnom vrijednosti. Ako je cijena dionice (komponente indeksa) promjene, njegov učinak na indeks u cjelini je proporcionaln cijeni dionica pomnožen brojem dionica tvrtke. To znači da će promjene u cijeni utjecati na indeks više ako (komponenta) kompanija ima veću vrijednost.

Grafikon 29. Uporedni prikaz vrijednosti Indeksa zemalja iz regiona Bosne i Hercegovine listiranih na „Bečkoj berzi“ u EUR (SRX-Srbija, CROX-Hrvatska, BATX-BiH)

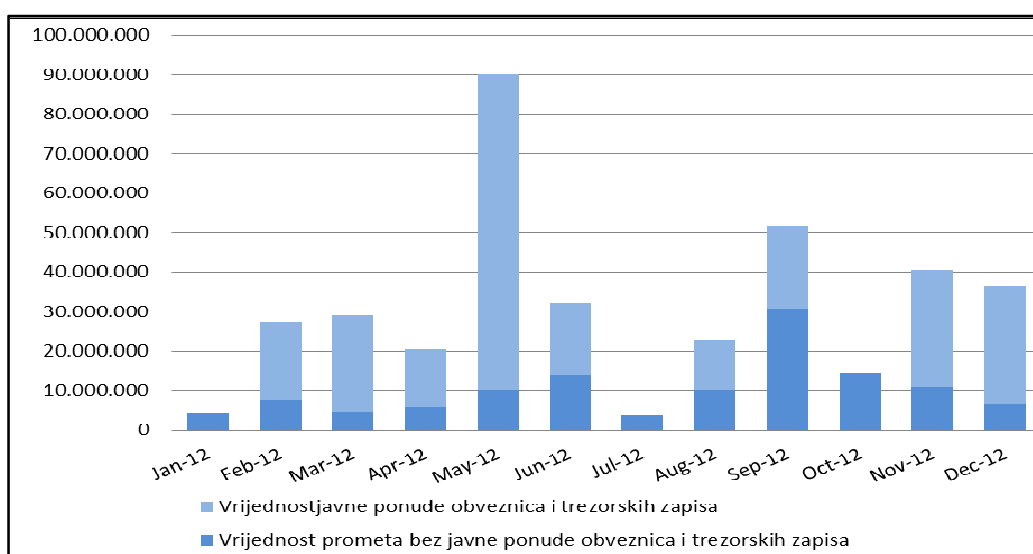
Ukupni promet

Ukupni promet na BiH berzama u 2012. godini je iznosio 634,51 miliona KM, što predstavlja pad prometa od 5,33 % u odnosu na promet u istom periodu u 2011.godini.

Ukupan promet na SASE je 2012. godine je iznosio 373,58 miliona KM što čini 58,9 % od ukupnog prometa na BiH, te je ostvario rast od 52,6 % u odnosu na promet u istome periodu u 2011. godini. Najveći promet kod kompanija je ostvaren dionicama „Bosnalijek“ d.d. Sarajevo u ukupnom iznosu od 35,76 miliona KM, „BH Telecom“ d.d. Sarajevo u iznosu od 4,72 miliona KM, „Tvornica cementa Kakanj“ dd Kakanj u iznosu od 4,53 miliona KM.

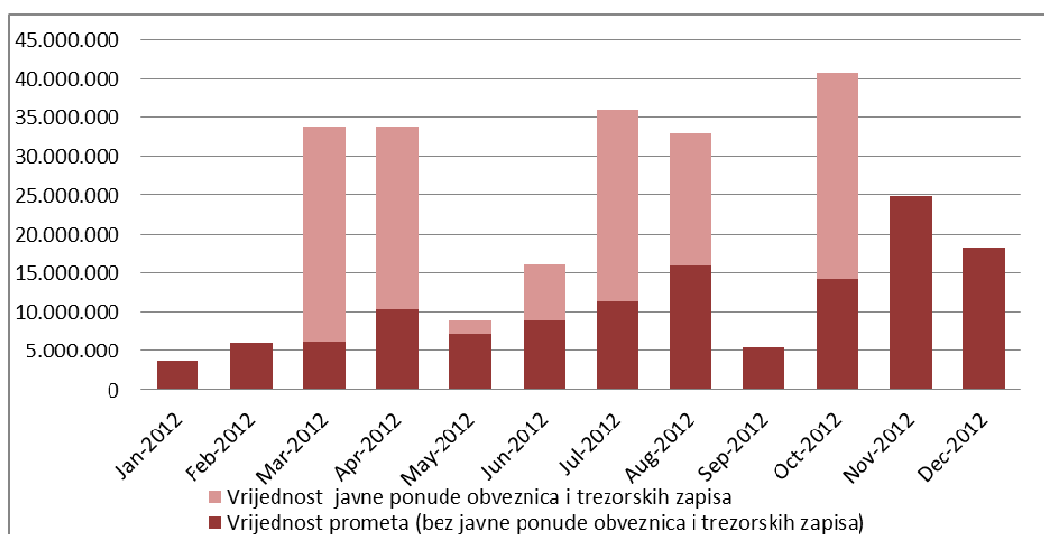
Promet dionicama bez prodaje obveznica i trezorskih zapisa je iznosio 122,93 miliona KM i manji je za 57% od prometa (bez trezorskih zapisa i obveznica) u istom periodu prošle godine. U 2012. godini putem „Sarajevske berze“, uspješno je okončano 11 primarnih emisija obveznica i trezorskih zapisa. Emisijom obveznica i trezorskih zapisa je ukupno prikupljeno 248,64 miliona KM a po jedan milion KM emisijom obveznica Opštine Cazin i „Elektro Grupa“ DD Jajce.

Grafikon 30. Ukupan promet ostvaren na SASE u 2012.godini

Izvor: SASE

Grafikon 31: Ukupan promet ostvaren na BLSE u 2012. godini

Izvor: SASE i BLSE

Ukupan promet na Banjalučkoj berzi u 2012. godinije iznosio 260,93 miliona KM i bilježi pad 38,67 % u odnosu na ostvareni promet u istom periodu prošle godine i iznosi 41,4 % ukupnog prometa ostvarenog u BiH. Ostvareni promet bez javne ponude trezorskih zapisa i obveznica RS je iznosio 129,88 miliona KM i ostvario je pad od 18% u odnosu na isti period prošle godine. U prethodno navedenom periodu najveći promet kod kompanija je ostvaren dionicama „Telekom Srpske“ a.d. Banja Luka u iznosu od 12,98 miliona KM. Prodajom obveznica i trezorskih zapisa je prikupljeno 131,05 miliona KM odnosno 51 % manje nego prošle godine.

IV VANJSKI SEKTOR

PLATNI BILANS BiH

- Povećanje vanjskotrgovinskog deficita (roba i usluga) od 2% praćeno smanjenjem tekućih novčanih priliva iz inostranstva od 3,7% doveli su do povećanja deficita na tekućem računu BiH od oko 1% u 2012. godini.
- Situaciju je dodatno pogoršao snažan pad inostrane pomoći sektoru vlade BiH, te značajno smanjenje kapitalnih transfera privatnog sektora koji su rezultirali naglim godišnjim padom ukupnih priliva iz inostranstva po osnovu kapitalnih transfera od 16%.
- Porastom deficita tekućeg računa, te smanjenjem kapitalnih priliva iz inostranstva naglo su porasle potrebe za finansiranjem ukupnog vanjskog deficita za 3,8% tokom 2012. godine.
- Rastući deficit je uglavnom finansiran porastom (još uvijek skromnih) direktnih stranih ulaganja, sve većim povlačenjem vlastitog kapitala iz inostranstva kroz smanjenje BiH strane aktive (obzirom na skromne mogućnosti dodatnog inostranog zaduživanja u uslovima finansijske krize).

Najvažniji događaji – Tekući račun

Deficit na tekućem računu iznosi 2,4 milijarde KM i veći je za 1% u odnosu na isti period prošle godine. Izvoz usluga je umanjnjen za 2%, dok s druge strane uvoz usluga takođe bilježi pad od 3,6%. Tokom 2012. godine došlo je do blagog pada nominalnog i realnog ukupnog izvoza (roba + i usluge) - nominalni pad ukupnog izvoza od 2%. Cijene nisu izazvale promjene nominalnog rasta ukupnog (roba + usluge) uvoza u odnosu na isti period 2011. godine (u isto vrijeme je zabilježeno smanjenje realne stope uvoza od 4,7%). Saldo na računu usluga umanjnjen je za 1,3% zbog pada izvoza usluga. Jedan od razloga zašto je BiH izvoz smanjen je recesija u zemljama spoljnotrgovinskim partnerima (Italija -2,2%, Slovenija -2%, Hrvatska -1,9%, Srbija -1,7%).

Smanjenje izvoza dovodi do otpuštanja radnika u izvoznim preduzećima. Pad izvoza prati pad uvoza kao posljedica manje platežne mogućnosti preduzeća i stanovništva. Visoka tražnja u prethodnom periodu bazirana je na finansijskim transferima iz inostranstva i na kreditnom zaduženju stanovništva i privrede kod banaka i mikrokreditnih organizacija.

Suficit primarnog dohodka od 344 miliona KM u 2012. godini je bio 8,1% viši u odnosu na isti period prethodne godine pri čemu je glavnu ulogu imao rast priliva u odnosu na odliv kompenzacija zaposlenim. Značajan izvor prihoda za bh. ekonomiju su personalni transferi (2 milijarde KM), čiji je godišnji rast iznosio skoro 4%. Prema posljednjim podacima Svjetske banke (WB), najviši prilivi novca iz dijaspora zabilježeni su u Bosni i Hercegovini i Srbiji. Transferi državljana porijeklom iz ove dvije zemlje iznose približno 13% u BDP-u matičnih država. Ovi podaci pokazuju da platežna moć stanovnika u BiH i dalje u velikoj mjeri zavisi od novca iz dijaspora, te da je platni bilans BiH u značajnoj mjeri uvjetovan prilivom inostranog novca. Međutim, zbog smanjenog obima poslova u Njemačkoj i Sloveniji (Slovenija je u recesiji, rast njihovog BDP-a za 2012. godinu iznosi -2%, dok su predviđanja da će se i u 2013. godini zadržati na istom nivou), a samim time i smanjenom potrebom za radnicima iz naše zemlje predviđanja su da će u narednim periodima priliv novca na ovaj način biti umanjnjen što će rezultirati još težim finansiranjem deficita tekućeg računa.

Kapitalni račun već odavno ne predstavlja značajan izvor finansiranja deficita na tekućem računu s obzirom da se radi o kapitalnoj pomoći iz inostranstva koja je značajno umanjnjen u

odnosu na period neposredno poslije rata, a u 2012. godini se radilo o iznosu od 298 miliona KM (smanjenje od čak 16% g/g). Potrebe za finansiranjem rasta deficita tekućeg računa su porasle za 3,8%.

Rastući deficit je uglavnom finansiran snažnim porastom (još uvijek skromnih) direktnih stranih ulaganja, sve većim povlačenjem vlastitog kapitala iz inostranstva kroz smanjenje bh. strane aktive (obzirom na skromne mogućnosti dodatnog inostranog zaduživanja u uslovima finansijske krize). Učešće direktnih stranih investicija u BDP-u BiH iznosi 3,3% i iz godine u godinu bilježi rast.

Stanje na finansijskom računu na kraju 2012. godine imalo je vrijednost od 1,9 milijardi KM, te godišnje povećanje od 1,7%. Na ovaj rast najveći uticaj su imale direktne investicije sa vrijednošću od 907 miliona KM i godišnjim rastom od 70%. Finansiranje iz stavke ostalih investicija imalo je vrijednost od 1,1 milijardu KM i u odnosu na prošlu godinu umanjeno je za oko 16%.

Trgovinski krediti su imali vrijednost od 129 miliona KM tokom 2012. godine i u odnosu na isti period 2011. godine su umanjeni za oko 12% što je donekle u skladu sa padom ralnog robnog uvoza, ali i otežane likvidnosti inostranih dobavljača.

Ukupno stanje bankarske aktive i pasive za 2012. godinu iznosi 22,3 milijarde KM i godišnji rast od 2%. Od pomenutog iznosa 2,5 milijardi KM je strana aktiva i njena godišnja promjena je negativna i iznosi 8%, dok je strana pasiva iznosila 3,9 milijardi KM uz takođe negativnu stopu rasta od 5,9%.

Postepeno slabljenje trgovine i drugih ekonomskih tokova dovode do otežanog finansiranja deficita tekućeg računa. Sektor spoljne trgovine je, trenutno, izvor najvećih problema u BiH. Deficiti u spoljnoj trgovini, u dužem vremenskom periodu, podrivaju temelje stabilnosti bosanskohercegovčke ekonomije. Izvoz, za sada, pokriva samo 51,5% uvoza. Ostatak uvoza pokriven je transferima iz inostranstva, doznakama naših radnika zaposlenih u inostranstvu i finansijskim prilivima po osnovu stranih investicija i raznim vrstama stranog zaduživanja. Kako je ključna karakteristika savremene recesije u svijetu nedostatak novca i opšti porast kamatnih stopa, postavlja se pitanje posljedica na BiH ekonomiju takvih tendencija. Nema sumnje da je time znatno otežano finansiranje deficita na tekućem računu.

U 2012. godini došlo je do negativne stope rasta EU ekonomije u odnosu na stopu u 2011. godini (1,4% vs. -0,3%). Smanjenja prognoza rasta posljedica je širenja dužničke krize u zoni eura koja je (pored Grčke, Irske, Portugala i Španije) zahvatila i Italiju, treću po snazi evropsku ekonomiju. Prema procjenama i prognozama ECFIN-a za 2013. godinu očekuje se pozitivna stopa rasta EU ekonomija od 0,1%.

Prema istraživanju Svjetske banke, najveći priliv novca iz dijaspore zabilježen je u Tadžikistanu. Državljanima te zemlje su sa 35% doprinijeli matičnom BDP-u. Slijedi Togo sa 28%, Lesoto sa 25%, Moldavija i Nepal sa 23% i Liban 22% učešća u BDP-u. S druge strane, zemlja iz koje se vrši najviši odliv novca u druge zemlje svijeta jesu Sjedinjene Američke Države (SAD) sa 48,3 milijarde \$, slijede Saudijska Arabija sa 26, Švicarska 19, Rusija 18, Njemačka 16 i Italija 13 milijardi dolara .

Robna razmjena s inostranstvom

- U razdoblju I-XII 2012. godine izvoz je iznosio 7,9 milijardi KM, što je za 4,4% manje nego u istom periodu 2011. godine, dok je uvoz iznosio 15,3 milijarde KM, što je za 1,8% manje nego u istom periodu prethodne godine.
- Pokrivenost uvoza izvozom je iznosila 51,5%, dok je vanjskotrgovački robni deficit iznosio 7,4 milijarde KM.
- Izvoz u zemlje CEFTA je za 13,6% manji nego u istom periodu 2011. godine, dok je uvoz za 1% manji nego u istom periodu prethodne godine.
- Izvoz u zemlje EU je iznosio 4,6 milijardi KM, što je za 0,7% više nego u istom periodu 2011. godine, dok je uvoz iznosio 7,2 milijarde KM, što je za 1,6% više nego u istom periodu prethodne godine. Pokrivenost uvoza izvozom je iznosila 63,6%.
- Najznačajniji trgovinski partneri BiH su: Njemačka, Hrvatska, Srbija, Slovenija i Italija.

ROBNA RAZMJENA BIH SA INOSTRANSTVOM I REGIONALNA KRETANJA

Bosna i Hercegovina je u 2012. godini ostvarila uvoz u vrijednosti od 15,2 milijarde KM što je rezultiralo padom uvoza od 1,8%, dok se izvoz smanjio za 4,4% u 2012. godini i dosegao vrijednost od 7,8 milijardi KM. U tabeli broj 1. daje se pregled glavnih indikatora sa osvrtom na ranije izvještajne periode:

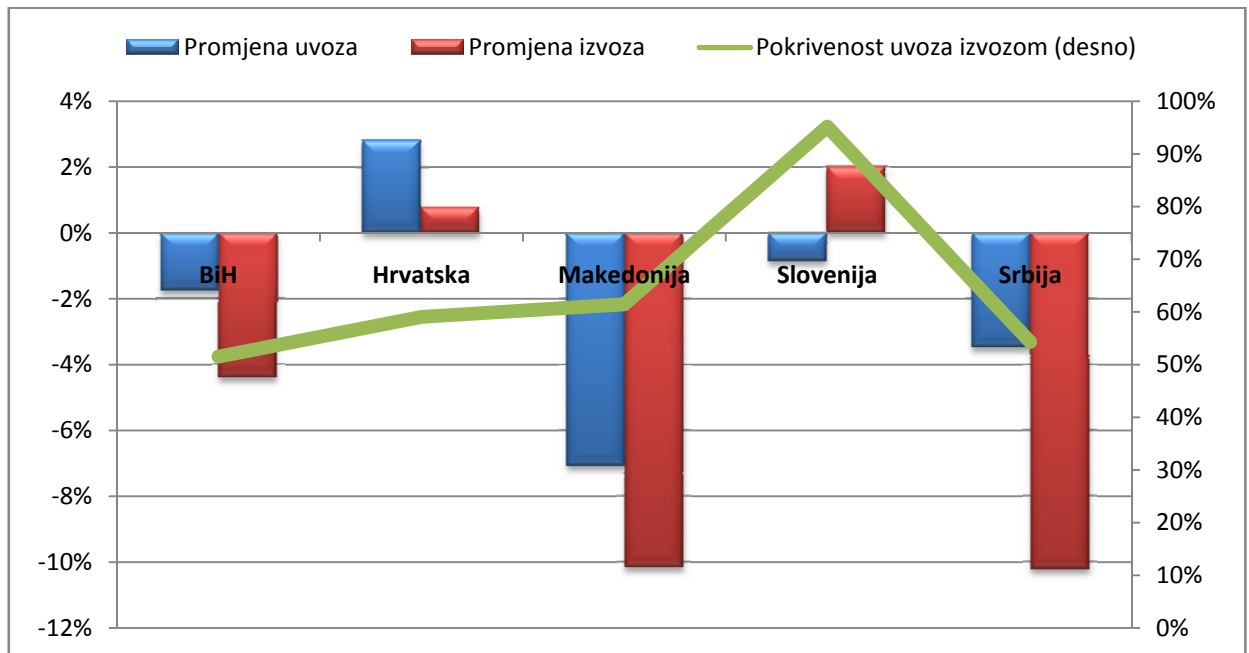
Tabela 10. Spoljnotrgovinski indikatori za 2012. godinu i za prethodne izvještajne periode

U hiljadama KM	2008	2009	2010	2011	2012
Izvoz roba	6.711.690	5.530.377	7.095.505	8.222.112	7.857.962
Promjena izvoza	13,1%	-17,6%	28,3%	15,9%	-4,4%
Uvoz roba	16.286.056	12.348.466	13.616.204	15.525.428	15.252.942
Promjena uvoza	17,2%	-24,2%	10,3%	14,0%	-1,8%
Trgovinski bilans (Izvoz – Uvoz)	-9.574.366	-6.818.089	-6.520.699	-7.303.316	-7.394.980
Promjena trgovinskog bilansa	20,3%	-28,8%	-4,4%	12,0%	1,3%
Ukupna trgovina (Izvoz + Uvoz)	22.997.746	17.878.843	20.711.709	23.747.540	23.110.904
Promjena ukupne trgovine	15,9%	-22,3%	15,8%	14,7%	-2,7%
Pokrivenost uvoza izvozom	41,2%	44,8%	52,1%	53,0%	51,5%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U svim zemljama regiona, izuzev Hrvatske, zabilježene su stope pada vrijednosti uvoza, s druge strane kod izvoza, pozitivne stope rasta su bilježile samo Hrvatska i Slovenija. Pad izvoza je bio najizraženiji u Makedoniji i Srbiji na nivou od oko 10% u poređenju sa predhodnom godinom. Pokrivenost uvoza izvozom je umanjena u svim zemljama izuzev Slovenije, a Slovenija takođe ima i najveću pokrivenost uvoza izvozom koja premašuje 95%. Bosna i Hercegovina je zemlja koja nažalost u poređenju sa zemljama regiona bilježi najskromniju pokrivenost uvoza izvozom od 51,5%. Kod zemalja sa nižim nivoom per capita dohotka uočljivo je znatno veće učešće spoljnotrgovinske razmjene u BDP-u. Stope promjene uvoza i izvoza, te pokrivenost uvoza izvozom za 2012. godinu u zemljama regiona prikazana je u grafikonu koji slijedi.

Grafikon 32. Stope promjena uvoza i izvoza, te pokrivenost uvoza izvozom zemalja regiona za 2012. godinu

Izvor: Agencije za statistiku odabranih zemalja

STRUKTURA ROBNE RAZMJENE BIH SA INOSTRANSTVOM PO PROIZVODIMA

Posmatrajući strukturu robne razmjene po strukturi proizvoda, 34% spoljnotrgovinske razmjene BiH čine poluproizvodi i proizvodi sa niskom dodatnom vrijednošću (tzv. intermedijarni proizvodi⁷⁵), netrajni proizvodi za široku potrošnju imaju učešće od 24%, dok kapitalni proizvodi čine 15%, a energija 17% od ukupne robne razmjene u 2012. godini.

Tabela 11. Uvoz, izvoz, njihove promjene i učešće pojedinih kategorija proizvoda razvrstanih prema ekonomskoj namjeni

Naziv kategorije/grupacije	2012		Učešće		Promjena 2012/2011		Obim trg. razmjene	Učešće u razmjeni
	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz		
Energija	3.122.517	728.230	20%	9%	-6,3%	-37,9%	3.850.747	17%
Intermedijarni proizvodi, osim energije	4.559.526	3.251.331	30%	41%	-0,7%	2,3%	7.810.857	34%
Kapitalni proizvodi	2.425.839	971.870	16%	12%	-3,6%	1,1%	3.397.709	15%
Trajni proizvodi za široku potrošnju	442.919	792.661	3%	10%	-1,5%	3,9%	1.235.580	5%
Netrajni proizvodi za široku potrošnju	3.861.058	1.586.121	25%	20%	1,7%	1,4%	5.447.179	24%
Neraspoređeno	841.083	527.749	6%	7%	0,0%	-9,6%	1.368.832	6%
UKUPNO	15.252.942	7.857.962	100,0%	100,0%	-1,8%	-4,4%	23.110.904	100,0%

Izvor: Agencije za statistiku

⁷⁵ Intermedijarni proizvodi - (željezo, čelik, aluminij, rude metala i kamena, drvo, rezana građa, cement).

Struktura uvoza po proizvodima

Najznačajnije uvozne stavke su nafta i naftni derivati, mašine i aparati, bazni metali (dominantno aluminij, željezo i čelik) i proizvodi od baznih metala, prehrana i hemijski proizvodi, dok su najznačajnije izvozne pozicije takođe bazni metali i njihovi proizvodi, mašine i aparati, te rezervni dijelovi za autoindustrije, i gotovi proizvodi poput namještaja, odjeće i obuće.

Kada posmatramo razliku između uvezenih i izvezenih proizvoda, rijetke su kategorije proizvoda u kojima BiH ostvaruje suficit sa svojim trgovinskim partnerima. Značajnije kategorije proizvoda koje ostvaruju suficit su: bazni metali, drvo i proizvodi od drveta, obuća, te razni proizvodi u koje spada namještaj. U strukturi uvoza nije bilo značajnijih promjena. Pet najzastupljenijih kategorija proizvoda u strukturi ukupnog uvoza učestvuju sa 62%, dok na sve ostale proizvode otpada 38% u odnosu na ukupni uvoz.

Najviše su se uvozili proizvodi **mineralnog porijekla** u iznosu od 3,2 milijarde KM, gdje dominiraju **nafta i naftni derivati** 2,3 milijardi KM. U odnosu na prošlu godinu, ostvaren je pad uvoza ove vrste proizvoda za 3%. Rezultat ovog pada uvoza nafte je **zbog smanjene potražnje za naftom, jer je tokom 2012. godine došlo i do pada industrijske proizvodnje u BiH**. Ova kategorija proizvoda je najviše doprinjela i ukupnom padu vrijednosti uvoza BiH u 2012. godini od 1,5 procentnih poena, dok u ukupnom uvozu ima učešće od 21,2%.

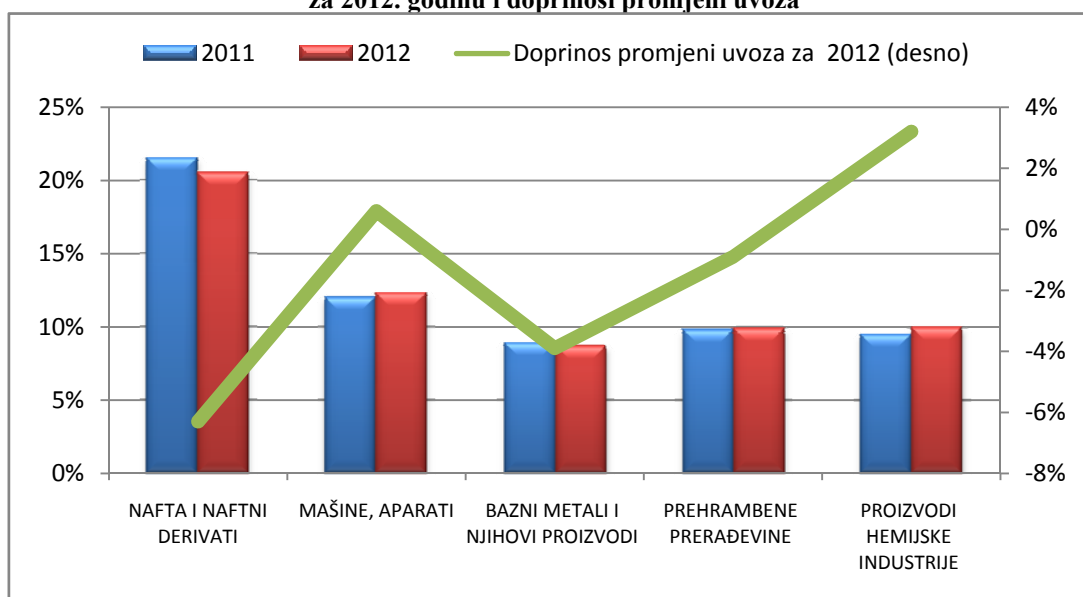
Drugo mjesto po vrijednosti uvoza zauzimaju **mašine, aparati i mehanički uređaji** čiji je uvoz u 2012. godini iznosio 1,8 milijardi KM ili 12,3% ukupnog uvoza roba. U odnosu na prošlu godinu, vrijednost uvezenih mašina je porasla za 0,6%. Jedan od rezultata blagog rasta uvoza ove kategorije je i taj da su se tokom 2012. godine gradile pojedine dionice autoputa Sarajevo – Zenica koji se nalazi na Koridoru V-c, pa je potreba za novim mašinama i opremom bila izraženija kako bi se na vrijeme i na najbolji mogući način izgradile dionice pomenutog autoputa. Ova kategorija proizvoda najviše se uvozila iz Njemačke i Italije.

Vrijednost uvoza **prehrambenih prerađevina** u 2012. godini u odnosu na prošlu godinu smanjila se za oko 1%. BiH je tokom 2012. godine uvezla prehrambenih prerađevina u vrijednosti od 1,5 milijardi KM. Prehrambene prerađevine u ukupnom uvozu BiH za 2012. godinu imaju učešće od 10%. Ova kategorija proizvoda uvozila se najviše iz susjednih zemalja Hrvatske i Srbije koje su u isto vrijeme i najznačajniji trgovinski partneri BiH.

Vrijednost uvoza **proizvoda hemijske industrije** je 1,5 milijarde KM (što čini 10% ukupnog uvoza BiH), a u odnosu na prošlu godinu ostvaren je rast uvoza proizvoda hemijske industrije za 3,2%. Od proizvoda hemijske industrije, BiH je najviše uvozila farmaceutske i kozmetičke proizvode koji su najviše i doprinjeli rastu uvoza ove kategorije proizvoda. Zemlje iz kojih je BiH najviše uvozila ovu kategoriju proizvoda su Njemačka, Slovenija i Srbija.

Sljedeća značajnija uvozna stavka su **bazni metali** koji u vrijednosti ukupnog uvoza učestvuju sa 8,7%. Bazni metali su ostvarili stopu pada od 3,9% u odnosu na prošlu godinu. Od baznih metala najviše su se uvozili željezo i čelik, njihovi proizvodi, te aluminij i proizvodi od aluminija. Doprinos ove grupe proizvoda u ukupnom uvozu bio je negativan i iznosio je 0,3 procentna poena.

Grafikon 33. Učešće pojedinih kategorija proizvoda u ukupnom uvozu za 2012. godinu i doprinosi promjeni uvoza

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Struktura izvoza po proizvodima

BiH je na međunarodno tržište najviše izvozila bazne metale kao i njihove proizvode, zatim rezervne dijelove za auto industriju, namještaj i hemijske proizvode.

Bazni metali su izvezeni u vrijednosti nešto višoj od 1,9 milijardi KM, što čini skoro četvrtinu od ukupnog izvoza BiH i ima učešće od 24,3%. Izvoz željeza i čelika tokom 2012. godine bilježio je rast od 1,9%, dok su proizvodi od željeza i čelika bilježili poražavajući pad u izvozu od 4,8%. Rezultat ovog pada izvoza leži u činjenici da je inostrana potražnja tokom 2012. godine bila manja nego prethodnih godina. Cijene željezne rude na svjetskim tržištima bila je manja za oko 20%⁷⁶ u odnosu na predhodnu godinu što je svakako doprinjelo negativnim stopama izvoza i uvoza željeza i njegovih proizvoda. Izvoz aluminijuma bilježio je pad od 3% zbog smanjene potražnje, ali i pada cijena aluminijuma od oko 15%⁷⁷ na svjetskim tržištima. Kategorija baznih metala sa -0,3 procentna poena doprinjela ukupnom padu izvoza. Obzirom na značaj ove kategorije proizvoda u ukupnom izvozu, treba joj se posvetiti posebna pažnja i pronaći načina za širenje plasmana ovih proizvoda na svjetska i evropska tržišta. Bazni metali kao kategorija proizvoda bilježili su negativan rast na godišnjem nivou od 1,3%.

Izvoz mineralnih proizvoda imao je vrijednost od 872 miliona KM, što je rezultiralo negativnom stopom rasta od skoro 34% na godišnjem nivou. Posljedice ovako značajnog pada izvoza ove kategorije proizvoda rezultat su prije svega neočekivano velikog smanjenja izvoza električne energije (izvoz je bio smanjen na godišnjem nivou za preko 50%) koja je druga najznačajnija stavka ove kategorije proizvoda, ali i smanjenje izvoza nafte i naftnih derivata za oko 15%. BiH svoju naftu najviše izvozi na tržište Srbije.

BiH je u 2011. godini izvezla **mašina i aparata** u iznosu od 792 miliona KM ili 10% ukupne vrijednosti izvoza. Pad izvoza mašina i aparata u 2012. godini bio je oko 3%. Jedan od razloga zbog kojih je ova kategorija proizvoda doživjela blagi pad izvoza je taj što BiH izvozi dosta rezervnih dijelova (koji spadaju u ovu kategoriju proizvoda) za auto industrije evropskih zemalja

⁷⁶ Izvor: Svjetska banka/World bank

⁷⁷ Izvor: Svjetska banka/World bank

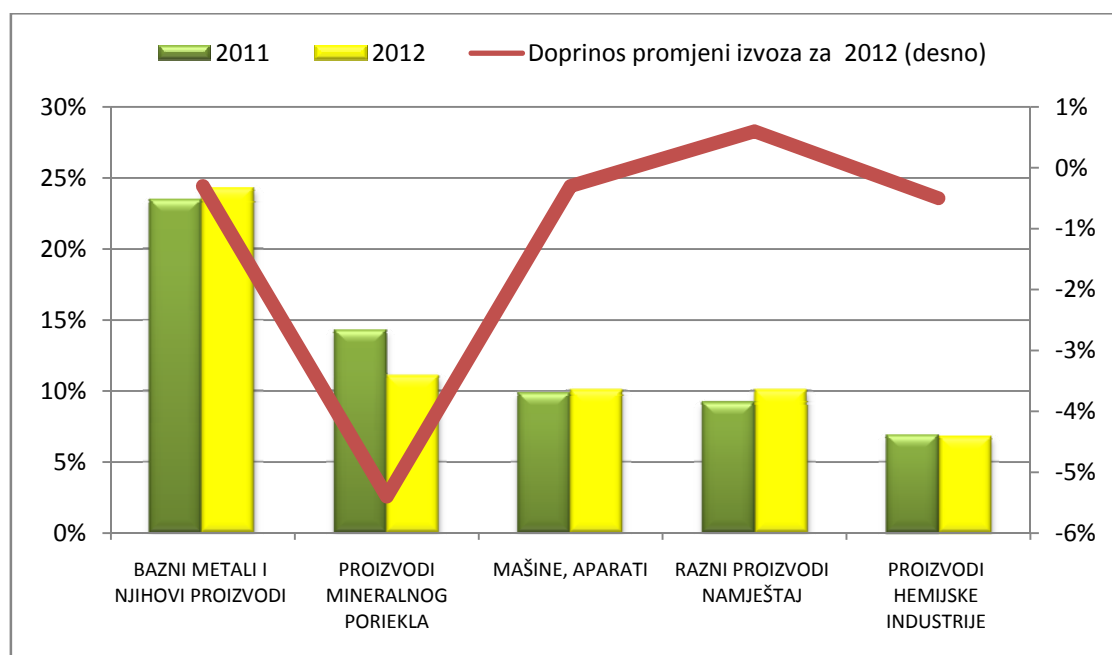
koje čije auto-industrije još uvijek osjećaju posljedice ekonomske krize što se je odrazilo na kroz smanjenje prodaje novih vozila na tržištu EU.

Ohrabruje ubrzani rast izvoza **namještaja** (kategorija raznih proizvoda) što može ukazivati na premještanje fokusa drveno-prerađivačke industrije na proizvodnju i izvoz proizvoda veće dodane vrijednosti. U odnosu na prošlu godinu rast vrijednosti izvoza namještaja je iznosio 6,2% i dostigao vrijednost od 820 miliona KM. Izvoz namještaja u ukupnom ostvarenom izvozu za 2012. godinu učestvuje sa oko 10%. Namještaj se najviše izvezio na tržišta Njemačke i Italije.

Sljedeća značajna izvozna kategorija su **hemijski proizvodi** kojih je tokom 2012. godine izvezeno u vrijednosti od 533 miliona KM (učešće 6,8%). U odnosu na prošlu godinu ova kategorija proizvoda bilježi pad od 6,4% i doprinosi ukupnom padu izvoza sa 0,5 procentna poena. Anorganski proizvodi čiji izvoz tokom 2012. godine bilježi pad od skoro 12%, te su kao najznačajniji proizvodi ove kategorije hemijskih proizvoda doprinjeli njenom ukupnom padu izvoza.

Rezultat pada izvoza i uvoza tokom 2012. godine može se naći u činjenici da su neki od naših najznačajnijih trgovačkih partnera bili u recesiji ili su njihove ekonomije bilježile stagnaciju. Hrvatska kao najznačajniji partner bilježila je smanjenje GDP-a od 1,9% i uvoza od 1,8%. Slična situacija je i sa trgovačkim partnerima članovima Evropske unije, tako da je u Italiji GDP iznosio -2,2%, dok je njihov uvoz bilježio još značajniji pad od 7,5%. Slovenija je takođe bilježila pad GDP od 2%, dok je pad uvoza iznosio 2,8%⁷⁸.

Grafikon 34. Učešće pojedinih kategorija proizvoda u ukupnom izvozu za 2012. godinu i doprinosi promjeni izvoza

Izvor: Agencija za statistiku BiH

⁷⁸ Izvor: ECFIN

Struktura robne razmjene BiH sa inostranstvom posmatrana po zemljama porijekla uvozne robe i destinacijama izvoza

Privreda Bosne i Hercegovine je u 2012. godini najviše je izvozila na tržišta Njemačke, Hrvatske, Italije, Srbije, i Slovenije. Bitno je naglasiti da ovih pet nabrojanih zemalja koje su najviše uvezile iz BiH su u isto vrijeme i među najvećim izvoznicama u našu zemlju, ali sa svim tim zemljama BiH ostvaruje trgovinski deficit. Od značajnih izvoznika u našu zemlju treba spomenuti Rusiju i Kinu, jer je Rusija treća po redu zemlja iz koje BiH najviše uvozi i ta vrijednost iznosi 1,5 milijardi KM. U uvozu iz Rusije dominiraju mineralna goriva i srodni proizvodi. Uvoz iz Kine iznosi nešto više od 800 miliona KM, a najviše se uvoze mašine i transportna sredstva, te razni gotovi proizvodi (odjeća, obuća). Tokom 2012. godini trgovinski deficit sa nabrojanim zemljama iznosi više od 5 milijardi KM što čini oko 64% ukupno ostvarenog deficita u trgovinskoj razmjeni.

Bosna i Hercegovina je na tržište **Njemačke** kao najznačajnijeg partnera EU tokom 2012. godine izvezla robe u vrijednosti od 1,2 milijarde KM. U Njemačku su se najviše izvozili razni gotovi proizvodi gdje spada namještaj u iznosu od 624 miliona KM. Njemačka je u BiH izvezla 1,7 milijardi KM robe i proizvoda gdje preovladavaju mašine i transportna sredstva sa vrijednošću od 750 miliona KM.

BiH je na tržište susjedne **Hrvatske** tokom 2012. godine izvezla oko 1,1 milijardu KM robe i proizvoda. U Hrvatsku su se najviše izvozili proizvodi razvrstani prema materijalu u iznosu od 455 miliona KM, kao i kategorijau prizvoda "Mineralnih goriva i maziva i srodnih proizvoda" (gdje spadaju električna energija i gorivo) kojih je izvezeno u vrijednosti od 232 miliona KM. Hrvatska je na tržište BiH ostvarila izvoz od 2,2 milijarde KM, od čega je najviše izvozila mineralna goriva i to u vrijednosti od 854 miliona KM i hrane u vrijednosti od 443 miliona KM. Tokom 2011. godine u robnoj razmejni sa Hrvatskom ostvaren je trgovinski deficit u vrijednosti većoj od 1 milijarde KM. U **Srbiju** je izvezeno robe u vrijednosti od 710 miliona KM. Najviše su se izvozila kategorija proizvoda "Mineralnih goriva i maziva i srodnih proizvoda" u vrijednosti od 224 miliona KM gdje spadaju električna energija i nafta. BiH je iz Srbije ostavrila uvoz od 1,4 milijarde KM, gdje dominiraju prehrambeni proizvodi. Izvoz u **Italiju** drugog najznačajnijeg partnera iz EU imao je vrijednost od 940 miliona KM, gdje je najviše izvezeno namještaja i to u vrijednosti od 326 miliona KM. Italija je u BiH izvezla 1,4 milijarde KM svojih proizvoda. Iz Italije su se najviše uvozili proizvodi razvrstani prema materijalu u vrijednosti od 527 miliona KM.

Tabela 12. Uvoz, izvoz i trgovinski deficit sa glavnim trgovinskim partnerima u 2012. godini

Zemlja	Uvoz	Učešće u ukupnom uvozu	Izvoz	Učešće u ukupnom izvozu	Trgovinski deficit	Učešće u trgovinskom deficitu	Promjena trgovinskog deficita 2012/2011
Hrvatska	2.202.545	14,4%	1.165.019	14,8%	-1.037.526	14,0%	1,5%
Njemačka	1.725.796	11,3%	1.210.103	15,4%	-515.693	7,0%	19,3%
Srbija	1.431.534	9,4%	710.002	9,0%	-721.532	9,8%	55,6%
Italija	1.429.362	9,4%	939.241	12,0%	-490.121	6,6%	17,2%
Slovenija	803.360	5,3%	653.304	8,3%	-150.056	2,0%	23,3%
Rusija	1.493.885	9,8%	3.747	0,0%	-1.490.138	20,2%	N/A
Kina	816.377	5,4%	8.513	0,1%	-807.864	10,9%	N/A
Ostale zemlje	5.350.083	35,1%	3.168.033	40,3%	-2.182.050	29,5%	-7,5%
UKUPNO	15.252.942	100,0%	7.857.962	100,0%	-7.394.980	100,0%	1,3%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

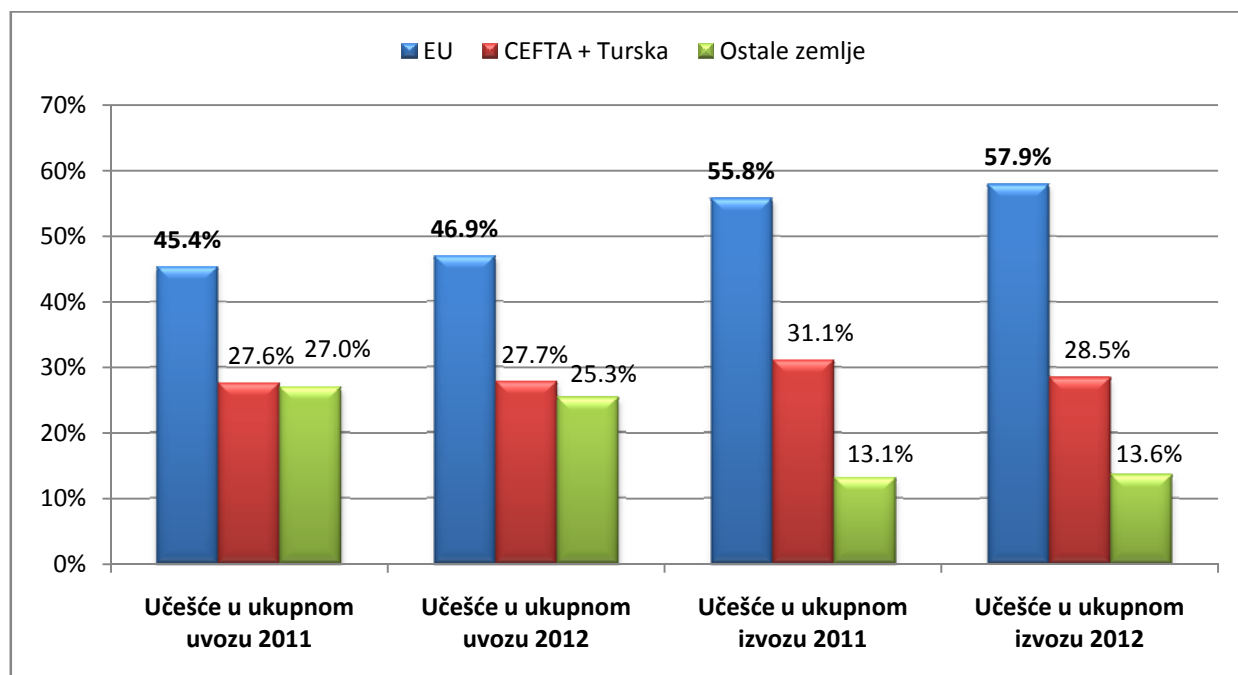
Struktura izvoza, uvoza i deficita po grupacijama/asocijacijama zemalja

Posmatrajući ukupnu robnu razmjenu BiH sa regionalnim grupacijama u 2012. godini, najveći obim trgovine BiH je ostvarila sa **zemljama članicama EU** i to u iznosu od 50,7% od ukupnog obima spoljne trgovine. Uvoz iz zemlja EU u 2012. godini porastao je za 1,6% u odnosu na prošlu godinu i iznosi 7,1 milijardu KM. Od ukupno ostvarenog uvoza tokom 2011. godine na uvoz iz zemalja članica EU otpada 47%. Izvoz iz BiH u zemlje EU blago je umanjen za samo 0,7%. Učešće bosnaskohercegovačkog izvoza na tržište EU iznosi 58% od ukupno ostvarenog izvoza u 2012. godini. Posmatrajući nominalnu vrijednost izvoza BiH je na tržište EU izvezla 4,5 milijardi KM robe i proizvoda ili čak 58% ukupnog izvoza. Tokom 2012. godine BiH je u trgovanju sa zemljama članicama EU ostvarila trgovinski deficit u iznosu od 2,6 milijarde KM što i nije mnogo, ako se uzme u obzir da samo u trgovini s Hrvatskom BiH ima deficit veći od 1 milijarde KM, ali sljedeće godine to će se promijeniti, jer polovinom 2013. godine Hrvatska će pristupiti EU.

BiH je sa zemljama «**Turskom i članicama CEFTA-e**» ostvarila obim trgovine koji obuhvata 28% u ukupnom obimu spoljne trgovine. Tokom 2012. godine došlo je do smanjenja uvoza iz asocjacije «Turska i članice CEFTA» za 1,3% u odnosu na prošlu godinu. Nominalna vrijednost uvoza iznosila je 4,2 milijarde KM i ostvareno je učešće uvoza od 27%. Izvoz iz BiH u 2012. godini imao je veći pad od uvoza i umanjen je za 12,5% u odnosu na 2011. godinu. Učešće izvoza na ova tržišta iznosi 28,5% od ukupno ostvarenog izvoza tokom 2012. godine. BiH je u trgovanju sa zemljama «Turskom i članicama CEFTA-e» ostvarila deficit u visini od 1,9 milijardi KM što čini 27% ukupnog deficita ostvarenog u 2012. godini.

Bitno je naglasiti da je Kina je postala najveća svjetska trgovinska sila u 2012. godini. Time je prema ukupnom izvozu i uvozu okončana superiornost SAD-a u globalnoj trgovini, koji je čelno mjesto držao još od Drugog svjetskog rata. I dok je SAD u ukupnoj robnoj razmjeni imao 3,82 trilion dolara, Kina je imala 3,87 trilion dolara. Rast kineskog utjecaja na globalnu trgovinu prijeti narušavanju regionalnih trgovačkih blokova jer nekim zemljama Kina postaje najvažniji trgovinski partner.

Grafikon 35. Učešće u ukupnom uvozu i izvozu po grupacijama zemalja za 2011. i 2012. godinu.

Izvor: Agencija za statistiku BiH

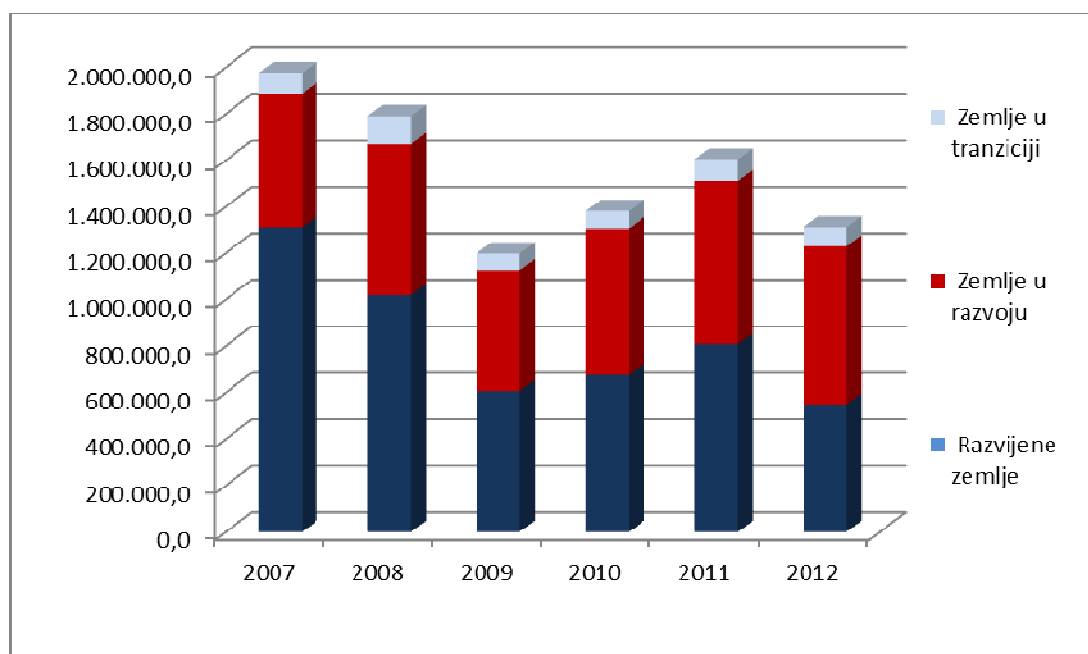
V STRANE DIREKTNE INVESTICIJE

- Direktna strana ulaganja u svijetu manja za 18% u 2012. godini u odnosu na isti period u prošloj godini.
- DSU ulaganja u BiH u 2012. godini veća za 0,5% u odnosu na isti period prošle godine.
- Najznačajnije ulaganje iz Litvanije od strane „Birač Europe“ A.D. u oblast proizvodnje aluminija.
- Privatizacija kompanija u državnom vlasništvu i ulaganja u elektroenergetske projekte koji bi mogli donijeti značajnija strana ulaganja mogući su tek u narednoj godini.

Ulaganja u svijetu i regionu

Prema revidiranim podacima UNCTAD-a, direktna strana ulaganja u svijetu u 2012. godine su ostvarila smanjenje iznosu od 18 % u odnosu na isti period prošle godine kao posljedica povećanja nestabilnosti na globalnom tržištu i još uvijek nerješene dužničke krize u Evropi (Grčka i Kipar).

Grafikon 36. SDU ulaganja globalno, 2007-2012.g. (u milijardama USD)

Izvor: UNCTAD

Ulaganja u Bosni i Hercegovini

Strana direktna ulaganja u Bosni i Hercegovini u 2012. godine bilježe minimalan rast u odnosu na vrijednosti u istom periodu 2011. godine. Prema podacima Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u BiH strana ulaganja u ovome periodu su iznosila 430,39⁷⁹ miliona KM što je više u odnosu na ulaganja u istom periodu 2011. godine za 0,5%.

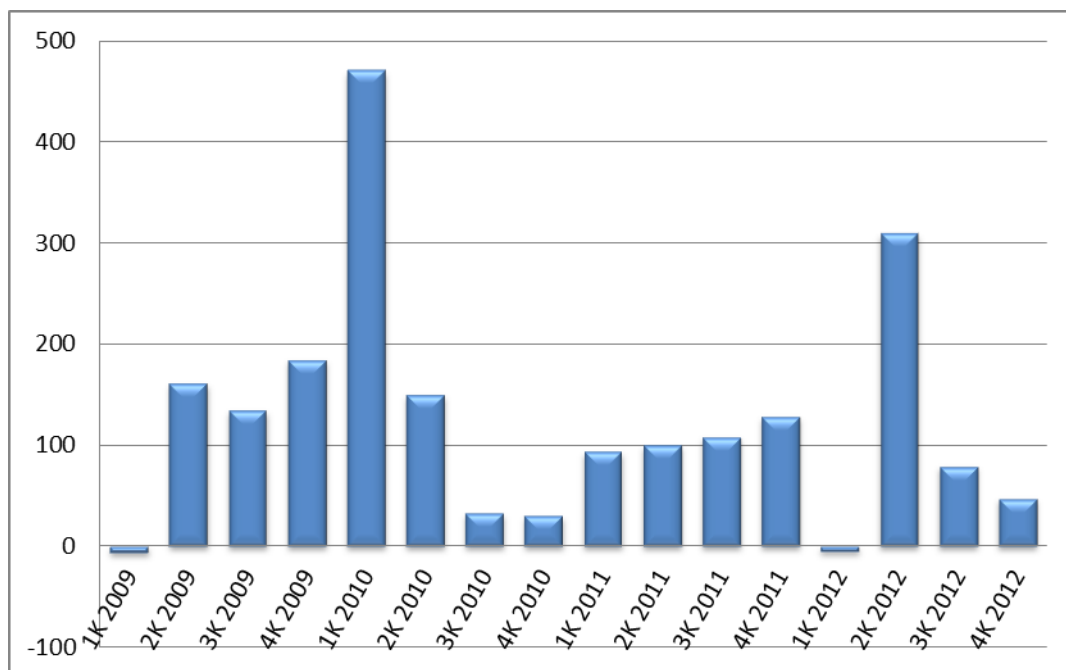
Prema zadnjim podacima Centralne banke BiH strana ulaganja u 2012. godini iznose 907,9⁸⁰ miliona KM. Neto finansijska aktiva iznosi 55,5 miliona KM (ulaganje u inostranstvo iz BiH) a

⁷⁹ Ovaj iznos se prema MMF standardima odnosi na isključivo novo registrirane direktne strane investicije (ne uključuje „zaduženja“ i „reinvestiranu dobit“).

⁸⁰ Prema metodološkim standardima i instrukcijama Međunarodnog Monetarnog Fonda i OECD-a,.

finansijska pasiva 963,4 miliona KM, tako da direktne investice u BiH iznosi 907,9 miliona KM (aktiva umanjena za pasivu). Od toga iznosa 203 miliona KM se odnosi na „zaduživanja“ a 31,2 miliona KM se odnosi na „reinvestiranu dobit“ firmi koje su ulagale u prethodnom periodu. Ovaj navedeni iznos se razlikuje od podataka dobijenih od Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa zbog različite metodologije prikupljanja i prikazivanja podataka.

Grafikon 37. Stanje FDI po kvartalima u BiH (u 000 KM)

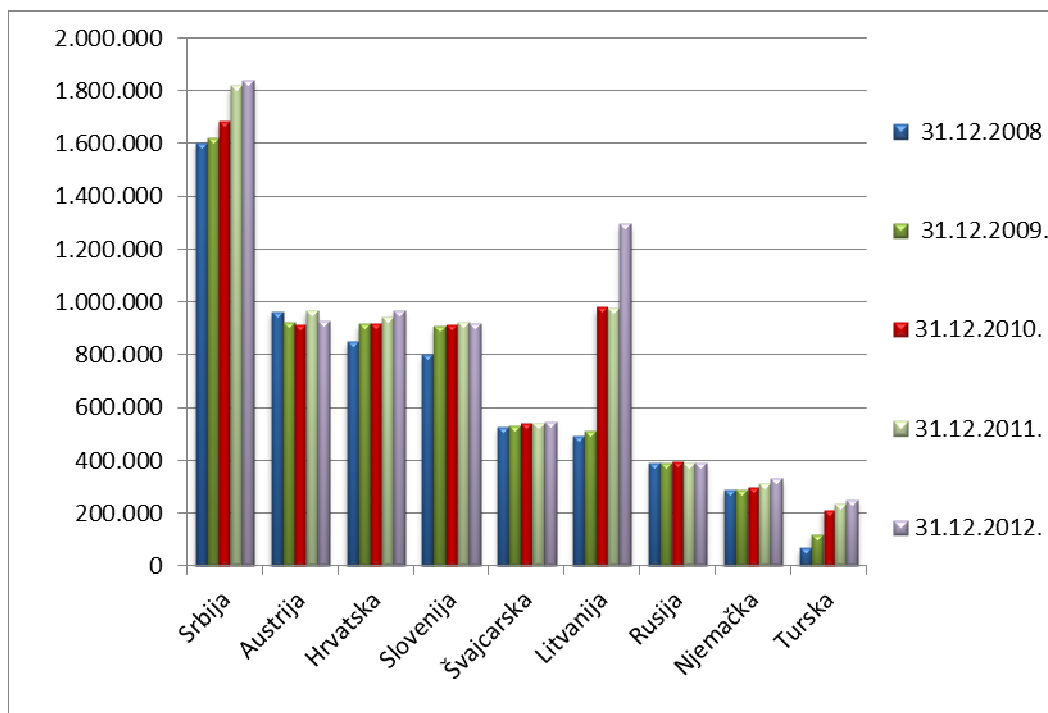
Izvor: MVTEO

Prema podacima Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u Federaciji BiH je uloženo 120,42 miliona KM dok je u RS uloženo u iznosu od 307,36 miliona KM a u Brčko Distriktu je ulaganje negativno 0,74 miliona KM, dok 3,36 miliona KM odnosi na ostala društva⁸¹.

Najveća ulaganja se odnose na društva „Alumina“ doo Karakaj 253,07 miliona KM i „Mehanika“ AD Zvornik 63,51 miliona KM, „ETF Rudnik Termoelektrana Stanari“ dd Stanari 19,56 miliona KM „Argeta“ d.o.o. Sarajevo 13,44 miliona KM, „Sisecam Soda“ Lukavac u ukupnom iznosu 13,7 miliona KM, „Roche“ doo 12 miliona KM, „NLB Leasing“ d.o.o. Sarajevo 10,76 miliona KM,. Najveća povlačenja kapitala je zabilježeno od strane „Hypo Alpe-Adria-Bank“ A.D. Banja Luka 45,48 miliona KM, „A.B.“ doo Sarajevo 7,45 miliona KM („Našicecement Tvornica cementa“, Našice) i „Tipo“ d.o.o. Odžak 3,98 miliona KM.

⁸¹ Društva sa ulaganjem do vrijednosti 100 hiljada nisu klasifikovana po entitetskoj pripadnosti.

Grafikon 38. Najznačajnija ulaganja u BiH po zemljama do 31.12.2012.god.

Izvor: MVTEO

Najznačajnija ulaganja po zemljama u 2012. godini odnose se na:

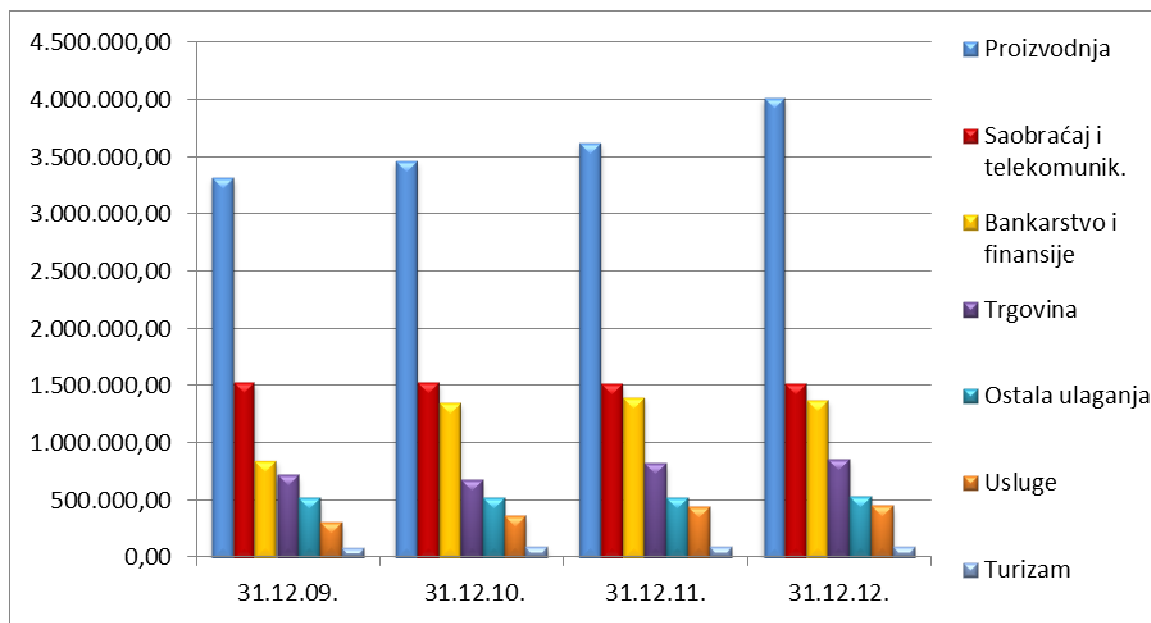
- Litvanija 316,58 miliona KM(73,56%)
- Hrvatska 27,05 miliona KM (6,28%)
- Srbija 21,16 miliona KM(4,92%)
- Njemačka 21,4 miliona KM(4,97%)
- S.Arabija 18,5 miliona KM (4,8%)
- Danska 16,41 miliona KM (3,81%)

Dok su najznačajnija povlačenja kapitala prema zemljama bila:

- Austrija 45,48 miliona KM
- Holandija -3,98 miliona KM
- Slovenija -2,42 miliona KM

Registrovani ukupni strani kapital pretežno se odnosi na ulaganja u oblast proizvodnje sa 396,6 miliona KM, gdje se posebno ističe ulaganje u „Alumina“ d.o.o. Karakaj 253,07 miliona KM i „Mehanika“ AD Zvornik 63,51 miliona KM, „Sisecam Soda“ Lukavac (u ukupnom iznosu 13,7 miliona KM), „Argeta“ d.o.o. Sarajevo 13,44 miliona KM i „Mliječni Put“ d.o.o. Gradačac 12,55 miliona KM. Firme koje se bave trgovinom učestvuju sa 38,36 miliona KM a najznačajnije je „Roche“ doo 12 miliona KM, „Deichmann obuća“ doo Sarajevo 7,8 miliona KM „Emona“ Banja Luka 4,48 miliona KM i „C.D.E.B.“ d.o.o. Sarajevo sa 4,45 miliona KM. Oblast bankarstva, učestvuje negativno(povlačenje) 28,14 miliona KM gdje je najveći utjecaj imalo smanjenje kapitala u „Hypo Alpe Adria Bank“ d.d. Banja Luka u iznosu od 45,48 miliona KM i ulaganje „NLB Leasing“ d.o.o Sarajevo u iznosu od 10,76 miliona KM. Saobraćaj i komunikacije učestvuju sa 6,71 miliona KM i a najveća ulaganja su u firme „SiOL“ doo sarajevo 2,93 miliona KM i „Aneks“ doo Banja Luka 1,78 miliona KM. Usluge učestvuju sa 7,3 miliona KM gdje se najviše ističu „Euroservis“ d.o.o. Livno sa 2,68 miliona, „SEICO“ doo u ukupnom iznosu od 3,5 miliona KM.

Grafikon 39. Registrovane FDI u BiH po djelatnostima u (000.000) KM

Izvor: MVTEO

Ulaganje "Birač Europe" A.D. iz Litvanije u firme koje se bave proizvodnjom i preradom aluminija u ukupnom iznosu od 316,58 miliona KM⁸² je najveće ulaganje u 2012. godini i ujedno čini 73,56 % od ukupnih ulaganja u BiH. Nastavak krize u EU (Grčka i Kipar) praćem visokim budžetskim deficitima većine zemalja članica i dalje determinišu ekonomska kretanja i utječu na slab oporavak stranih ulaganja u BiH.

Od događaja koji će imati utjecaja na strane direktne investicije treba spomenuti da je 28.03.2012. godine „Agencija Standard & Poor's“ potvrdila je Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B“ i izmijenila izgled „na posmatranju - negativno“ na stabilne izgled.

Sa radom je otpočeo sistem jedinstvenog evidentiranja i izvještavanja o registracijama SDU u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa koji je unaprijedio sistem registracije stranih investitora i njihovih ulaganja u BiH.

Proces privatizacije državnog udjela u vlasništvu nekih strateških preduzeća u 2012. godini još nije donio značajnije rezultate⁸³.

Evidentno je kašnjenje velikih investicionih ulaganja u oblasti energetike po principu zajedničkih ulaganja sa stranim partnerima, tako da se moguća značajnija ulaganja očekuju tek u narednoj godini. Učešće stranih partnera u ovim projektima u narednom periodu mogla bi znatno povećati direktna strana ulaganja u Bosni i Hercegovini, te postati glavni nosilac razvoja BiH. Pored velikih infrastrukturnih radova („Koridor 5 C“) i projekta „Južni tok“ sa gasifikacijom RS u planu su elektroenergetski projekti „Ugljevik 3“, „HES Srednja Drina“ i „HES Gornja Drina“.

⁸² „Alumina“ d.o.o Karakaj 253,1 milion KM i „Mehanika“ A.A. Zvornik 63,5 miliona KM.

⁸³ Vlada Federacije BiH je usvojila Program rada privatizacije za 2012. godinu koji još nije realizovan.

VI POSLOVNO OKRUŽENJE

- Prema izvještaju „Doing Business 2012“, Bosna i Hercegovina je poboljšala poziciju za dva mjesta provodeći poboljšanja u području likvidnosti i registracije vlasništva i te se popela na listi sa 127 na 125 mjesto u svijetu.
- U 2012. godini nije bilo značajnijih rezultata privatizacija firmi u državnom vlasništvu pa se očekuje početak procesa u 2013. godini.
- Vlada Republike Srpske je usvojila „Akcioni plan za reformu procesa otpočinjanja poslovanja“, za jedinstven, brži sistem registracije, poslovnih subjekata.
- U skladu sa navedenom reformom u RS-u su doneseni „Zakon o jedinstvenom registru računa poslovnih subjekata“ (Sl.gl.RS 52/12) i „Zakonom o unutrašnjem platnom prometu“ (Sl.gl. RS 52/12). Te je u RS usvojen „Zakon o izmjenama i dopunama zakona o izvršnom postupku“ (Sl.gl.RS. 57/12) radi efikasnijeg djelovanje sistema naplate i blokiranja potraživanja privrednih subjekata.
- CBBiH počela sa objavljivanjem podataka (2.12.2012.) o blokiranim računima poslovnih subjekata koji se nalaze u „Jedinstvenom registru računa“ u BiH.
- U okviru poreske politike u 2012. godini donesen je i „Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit RS“ (Sl.gl.RS, broj 57/12) kojim se stimuliše novo zapošljavanje na osnovu poreskih olakšica za novouposlene.
- U okviru podrške SME nastavlja se projekat „EAF SME- Poboljšanje pristupa malih i srednjih poduzeća finansijskim sredstvima“ u okviru kojega je IBRD-a je obezbjedio za projekte u FBiH 53,9 miliona EUR i RS 35,9 miliona EUR.
- Od značajnijih sredstava na državnom i entitetskom nivou su još grant sredstava za razvoj male privrede u Federaciji BiH 2,7 miliona KM koje je obezbjedilo „Federalno ministarstvo razvoja preduzetništva i obrta“(Sl.n. FBiH br.51/12) te 20 miliona KM subvencija kao podrška izvozno orijentisanim privrednim subjektima od strane „Ministarstva industrije, energetike i rudarstva RS“putem subvencija za podsticaj izvoza.
- Švedska međunarodne organizacije za razvojnu pomoć („SIDA“) je za 2012. godinu obezbjedila za dodjelu grantova 450 hiljada KM za MSP-a i 160 hiljada KM za opštine.

Unapređenje poslovne klime jedan je od deklariranih prioriteta ekonomske politike za Bosnu i Hercegovinu i obaveza preuzetih iz mape puta ka Evropskom partnerstvu i iz Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.

Za sve privredne subjekte je važno da okruženje u kojem posluju bude uređeno. Što manje administrativnih prepreka uz odgovarajuću zakonsku regulativu, dostupna odgovarajuća radna snaga i povoljni izvori finansiranja su osnovni preduslovi za povoljnu poslovnu klimu. Kako ni BiH nije ostala imuna na globalnu finansijsku i ekonomsku krizu tako je potreba za unapređenjem poslovne klime sve izraženija.

Međunarodni izvještaji o poslovnom okruženju i konkurentnosti BiH u svijetu

Prema rezultatima koje je objavila Svjetska banka (Doing Business 2012), Bosna i Hercegovina je poboljšala poziciju za dva mjesta te se popela na listi sa 127 na 125 mjesto u svijetu. Poredeći kvalitetu poslovnog okruženja Bosna i Hercegovina i dalje zaostaje za drugim

zemljama u regionu⁸⁴. Napredak je ostvaren u oblasti registracije vlasništva odnosno zemljišta u Sarajevu (projekt digitalizacije registracije zemljišta) te pojednostavljenje procedura prilikom prijavljivanja i plaćanja doprinosa za zaposlene radnike (jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa).

Tabela 13. Rangiranje BiH prema Doing Business 2013.

Elementi okruženja	DB 2013 Pozicija	DB 2012 Pozicija	Promjena u poziciji 2012/13
Početak posla	162	162	Bez promjene
Dobijanje građ. dozvola	163	159	dolje -4
Pristup el.energiji	158	154	dolje -4
Registracija vlasništva	93	100	gore 7
Dobijanje kredita	70	67	dolje -3
Zaštita investitora	100	98	dolje-2
Plaćanje poreza	128	137	gore-9
Prekogranična trgovina	103	101	dolje -2
Provođenje ugovora	120	117	dolje-3
Rješavanje nelikvidnosti	83	84	gore 1
Ukupno	125	127	gore 1

Izvor: Doing Business 2013, World Bank

Box 1

Ekonomije svijeta su rangirane prema lakoći poslovanja od 1-185. gdje više rangirana zemlja znači da je regulatorna i poslovna politika više povoljna za poslovanje lokalnih firmi. Pored toga sam index predstavlja prosjek devet pojedinih oblasti i više različitih indikatora u pojedinim oblastima koji imaju podjednak uticaj. Te oblasti su: početak posla (gdje je BiH rangirana na 162 mjestu u svijetu), dobijanje građevinskih dozvola, pristup el. energiji, registracija vlasništva, dobijanje kredita, zaštita investitora, plaćanje poreza, prekogranična trgovina, provođenje ugovora, završetak ugovora i rješavanje nelikvidnosti. Tako je od svih pojedinih oblasti Bosna i Hercegovina najlošije rangirana (163 mjesto) prema dobijanju dozvola za početak poslovanja. Prilikom računanja se uzimaju u obzir broj poslovnih procedura, broj potrebnih dana da se pojedine procedure završe, potrebna sredstva za registraciju odnosno troškovi po glavi stanovnika kao i minimalni kapital koji je potrebno deponovati da bi se otpočelo sa poslom.

Globalni monitor preduzetništva (Global Entrepreneurship Monitor) i Vijeće Stranih investitora (Forin Investment Council) nisu izdali izvještaje za stanje u BiH u 2012. godini.

Privatizacija

Usljed pada vrijednosti dionica na berzi u zemlji i svijetu te opravdanih sumnji da će biti zadovoljeni minimalni vrijednosni kriteriji prolongirana je privatizacija „BH Telekom“ i „HT Mostar“ te je usvojen novi Program rada privatizacije.

⁸⁴ Poređenja radi Bosna i Hercegovina je rangirana na 126. mjestu dok joj je najbliža u regionu Srbija 86. Mjestu, Hrvatska 84 mjestu.

U 2012. godini nije bilo značajnijih rezultata privatizacija firmi u državnom vlasništvu pa se očekuje početak procesa u 2013. godini prema postojećem planu iz prethodne godine. Na osnovu „Programa rada za 2012. godinu“ Agencije za privatizaciju FBiH najizglednija je predviđena privatizacija kapitala u državnom vlasništvu u firmi „Unis metalna industrija d.d. Sarajevo“ iznosu do 24,6 miliona KM prema knjigovodstvenoj vrijednosti firme.

Usvojeni zakoni i promjene

a) Skraćenje i pojednostavljenje registracije i sigurnost poslovanja

Kada preduzetnici naprave poslovni plan i pokušaju da ga realizuju, prva teškoća s kojom se suočavaju su procedure za registraciju nove firme prije nego što počnu zakonski raditi. Brojne i dugotrajne procedure⁸⁵ za osnivanje poduzeća negativno utiču na rast proizvodnje i ne doprinose razvoju poslovne inicijative. Ekonomije širom svijeta poduzimaju mjere kako bi olakšale početak poslovanja kao što je osnivanje one-stop shop (institucija koja pruža sve usluge na jednom mjestu za osnivanje poduzeća), brzina i pojednostavljenje procedura, i smanjenje ili eliminisanje minimalnog kapitala za osnivanje firmi.

U vezi s time Vlada Republike Srpske je usvojila(decembra 2012. godine) „Akcioni plan za reformu procesa otpočinjanja poslovanja“, čija primjena bi omogućila znatno jeftiniji i brži sistem registracije, te jedinstven i ažuran registar svih poslovnih subjekata. Reforma predviđa i uvođenje jednošalterskog sistema prijema zahtjeva kod „Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge /APIF“⁸⁶. U FBiH ove usluge obavlja „Agencija za finansijske informatičke i posredničke usluge AFIP“⁸⁷.

To podrazumijeva i informaciono uvezivanje APIF-a sa nadležnim registracionim sudovima, „Poreskom upravom Republike Srpske“, „Republičkim zavodom za statistiku“, „Inspektoratom Srpske“ i po mogućnosti „Upravom za indirektno oporezivanje BiH“. Krajnji cilj reforme jeste i mogućnost elektronskog podnošenja zahtjeva putem interneta, što predstavlja posljednju fazu procesa.

U skladu sa navedenom reformom a sa ciljem uvođenja jednostavnijeg , efikasnijeg i transparentnijeg sistema poslovanja te brže i efikasnije neplate potraživanja u RS-u su donesena dva zakona o jedinstvenom registru poslovnih računa i o platnom prometu.

„Zakon o jedinstvenom registru računa poslovnih subjekata“ (Sl.gl.RS 52/12) obezbjeđuje direktan uvid korisnicima registra u najvažnije podatke o otvorenim računima poslovnih subjekata u bankama, kao i podatke o blokiranim računima poslovnih subjekata. Registar je ustvari bio preduslov za efikasniji sistem prinudne naplate sa računa dužnika, koji je uveden novim donesenim „Zakonom o unutrašnjem platnom prometu“ (Sl.gl. RS 52/12). Cilj ovoga zakona je da obezbijedi bržu naplatu svih potraživanja povjerilaca s ciljem njihove zaštite, a ne zaštite dužnika. Zakonom je predviđeno uvođenje mehanizma kojim se u situaciji neplaćanja obaveza blokiraju svi računi dužnika u bankama do konačnog izmirenja duga, kao i javno evidentiraju podaci o blokadi i deblokadi računa. Jedna od najznačajnijih promjena u vezi sa jedinstvenim registrom ogleda se u obavezi uspostavljanja neposrednog uvida u podatke registra za pojedine subjekte, bez potrebe za dostavljanjem bilo kakvih zahtjeva, jer je prema dosadašnjim rješenjima zakona o registru postojala obaveza za sve subjekte da podnesu odgovarajući zahtjev.

U skladu sa navedenim reformama je svakako odluka CBBiH da počne sa objavljivanjem podataka (2.12.2012.) o blokiranim računima poslovnih subjekata koji se nalaze u

⁸⁵ sticanje svih neophodnih dozvola i licenci i kompletiranje svih zahtijevanih upisa, verifikacija i notifikacija kako bi omogućili kompaniji da formalno radi.

⁸⁶ <http://www.apif.net/>

⁸⁷ <http://www.afip.ba>

„Jedinstvenom registru računa“ u BiH. Objavljivanje podataka se vrši mjesečno, putem interneta, na WEB stranici Centralne banke, bez novčanih pokazatelja. Podaci obuhvataju jedinstveni identifikacijski broj poslovnog subjekta, naziv firme, broj računa i naziv banke kod koje je otvoren račun.”⁸⁸

Ovim zakonskim rješenjima i postupcima se u svakom slučaju postiže i veći stepen sigurnosti i transparentnost i uvid u poslovanje svih poslovnih subjekata u BiH što ujedno i smanjuje mogućnost za svaki vid nezakonitog poslovanja privrednih subjekata.

b) Provođenje ugovora, naplate i insolventnosti

Jasan i dobro regulisan stečajni sistem osigurava preživljavanje ekonomski efikasnih kompanija i efikasnije realocira resurse. Brzi i jeftini postupci insolventnosti rezultiraju sa relativno brzim povratkom redovnom poslovanju i povećavaju šanse povrata kredita. Sa poboljšanjem ishoda procedura stečaja, povećavaju se šanse da zdraviji dio firme nastavi raditi za dobrobit vlasnika, radnika i cijelog društva. U zemljama gdje su stečajni zakoni nedovoljno efikasni destimulišu se investicije stranog i domaćeg kapitala. Pristupi kreditima su otežani, a kreditni i finansijski rizici rastu. Dok u zemljama sa efikasnim stečajnim zakonima je produktivnije poslovanje.

U cilju postizanja efikasnijeg privrednog okruženja u Federaciji BiH je usvojen „Zakon o izmjeni zakona o izvršnom postupku“ (Sl.n.FBiH 35/12) dok u je u RS je usvojen „Zakon o izmjenama i dopunama zakona o izvršnom postupku“ (Sl.gl.RS. 57/12). Promjena postojećih zakona bi prije svega trebale da omoguće efikasnije djelovanje sistema naplate i blokiranja potraživanja privrednih subjekata.

c) Poreska politika

Pitanje regulacija doprinosa u BiH je regulisano na entitetskom nivou zakonima i doprinosima na nivou svakog entiteta. Zakoni o jedinstvenom sistemu registracije, kontrole i naplate su donešeni u oba entiteta u prethodnom periodu. U 2012. godini je usvoen „Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit RS“ (Sl.gl. RS, broj 57/12) koji je donio je sljede izmjene i dopune:

- Izuzimaju se od plaćanja poreza na dobit prihodi od humanitarnih organizacija u vezi sa osnovnom djelatnošću.
- Uvedena je stimulacija ulaganja u proizvodnju, tako što obveznik koji vrši ulaganja u opremu, postrojenja i nepokretnosti ima pravo na umanjenje poreske osnovice za vrijednost izvršenog ulaganja
- U cilju stimulacije zapošljavanja radnika, porez na dobit neće plaćati obveznik koji u kalendarskoj godini zaposli najmanje 30 novih radnika, pod uslovom da se radnici nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje RS.
- Oslobođeni su poreza po odbitku na kamate po kreditima i zajmovima korišćenim od rezidenta za ulaganje u opremu, postrojenja i nepokretnosti.

Ovim se dopunama nastojala podstaći nova ulaganja i zapošljavanje u RS te podstaći novi investicioni ciklus dok novi „Zakonom o doprinosima“(Sl.gl.RS, 116/12, koji stupa na snagu u januaru 2013. godine) uvodi nove stope doprinosa:

- uveden doprinos za PIO i zdravstvo i utvrđena osnovica za obračun za lica koja se bave poljoprivredom od 30 % prosječne bruto plate u RS za prethodnu godinu.

⁸⁸„Službeni glasnik BiH 83/12”

- povećanje stope doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za 0,5 % sa 18 % na 18,5 % uz istovremeno smanjenje stope za zdravstveno osiguranje za 0,5 % sa 12,5 % na 12 %, tako da zbirna stopa ostaje 33 % na bruto osnovicu.
- smanjena je stopa za zdravstveno osiguranje na isplaćene penzije sa 2 % na 1 %.

Finansijska podrška razvoju malog i srednjeg preduzetništva (SME) i razvojni projekti

Politiku podsticaja u FBiH najvećim dijelom vodi „Ministarstvo razvoja, preduzetništva i obrta“ prema „Zakonu o podsticaju razvoja male privrede“, programa razvoja male privrede i akcionog plana realizacije projekta "Razvoj malog i srednjeg preduzetništva u FBiH" za period 2009 – 2012. godina.

Na temelju odluke o usvajanju „Programa utroška dijela sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava iz tekućeg transfera“ „Federalno ministarstvo razvoja preduzetništva i obrta“ je (Sl.n. FBiH br.51/12) odobrilo grant sredstava za razvoj male privrede u Federaciji BiH. Sredstva su namijenjena za po osam projekata iz Programa tekući transferi-grant za 2012. godinu, u iznosu oko 2,7 miliona KM. Projekti su: Izgradnja poduzetničke infrastrukture, podsticaji inovatorima-pojedincima, stipendiranje učenika koji se obrazuju za tradicionalne i stare zanate, podsticaj udruženjima, komorama i obrazovnim institucijama, tehničko usklađivanje (uvođenje „ISO“, „HACCP standarda“ i osiguranje „CE znaka“) i na kraju podsticaji tradicionalnim i starim obrtima.

Nastavlja se provedba projekta „EAF SME- Pобољшanje pristupa malih i srednjih poduzeća finansijskim sredstvima“⁸⁹. Sporazum o zajmu između Bosne i Hercegovine i Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) - za Projekt „EAF SME-pобољшanje pristupa malih i srednjih poduzeća finansijskim sredstvima“ je predvidio iznos zajma IBRD-a je 90,1 miliona EUR a, od čega je projektima u Federaciji BiH namijenjeno 53.9 miliona EUR a u Republici Srpskoj 35.95 miliona EUR. Rok vraćanja zajma je 25 godina, uz grejs period od 10 godina. Prema Odluci Vlade Federacije BiH realizacija programa će sprovesti „Ministarstvo razvoja, preduzetništva i obrta“ putem „Fondacije za održivi razvoj“ (ODRAZ).

U 2012. godini je počeo sa radom Informacioni sistem registra malog i srednjeg preduzetništva („ISR MSP“⁹⁰). Informacionog sistema koji će Vladi Federacije BiH omogućiti potpunu integraciju svih podataka ključnih za monitoring nad MSP sektorom. Informacioni sistem registra malih i srednjih preduzeća (ISR MSP) treba da omogući preuzimanje podataka u realnom vremenu, kompletnu evidenciju i brzu obradu podataka, te prosljeđivanje informacija do mjesta za analiziranje i donošenje upravljačkih odluka.

Institucionalna podrška razvoju sektora malih i srednjih preduzeća se bazira na „Zakonu o podsticanju razvoja MPS“ gdje su definisani nosioci sprovođenja ovog zakona i „Strategije razvoja MPS“. Na nivou RS su najvažniji „Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva“ te „Republička agencija za razvoj MPS“.

Skupština RS (septembar 2011. godine) je usvojila novu „Strategiju razvoja MPS za period 2011.-2013. godina“. Najvažniji ciljevi strategije razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u RS od 2011. do 2013. godine su unapređenje konkurentnosti, inovativnosti i povezanosti malih i srednjih preduzeća u funkcionalnu razvojnu infrastrukturu, te stvaranje podsticajnog poslovnog okruženja.

⁸⁹ Na 56. sjednici Vlade Federacije (17.07.2012. godine) donesena odluka za nastavak implementacije Projekta EAF-SME.

⁹⁰ <http://isrmisp.gov.ba/>

Značajnu ulogu u podsticanju preduzetništva ima i „Investiciono razvojna banka RS“ koja pruža servis za finansijsku i savjetodavnu pomoć malim i srednjim preduzećima (MPS) posredstvom kreditnih linija (pet linija direktno i dvije indirektno linije MSP-EAF⁹¹ i MSP-EIB).

Na osnovu kredita IBRD-a u Republici Srpskoj u iznosu 35.95 miliona EUR, „Investiciono razvojna banka Republike Srpske“ je definisala sedam kreditnih linija i jednu liniju zajmova preko kojih plasira sredstva iz „Razvojnog programa RS“

Na nivou RS značajniju institucionalnu pomoći za razvoj malog i srednjeg preduzetništva redovno pruža i „Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva RS“ putem subvencija za podsticaj izvoza. Za 2012. godinu su iz buždeta RS dodijeljena sredstva u ukupnom iznosu oko 20 miliona KM⁹². Cilj subvencija je davanje podrške projektima izvozno orijentisanih privrednih subjekata, radi poboljšanja konkurentnosti i povećanja izvoza, dodane vrijednosti postojećih proizvoda, zatim proizvoda baziranih na inovacijama, kao i zaposlenosti.

a) Ostali razvojni projekti finansirani od međunarodnih organizacija

Švedska međunarodna organizacija za razvojnu pomoć („SIDA⁹³“) je u BiH razvila model rada s regionalnim razvojnim agencijama („RRA“) kako bi unaprijedili razvoj MSP-a i rast privatnog sektora u BiH s ciljem stvaranja radnih mjesta u privatnom sektoru i izgradnje kapaciteta i nositelja razvoja u BiH.

„SIDA“ je već finansirala projekt „Konkurentni regionalni ekonomski razvitak u sjeveroistočnoj BiH“ koji provodi „Udruženje za ekonomski razvitak NERDA“. Te na osnovu pozitivnog iskustva nastavila projekat sa regionalnom razvojnom agencijom za Hercegovinu („REDAH“). Ukupna vrijednost projekta „Konkurentni regionalni ekonomski razvitak Hercegovine“ („CREDO Hercegovina“) je oko 4 miliona KM, a trajanje projekta je 4 godine. Opći cilj ovog projekta je povećanje konkurentnosti i rast malih i srednjih poduzeća u najdinamičnijim sektorima odabranima prethodnom analizom (metal, turizam, plastika i guma, proizvodnja sira, informacijsko-komunikacijski sektor). Za 2012. godinu je ukupno osigurano za dodjelu grantova 450 hiljada KM za MSP-a i 160 hiljada KM za opštine.

Projekat "Razvoj mikro, malog i srednjeg poduzetništva u Goraždu, Foči, Rogatici i Novom Goraždu" koji je finansiran od Evropske unije, je podržao je 196 malih i srednjih preduzeća i individualnih proizvođača iz sektora proizvodnje mlijeka i mliječnih proizvoda, kao i prerađivača voća i povrća iz BiH. Omogućeni su robni grantovi za pokretanje poduzetništva ili za unapređenje postojećeg poslovanja i poljoprivredne proizvodnje, kao i sertifikacija za evropske standarde kontrole kvaliteta, kako bi poboljšali njihove ukupne kapacitete.

Evropska unija je sredstva za ovaj projekat obezbjedila iz Instrumenta za prepristupnu pomoć („IPA“) u iznosu od oko 400 hiljada EUR, a opštine koje su uključene u projekt su ga sufinansirale.

Paralelno sa ovim, realizirana su i četiri projekta koja je sa oko milion eura finansirala njemačka Vlada, dok je projekte implementirala njemačka nevladina organizacija „Pomoć do samopomoći“ („HELP Hilfe zur Selbsthilfe“) sa 350 hiljada EUR iz dijela sredstava koja se tiče podrške jugoistočnoj Evropi. Organizacija je podržala oko hiljadu malih i srednjih preduzeća iz oblasti turizma, zanatstva, poljoprivrede i ugostiteljstva.

⁹¹ Iznos zajma IBRD-a je 90miliona EUR a, od čega je Republici Srpskoj namijenjeno 35.95 miliona EUR a. Rok vraćanja zajma je 25 godina, uz grejs period od 10 godina.

⁹² Vlada Republike Srpske na 67. sjednici, održanoj 23. maja 2012. godine, dala je saglasnost na „Pravilnik o uslovima i kriterijumima za dodjelu subvencija za podsticaj izvoza“.

⁹³ <http://www.sida.se/English/Countries-and-regions/Europe/Bosnia-Herzegovina/>

b) Razvoj i podsticaji razvoju klastera proizvođača

Klasteri se najčešće definišu kao geografska koncentracija povezanih kompanija, specijalizovanih dobavljača, usluga održavanja i institucija (kao što su univerziteti, instituti, razvojne agencije, komore).⁹⁴ Osnovna uloga klastera je da grupe poduzeće i organizacija međusobnim umrežavanjem i kontaktima poboljšavaju svoj nastup na tržištima i podižu svoju konkurentnost, smanjuju se troškovi transporta i drugi vezani troškovi zbog blizine dobavljača, izlazak na nove tržišta je olakšan i olakšana je veza preduzeća i naučno istraživačkih institucija. U BiH je razvoj klastera tek na početku kada je i potrebna najveća institucionalna podrška.

U okviru projekta „ISR/SSU BiH“, predstavnici „Federalnog Zavoda za programiranje razvoja“ i „Zavoda za planiranje KS“ su na radionicama (21.01. i 22.01.2013. godine) u Sarajevu, razmatrali iskustva i postignuća u implementaciji Strategije razvoja i Strategije socijalnog uključivanja u kantonima, s akcentom na podsticaje u klasterizaciji privrede, unapređenje kompetentnosti ljudskih resursa, naučno-tehnološke i poslovne infrastrukture, te uvođenje standarda jedinstvenog tržišta EU, što je ujedno i osnov za jačanje konkurentnosti. Među preporukama za jačanje klastera su:

- jačati konkurentnost privrede, smanjenjem troškova oporezivanja rada, koji su među najvišim u Evropi,
- izrada studije moguće srednje velikih klastera, te analiza postojećih i njihovih potreba za dalju potporu kod inoviranja proizvoda i internacionalizaciji poslovanja,
- izrada validnog programa razvoja klastera i podrška koordinaciji klastera.
- osnovati trening centre za klastere.
- participirati sa stranim razvojnim agencijama u uspostavi fondova riziko kapitala koji bi finansirali snažno rastuće firme koje se najbrže uklapaju u globalne lance vrijednosti.

U Bosni i Hercegovini postoje sljedeći klasteri⁹⁵: „Automobilski klaster „(koji se prostire se na području RS i na području FBiH), „Klaster plastičara i alatničara“ u Gračanici, „Klaster Drvo PD“ iz Prijedora, „Klaster Koža“ iz Banja Luke, „Udruženje proizvođača namještaja Drvo klaster“, „Udruženje Drvo G“ iz Gradiške, „Klaster Solar group“ iz Banja Luke, „Klaster Doboj“ i „Klaster Drina drvo Srebrenica“⁹⁶, a planiran je razvoj klastera turizma.

⁹⁴ Majkl Porter

⁹⁵ „Projekat razvoja MSP Federaciji BiH“

⁹⁶ „Strategija razvoja MSP i preduzetništva u RS 2011-2013. godina.“

DODATAK

Godišnji izvještaj 2012.

Tabela 1: Industrijska proizvodnja u BiH

stopa rasta g/g

KD BiH 2010 (EU NACE Rev.2) po oblastima	2011	2012	2012															
	Jan-Dec	Jan-Dec	K1	K2	K3	K4	Jan	Feb	Mart	April	Maj	Juni	Juli	Avg	Sept	Okt	Nov	Dec
Industrija ukupno	3,2	-4,3	-6,0	-3,0	-4,9	-3,3	-1,7	-8,7	-7,4	-1,8	-1,7	-5,3	-6,9	-3,6	-4,3	-5,9	-3,3	-0,5
B Vađenje ruda i kamena	14,5	-4,0	0,1	-4,8	-6,8	-3,9	5,6	-9,0	3,1	-12,1	-2,4	0,0	-10,4	-2,8	-7,3	-3,4	-0,8	-7,7
C Prerađivačka industrija	1,2	-2,8	-4,9	-3,6	-0,9	-2,0	2,2	-11,6	-4,8	-5,9	-0,4	-4,5	-1,0	2,2	-3,8	-1,5	0,1	-4,6
D Proizvodnja i snabdjevanje električnom energijom i plinom	2,1	-8,5	-11,9	-0,4	-13,1	-7,4	-11,2	-5,5	-18,7	16,5	-4,9	-10,9	-19,2	-15,7	-3,1	-19,5	-13,8	11,2
B05 Vađenje ugljena i lignita	13,8	-3,4	2,0	-4,8	-5,9	-4,4	5,2	-4,9	5,4	-11,4	-2,9	-0,6	-10,3	-4,6	-2,8	-5,8	-2,4	-5,2
B07 Vađenje metalnih ruda	4,0	5,5	-5,0	12,6	9,2	1,5	13,7	-25,1	-1,0	-9,6	20,1	32,0	11,5	36,4	-14,4	15,1	6,2	-21,8
B08 Vađenje ostalih ruda i kamena	29,5	-18,9	-12,4	-21,0	-27,4	-9,0	2,4	-36,2	-6,5	-24,0	-22,3	-17,3	-33,8	-26,2	-21,6	-7,7	-4,0	-16,6
C10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda	-4,4	-0,1	9,5	-5,0	-5,8	3,1	8,2	12,3	8,1	-7,3	1,5	-8,7	-5,3	-3,0	-9,0	-0,1	9,3	0,6
C11 Proizvodnja pića	-1,1	0,7	4,1	-7,7	6,5	2,6	14,9	4,4	-2,8	-13,2	-3,6	-5,6	0,1	22,2	-1,8	5,0	-0,9	3,3
C12 Proizvodnja duhanskih proizvoda	-11,6	-15,5	6,8	-10,1	-7,5	-33,8	29,0	80,4	-44,1	-25,8	-6,4	-0,1	10,1	-17,3	-13,6	-29,8	-23,7	-41,9
C13 Proizvodnja tekstila	5,2	-23,9	-17,2	-30,0	-29,3	-18,5	-8,1	-23,4	-18,6	-32,2	-27,7	-29,8	-5,4	-50,3	-28,2	-21,0	-13,9	-21,0
C14 Proizvodnja odjeće	6,2	-16,9	-13,7	-14,8	-19,3	-19,5	-7,7	-12,5	-21,4	-29,3	-5,0	-4,9	-18,7	-28,4	-9,9	-25,4	-11,0	-20,5
C15 Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	11,0	-8,5	-13,8	-22,4	13,2	-8,3	-5,9	-19,9	-14,5	-32,5	-19,2	-16,1	-12,7	43,9	19,9	-19,9	6,8	-10,5
C16 Prerada drveta i proizvoda od drveta i pluta, osim namještaja; materijala	7,2	-7,8	-22,3	-5,0	-2,5	-5,0	-9,8	-44,3	-13,4	-7,9	-3,5	-3,5	-4,0	3,9	-6,6	-5,9	4,9	-14,7
C17 Proizvodnja papira i proizvoda od papira	0,6	0,3	-8,8	6,3	10,9	-7,3	-18,9	-12,8	4,5	4,9	16,7	-2,1	21,5	9,8	2,3	-15,1	-20,1	13,1
C18 Štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa	-0,4	-1,0	0,4	-1,7	-10,3	6,2	29,5	-13,1	-14,1	-9,4	5,9	-1,3	-5,5	-13,8	-11,6	17,2	2,1	1,6
C19 Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proiz.	3,6	-18,5	-21,1	-11,3	-19,3	-22,1	-14,1	-16,1	-31,5	-13,8	-11,4	-9,4	-21,8	-16,5	-19,3	-8,8	-13,3	-43,3
C20 Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	13,6	3,1	5,3	4,8	7,2	-3,4	6,0	-7,6	16,8	3,1	14,3	-2,7	12,0	16,0	-3,6	2,8	-9,6	-3,1
C21 Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	21,2	18,7	-11,2	13,2	43,6	28,8	-18,5	-5,4	-9,9	-8,7	30,1	20,8	51,1	50,7	32,9	70,1	12,2	12,6
C22 Proizvodnja proizvoda od gume i plast. masa	11,7	-0,8	17,1	-1,5	-4,5	-7,1	31,8	4,5	16,8	13,2	-2,7	-11,8	1,5	-6,3	-7,7	-5,3	-4,4	-12,1
C23 Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	-0,1	-17,0	0,1	-22,3	-19,3	-15,9	34,1	-53,1	13,4	-19,6	-19,8	-26,5	-18,3	-18,7	-21,0	-14,9	-15,5	-19,4
C24 Proizvodnja baznih metala	9,1	-2,0	-4,8	4,1	1,0	-8,2	0,4	-15,2	-0,4	7,7	5,3	-0,8	-0,2	9,3	-5,6	-8,1	-11,4	-4,8
C25 Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim mašina i opreme	1,7	-7,8	-13,3	-6,4	-11,1	-0,5	-7,6	-18,4	-13,5	-8,0	-3,3	-7,9	-15,8	-9,7	-8,3	5,6	9,7	-16,1
C26 Proizvodnja računara te elektroničkih i optičkih proizvoda	-27,5	-12,2	-37,9	8,2	-5,5	0,1	-31,0	-44,6	-36,6	1,0	-0,4	28,9	0,6	2,6	-16,1	-15,9	3,9	14,1
C27 Proizvodnja električne opreme	20,1	-9,9	-33,7	4,9	1,4	-16,4	-33,8	-36,6	-31,3	27,7	14,1	-20,4	32,0	-6,6	-15,3	-6,3	-20,5	-23,3
C28 Proizvodnja mašina i uređaja, d. n.	9,9	-1,7	-0,9	-14,2	23,8	-13,7	-12,9	-0,3	7,7	-6,6	-22,1	-13,9	-7,5	96,3	6,2	6,1	-24,6	-22,0
C29 Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	-2,0	-2,4	-4,2	-5,9	-4,2	5,2	-3,4	-6,5	-2,4	-12,6	-2,3	-2,6	8,3	-6,6	-11,9	-10,5	23,7	3,7
C30 Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	-31,9	58,9	-13,3	34,5	196,7	64,8	-12,5	-41,4	34,2	70,2	77,4	-11,9	213,6	251,5	134,7	120,4	86,2	19,5
C31 Proizvodnja namještaja	-2,7	17,8	21,3	16,2	9,4	24,5	36,4	24,4	3,7	21,4	11,6	15,7	1,2	0,9	27,3	22,8	30,5	20,6
C32 Ostala prerađivačka industrija	-6,2	1,7	-11,0	1,0	16,8	2,8	17,5	-31,4	-11,3	11,5	18,7	-20,6	6,0	46,7	7,8	-14,1	30,8	0,3
C33 Popravak i instaliranje mašina i opreme	-18,9	0,2	-54,2	104,6	-18,7	-28,0	-62,8	-53,2	-47,8	262,8	51,8	48,4	-7,2	-23,4	-22,4	-63,6	-55,4	25,4
D35 Proizvodnja i snabdijevanje el. energijom i plinom	2,1	-8,5	-11,9	-0,4	-13,1	-7,4	-11,2	-5,5	-18,7	16,5	-4,9	-10,9	-19,2	-15,7	-3,1	-19,5	-13,8	11,2

Izvor: BHAS-Bosna i Hercegovina Agencija za statistiku

Tabela 2: Industrijska proizvodnja u FBiH

Stopa rasta u % g/g

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012											
							Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec
INDUSTRIJA UKUPNO	8,6	7,9	-11,6	4,2	2,5	-4,3	-7,2	-12,2	-9,6	-3,2	0,4	-3,9	-3,9	1,2	-4,8	-5,8	-2,8	-0,4
C) VAĐENJE RUDA I KAMENA	5,6	5,1	-3,6	-4,3	12,3	-4,1	4,2	-5,1	2,3	-8,8	-4,5	0,7	-6,7	-6,7	-13,4	-3,2	0,1	-6,4
D) PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	11,7	8,2	-16,1	6,9	0,0	-2,1	-0,8	-11,6	-5,3	-5,7	0,7	-3,8	-0,7	4,7	-2,5	0,9	0,9	-2,9
E) PROIZVODNJA I SNADBIEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM	1,7	9,1	-4,3	2,4	3,3	-10,9	-25,2	-18,3	-27,4	10,8	4,3	-5,9	-10,4	-1,7	-4,5	-26,8	-15,5	10,1
VAĐENJE RUDA I KAMENA																		
10) Vađenje kamenog i mrkog uglja, lignita i treseta	4,2	9,4	-2,2	-3,6	10,4	-1,9	6,1	-2,9	1,3	-5,6	-3,9	-0,7	1,0	-1,4	-10,6	-2,0	1,3	-4,5
13) Vađenje ruda metala	15,3	-9,0	-20,0	-1,7	2,5	-6,5	-76,8	-26,3	7,3	-46,9	17,7	82,0	-23,6	24,1	-29,0	7,2	25,4	-6,6
14) Vađenje ostalih ruda i kamena	10,8	-11,2	-11,1	-9,8	27,2	-19,1	-5,0	-30,9	2,9	-20,8	-21,5	1,7	-36,6	-33,8	-27,4	-11,1	-10,4	-20,8
PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA																		
15) Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića	7,9	3,4	-6,9	-2,3	-2,9	-0,8	1,0	1,8	2,0	-3,0	-1,1	-3,0	-0,9	8,8	-4,1	-5,1	-3,9	-0,9
16) Proizvodnja duhanskih proizvoda	-4,1	5,9	12,8	-17,8	-11,2	-14,8	33,5	97,7	-43,9	-25,3	-5,6	0,7	10,1	-19,3	-13,7	-30,8	-22,2	-41,8
17) Proizvodnja tekstila prediva i tkanina	-22,2	13,2	-9,6	28,9	3,2	-18,1	-18,4	-24,1	-23,1	-24,0	-21,7	-11,5	7,7	-41,8	-21,1	-10,7	-8,6	-8,8
18) Proizvodnja odjevnih predmeta, dorada i bojenje krzna	-0,5	15,7	-15,6	11,5	1,9	-16,9	-2,6	-19,5	-17,5	-30,2	-14,1	-6,3	-18,8	-23,0	-2,2	-19,6	-14,7	-28,6
19) Proizvodnja kože i predmeta od kože i obuće	4,3	4,7	-10,9	11,1	4,4	-5,4	-11,4	-18,5	-1,4	-24,7	-14,8	-4,4	-3,6	16,8	5,6	-1,6	14,8	2,4
20) Prerada i proizvodi od drveta i plute	3,0	-3,4	-23,7	8,8	1,5	-16,3	-11,5	-44,9	-30,5	-17,5	-17,8	-3,0	-11,8	6,2	-10,6	-21,7	-2,5	-18,5
21) Proizvodnja celuloze, papira i proizvoda od papira	-5,6	9,6	2,4	-6,2	1,7	1,4	-29,9	-12,1	37,5	1,1	16,9	-5,9	17,1	7,2	3,1	-19,0	-8,7	17,2
22) Izdavačka djelatnost, štampanje i reprodukcija snimanih materijala	32,0	14,6	0,5	-6,7	6,6	-0,5	15,0	0,4	4,1	-2,3	-4,7	5,7	1,5	-12,8	-28,6	19,7	11,7	-2,3
23) Proizvodnja koksa i derivata nafte	32,4	-2,5	3,6	50,1	-4,3	-21,9	-28,4	-32,0	-27,4	-29,0	-25,5	-20,8	-31,8	-36,4	-28,8	-10,7	16,3	20,7
24) Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	21,7	51,4	3,0	5,3	18,4	11,9	-17,7	-8,4	-7,9	-14,2	23,7	5,0	35,7	33,2	26,6	54,1	4,6	14,5
25) Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	16,2	-0,8	-22,4	30,5	14,1	4,8	34,5	9,5	18,9	13,8	2,9	-6,2	3,6	2,9	0,9	2,4	5,9	-4,8
26) Proizvodnja proizvoda od ostalih minerala	5,4	8,8	-25,8	1,8	-1,7	-16,6	-3,8	-60,8	6,5	-16,5	-10,8	-22,6	-10,3	-8,6	-22,4	-12,9	-15,7	-40,6
27) Proizvodnja osnovnih metala	6,6	4,3	-17,6	18,1	11,4	1,2	-4,8	-4,8	-0,3	15,4	15,6	-5,7	-8,3	0,6	7,5	3,1	-6,7	5,8
28) Proizvodnja metalnih proizvoda osim mašina	37,9	1,8	-34,4	3,8	0,1	-12,7	-4,4	-17,6	-11,8	-7,4	-8,2	-18,4	-25,3	-15,5	-22,7	-0,6	4,0	-17,3
29) Proizvodnja ostalih mašina i uređaja	40,3	0,5	-29,5	24,5	12,7	-11,7	-31,2	-29,9	-27,5	-10,0	-32,1	-32,7	-27,2	44,1	-7,2	23,4	-14,0	1,2
30) Proizvodnja kancelarijskih i računarskih mašina	47,1	-12,2	-60,4	-25,5	-37,2	-37,8	-60,0	-76,0	-48,1	-23,8	-3,7	-29,3	-50,9	-47,6	-31,7	-30,8	13,0	8,5
31) Proizvodnja drugih elektronskih mašina i aparata	-20,0	-3,1	-31,3	19,2	15,3	8,2	-2,7	-34,4	23,0	89,4	45,3	31,6	42,0	-15,2	-12,6	-14,5	11,9	-19,4
33) Proizvodnja medicinskih, preciznih i optičkih instrumenata	3,1	19,9	-12,5	-4,5	-12,6	0,1	70,1	45,7	-3,1	-12,6	0,5	14,7	1,0	25,6	-17,5	-20,1	-22,6	-13,1
34) Proizvodnja motornih vozila i prikolica	56,9	-2,4	-70,8	-44,3	-55,4	2,1	-1,4	6,6	6,2	-11,1	-3,4	15,8	14,4	3,8	-15,3	-11,5	25,0	5,6
35) Proizvodnja ostalih saobraćajnih sredstava	-23,0	80,1	-45,2	-24,4	-33,4	60,7	-8,5	-44,4	34,5	51,6	70,2	-12,5	256,8	276,7	140,5	143,1	81,1	9,7
36) Proizvodnja namještaja i sličnih proizvoda	16,3	-11,7	-24,8	43,7	-13,3	36,3	45,7	11,7	7,0	21,4	36,1	58,5	25,8	50,7	44,6	36,7	55,0	51,9
37) Reciklaža	8,8	4,2	-33,8	51,5	-6,1	-7,2	-12,1	-61,4	1,1	11,3	53,6	-19,5	-16,4	-7,1	6,1	11,3	0,4	-35,8
PROIZVODNJA I SNADBIEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM																		
40) Proizvodnja i snadbijevanje el. energijom, gasom, parom i toplom vodom	1,7	9,1	-4,3	2,4	3,3	-10,9	-25,2	-18,3	-27,4	10,8	4,3	-5,9	-10,4	-1,7	-4,5	-26,8	-15,5	10,1

Izvor : Federalni zavod za statistiku FBiH

Tabela 3: Industrijska proizvodnja u RS

Stopa rasta u % g/g

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012											
							Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec
INDUSTRIJA UKUPNO	1,4	16,8	19,0	5,0	4,7	-4,2	-4,6	-5,5	-5,4	0,8	-4,6	-5,6	-13,4	-7,9	5,8	-2,7	-5,5	-1,5
C) VAĐENJE RUDA I KAMENA	2,7	14,1	-7,5	9,1	18,2	-3,9	9,9	-17,3	2,0	-18,1	4,6	1,6	-16,4	4,5	0,5	-5,0	-2,3	-11,0
D) PRERADIVAČKA INDUSTRIJA	4,1	19,4	35,1	5,1	3,9	-4,8	-2,9	-16,6	-7,8	-3,2	-4,3	-7,0	-5,1	0,7	2,4	-3,5	-5,2	-7,6
E) PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM	-5,4	10,5	7,9	3,0	0,0	-3,7	-9,9	11,3	-5,0	17,3	-8,9	-6,6	-24,1	-26,3	16,8	-0,4	-7,8	10,8
VAĐENJE RUDA I KAMENA																		
10) Vađenje kamenog i mrkog uglja, lignita i treseta	-13,3	34,3	8,3	-5,9	21,6	-6,3	3,5	-9,0	15,0	-25,8	-0,8	-0,2	-32,6	-10,9	18,5	-13,0	-8,0	-6,6
13) Vađenje ruda metala	-3,4	1,4	-33,1	55,8	4,2	7,1	38,6	-23,9	-5,1	-5,5	18,2	27,5	20,0	43,3	-11,8	13,8	3,8	-22,1
14) Vađenje ostalih ruda i kamena	27,2	39,9	-30,6	-25,1	34,4	-18,1	36,3	-80,3	-48,3	-20,5	0,4	-38,1	-24,8	0,9	-21,6	-7,5	21,4	-15,7
PRERADIVAČKA INDUSTRIJA																		
15) Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića	-0,6	4,6	0,3	3,9	-4,7	4,6	1,6	-2,6	4,3	-1,7	0,9	-0,9	5,5	10,0	0,7	8,1	10,0	15,3
16) Proizvodnja duhanskih proizvoda	-24,4	9,5	38,7	-22,9	-25,7	-39,3	-72,0	-83,8	-52,4	-50,0	-58,3	-50,0	9,4	114,8	-10,8	52,6	-74,5	-46,3
17) Proizvodnja tekstila prediva i tkanina	79,4	2,8	-11,6	-42,1	22,2	-51,0	-13,8	-47,1	4,8	-62,0	-47,5	-73,4	-49,5	-73,1	-62,9	-51,2	-26,9	-16,6
18) Proizvodnja odjevnih predmeta, dorada i bojenje krzna	27,8	-7,3	-19,3	-28,7	2,2	-17,3	-10,5	-2,2	-42,7	-8,2	2,4	-13,5	-25,8	-17,9	-15,7	-35,1	-23,8	2,4
19) Proizvodnja kože i predmeta od kože i obuće	-16,1	-10,1	-4,6	24,0	17,9	-11,3	1,2	-20,7	-28,0	-44,1	-23,6	-21,9	-22,9	71,7	37,5	-34,6	2,5	-18,2
20) Prerada i proizvodi od drveta i plute	-8,7	-8,2	-30,3	1,1	14,0	1,1	0,7	-31,7	3,8	1,7	8,6	6,1	-1,3	6,4	-4,9	6,3	12,2	-9,4
21) Proizvodnja celuloze, papira i proizvoda od papira	17,0	6,5	1,3	-4,7	-3,5	-4,0	1,0	-13,2	-3,6	1,8	-6,4	-3,4	8,2	-5,0	-3,2	-1,8	-0,6	-20,3
22) Izdavačka djelatnost, štampanje i reprodukcija snimanih materijala	-3,2	3,1	-16,4	14,7	-2,9	0,6	52,9	5,0	-24,6	-23,9	-9,9	-20,3	-15,8	-21,1	4,3	1,0	13,9	44,8
23) Proizvodnja koksa i derivata nafte	8,6	574,8	1234,5	12,5	15,5	-14,3	3,3	4,5	-39,1	50,6	7,7	5,1	-10,2	16,2	-8,8	-6,8	-40,0	-90,9
24) Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	-2,8	2,4	150,1	-2,6	12,7	19,6	40,7	23,3	20,1	26,8	5,3	65,7	28,4	6,7	-9,9	8,9	36,4	12,6
25) Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	-3,9	-3,0	-21,7	-6,1	-0,6	-19,0	-12,9	-43,6	-14,3	-5,2	-11,5	-20,2	-24,2	-22,7	-28,4	15,9	-17,7	-32,5
26) Proizvodnja proizvoda od ostalih minerala	7,3	19,0	-12,3	5,7	3,2	-18,2	42,7	-56,4	-3,2	-31,1	-34,2	-33,1	-23,3	-26,8	10,6	-3,3	-11,2	5,6
27) Proizvodnja osnovnih metala	-15,1	5,2	-39,6	31,8	0,7	-19,3	-0,6	-38,6	0,1	1,6	-16,5	-30,8	-2,2	-8,4	-22,4	-31,9	-40,4	-35,6
28) Proizvodnja metalnih proizvoda osim mašina	5,7	-14,0	-35,1	3,3	2,8	3,9	-12,2	-9,2	-0,3	-12,6	7,5	12,5	2,0	22,6	42,0	15,5	-6,7	-17,1
29) Proizvodnja ostalih mašina i uređaja	30,9	13,1	-28,8	35,3	-28,4	7,2	-20,5	-31,9	-2,4	386,9	78,1	-6,8	-4,8	105,7	107,6	-64,8	-74,7	-12,7
30) Proizvodnja kancelarijskih i računarskih mašina	37,8	-14,0	-4,3	15,7	32,9	-17,8	12,9	6,2	-37,1	-34,4	-26,3	-26,7	-32,2	-7,0	-1,5	-13,3	-12,7	4,4
31) Proizvodnja drugih elektronskih mašina i aparata	-10,0	116,1	-41,5	31,8	5,1	-11,6	-26,5	-19,2	-33,6	-10,8	-8,1	-25,5	35,3	-13,0	-13,6	-16,1	-11,5	14,4
33) Proizvodnja medicinskih, preciznih i optičkih instrumenata	-66,7	-84,2	12,1	70,9	19,5	-23,2	1,5	-0,6	-4,3	140,0	-53,3	-69,1	27,7	68,2	-53,0	-34,4	-42,1	-35,7
34) Proizvodnja motornih vozila i prikolica	-7,6	-12,3	0,7	-11,1	5,3	-33,0	-64,4	-25,8	-68,0	-45,7	-7,1	-16,4	-65,5	-47,9	-4,8	-57,2	22,6	-1,5
35) Proizvodnja ostalih saobraćajnih sredstava	14,9	38,0	1241,2	-24,1	-20,1	47,8	-41,2	-22,9	33,0	43,4	44,5	151,8	24,3	96,1	69,1	43,3	110,1	86,1
36) Proizvodnja namještaja i sličnih proizvoda	13,7	17,7	-30,6	-5,1	24,8	-5,3	17,0	5,0	-30,7	19,0	-17,3	0,2	-9,0	-23,5	-0,2	13,4	-11,4	-15,5
37) Reciklaža	74,0	31,2	-21,0	59,6	-10,4	-34,3	-68,5	-53,5	-23,8	13,3	-31,8	-21,8	-34,8	-50,0	-23,8	-34,7	11,3	-50,2
PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM																		
40) Proizvodnja i snabdivanje el. Energijom, gasom, parom i toplom vodom	-5,4	10,5	7,9	3,0	0,0	-3,7	-9,9	11,3	-5,0	17,3	-8,9	-6,6	-24,1	-26,3	16,8	-0,4	-7,8	10,8

Izvor: RS-Zavod za statistiku RS

Tabela 4: Realni sektor - industrija i usluge (Rast g/g u %)

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012									
								K1	K2	K3	K4	jul	avg	sep	okt	nov	dec
Industrija	Industrijska proizvodnja - fizički obim	4,1	3,6	-17,5	27,3	3,2	-4,3	-6,0	-3,0	-4,9	-3,3	-6,9	-3,6	-4,3	-5,9	-3,3	-0,5
	Intermedijarni proizvodi	0,0	8,3	-19,3	0,4	5,2	-4,1	0,7	-3,4	-7,2	-5,1	-4,4	-3,6	-13,2	-9,5	-4,3	-0,7
	Kapitalni proizvodi	25,8	10,9	-21,7	97,3	-3,2	-0,5	-16,9	0,0	12,8	0,9	-7,9	39,6	10,6	9,6	2,2	-8,9
	Trajni	53,8	24,7	-27,6	-15,3	4,6	15,6	2,7	17,0	16,6	26,3	11,3	17,3	20,7	32,6	27,5	18,7
	Netrajni	4,3	5,6	3,8	0,5	1,5	-0,2	-2,7	-6,1	0,5	6,9	3,1	-3,5	2,0	15	8	-1
	Energija	13,2	221,1	526,4	17,8	5,4	-8,6	-9,6	-3,0	-13,5	-7,9	-18,4	-15	-6	-15,6	-10,9	2,7
Građevinarstvo	Vrijednost izvršenih građevinskih radova	25,5*	24,6*	-19,9*	-17,6*	6,4*	-5,0*	-3,4*	-9,1*	5,8*	-10,7*	-4,9*	13,1*	8,3*	-18,9*	-26,7*	12,0*
	Stambene zgrade	NA	26,9*	-24,5*	-24,2*	5,7*	-14,9*	-21,1*	8,8*	-10,5*	-34,3*	-32,0*	10,8*	-12,6*	-79,5*	-15,2*	-2,1*
	Nestambene zgrade	NA	18,5*	-25,1*	-32,1*	7,4*	-13,4*	17,8*	-18,4*	-9,0*	-26,9*	3,6*	-4,0*	-25,1*	-9,9*	-36,1*	-29,0*
	Saobraćajna infrastruktura	NA	31,5*	-18,1*	3,5*	8,3*	-5,3*	-15,2*	-22,0*	7,2*	1,2*	-13,2*	17,5*	17,9*	-15,1*	-27,6*	45,5*
	Cjevovodi, komunikacijski i električni vodovi	NA	44,2*	3,7*	-25,1*	3,3*	15,8*	7,1*	25,9*	43,9*	-4,8*	30,9*	30,9*	70,6*	19,3*	-15,8*	-10,8*
Prevoz	Cestovni (prevezeno robe)	49,7	15,6	-11,3	-5,1	0,4	31,1^	22,0	31,7	37,9	-	-	-	-	-	-	-
	Cestovni (prevezeni putnici)	3,9	-4,0	-5,3	3,7	2,1	1,1^	16,1	9,8	3,9	-	-	-	-	-	-	-
	Gradsko - Prigradski prevoz (prevezeni putnici)	-20,7	-0,5	-0,5	2,3	-4,3	-4,8^	-6,1	-1,2	-7,2	-	-	-	-	-	-	-
	Željeznički (prevezeno robe)	2,8	7,9	-15,8	-5,8	10,4	-7,9^	-15,7	-2,0	-6,4	-	-	-	-	-	-	-
	Željeznički (prevezeni putnici)	-3,3	11,2	-27,5	-0,4	-8,6	-2,2^	-17,5	7,5	0,8	-	-	-	-	-	-	-
Trgovina na malo	Nominalni rast prometa	14,9*	19,5*	-10,0*	6,4*	10,9*	3,9*	6,6*	2,7*	3,6*	3,2*	2,4*	4,8*	3,4*	5,0*	3,9*	0,7*
	Realni rast prometa (deflacija indeksom CPI)	13,2*	11,2*	-9,7*	4,2*	7,0*	1,8*	4,1*	1,0*	1,5*	1,1*	0,8*	2,8*	0,9*	2,6*	1,9*	-1,2*
Turizam	Dolasci turista - ukupno	20,0*	4,6	-6,3	14,6	4,5	9,0	6,1	-	-	-	5,5	15,4	9,6	3,9	7,9	2,2
	Domaći turisti	17,4*	4,3	-9,5	11,2	1,1	5,1	7,7	-	-	-	1,6	6,0	-4,6	-3,8	8,3	-0,5
	Strani turisti	22,5*	4,9	-3,3	17,5	7,2	11,9	4,5	-	-	-	7,6	19,8	18,7	9,1	7,5	5,4

* Ponderisani prosjek entitetskih indeksa objavljenih od strane entitetskih statističkih zavoda

[^] Devetomjesečni podatci

Tabela 5: Realni sektor po entitetima (rast g/g u %)

			2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012										
									K1	K2	K3	K4	jul	avg	sep	okt	nov	dec	
Proizvodnja i građevinarstvo	Industrijska proizvodnja - fizički obim	FBiH	8,6	7,9	-11,6	4,2	2,5	-4,3	-9,6	-	-	-	-	-3,9	1,2	-4,8	-5,8	-4,7	-0,4
		RS	1,4	16,8	19,0	5,0	4,7	-4,2	-5,1	-	-	-	-	-13,4	-7,9	5,8	-2,7	-5,5	-1,5
	Građevinarstvo (vrijednost radova)	FBiH	22,6	34,1	-28,2	-13,6	14,0	-2,7	5,3	-4,3	7,5	-12,2	-0,3	18,8	3,7	-10,1	-22,5	-3,6	-3,6
		RS	29,6	11,8	-8,0	-21,9	-2,0	-7,9	-14,3	-15,3	3,6	-8,8	-10,8	6,3	13,9	-30,8	-32,2	30,3	30,3
Prijevoz	Cestovni (prevezeno robe)	FBiH	55,1	6,1	-7,7	3,6	1,4	24,3	28,5	19,8	25,0	16,2	-	-	-	-	-	-	-
		RS	20,6	3,1	-9,9	1,6	4,5	11,5	-3,7	6,9	19,2	11,4	-	-	-	-	-	-	-
	Cestovni (prevezeni putnici)	FBiH	2,3	-2,4	-1,4	-0,1	-0,6	6,3	5,7	10,4	-0,4	9,4	-	-	-	-	-	-	-
		RS	8,3	-4,6	-16,9	17,8	12,1	-0,5	2,0	2,5	-0,2	-2,7	-	-	-	-	-	-	-
	Gradsko - Prigradski Prijevoz (prevezeni putnici)	FBiH	-23,7	-1,3	-2,1	2,4	-4,8	-4,3	-7,3	-2,3	-8,9	0,8	-	-	-	-	-	-	-
		RS	7,6	4,9	10,5	3,3	-2,8	1,8	-0,6	3,3	6,3	-0,1	-	-	-	-	-	-	-
	Željeznički (prevezeno robe)	FBiH	5,4	20,9	-13,8	11,0	15,9	-9,4	-14,8	-9,2	-11,8	-1,6	-	-	-	-	-	-	-
		RS	-0,4	-4,6	-19,2	24,0	2,0	3,5	-17,2	10,8	2,0	20,0	-	-	-	-	-	-	-
	Željeznički (prevezeni putnici)	FBiH	4,5	26,0	-12,5	7,4	1,6	4,2	-13,8	-0,7	15,8	15,3	-	-	-	-	-	-	-
		RS	-7,4	2,4	38,5	-10,3	-21,1	1,3	-22,6	21,4	-19,0	50,0	-	-	-	-	-	-	-
Trgovina na malo	Nominalni rast prometa	FBiH	14,0	18,3	-9,9	6,1	12,4	4,5	7,5	3,7	4,4	3,2	2,2	6,3	4,8	4,8	3,3	1,4	
	Realni rast prometa (deflacija indeksom CPI)	FBiH	11,9	9,9	-9,7	4,2	8,5	2,4	5,1	1,4	2,7	1,2	0,9	4,5	2,6	2,5	1,4	-0,2	
	Nominalni rast prometa	RS	16,2	21,5	-10,2	6,1	7,6	2,3	4,9	0,9	1,2	2,9	2,5	1,0	0,1	5,0	4,3	-0,7	
	Realni rast prometa (deflacija indeksom CPI)	RS	14,9	13,3	-9,8	3,5	3,6	0,2	2,5	-0,8	-0,8	0,8	0,9	-0,9	-2,3	2,6	2,3	-2,6	
Turizam	Dolasci domaćih turista	FBiH	18,0	2,7	-14,2	16,7	2,9	18,8	35,4	-	-	-	13,3	11,7	-1,5	-0,8	14,6	6,2	
		RS	11,0	6,0	-4,9	6,1	-0,6	-0,8	-6,1	10,2	-5,9	-3,4	-9,5	0,7	-7,2	-7,3	4,1	-6,4	
	Dolasci stranih turista	FBiH	17,9	1,8	-0,6	25,3	9,2	12,9	12,1	-	-	-	7,5	24,6	20,0	9,4	11,9	13,5	
		RS	24,3	11,6	-7,2	1,3	2,4	4,7	0,5	7,3	8,5	1,3	7,5	5,7	13,0	10,2	-0,2	-7,4	
Ugostiteljstvo	Tekuće cijene	FBiH	24,7	14,2	-2,9	6,9	-0,7	16,3	14,9	16,1	19,8	13,2	-	-	-	-	-	-	
	Stalne cijene (deflacija indeksom CPI)	FBiH	22,4	6,0	-2,6	5,0	-4,2	13,9	12,3	13,5	17,8	11,1	-	-	-	-	-	-	
	tekuće cijene	RS	17,6	31,4	-0,1	1,2	0,2	5,7	1,7	8,7	7,9	4,0	7,9	8,4	7,2	6,4	2,4	3,1	
	Stalne cijene (deflacija indeksom CPI)	RS	16,3	22,6	0,3	-1,2	-3,5	3,5	-0,7	6,9	5,7	1,9	6,2	6,4	4,6	3,9	0,4	1,1	

Izvor: Entitetski zavod za statistiku

Tabela 6: Tržište rada

Period	Broj zaposlenih lica*				Broj nezaposlenih lica				Stopa nezaposlenosti				Prosječne neto plate				Prosječne penzije**			
	BiH	FBiH	RS	BD	BiH	FBiH	RS	BD	BiH	FBiH	RS	BD	BiH	FBiH	RS	BD	BiH	FBiH	RS	BD
	osobe								%				KM							
Ø 2010.	695.780	438.949	244.453	16.849	516.964	360.513	145.343	11.109	42,6	45,1	37,3	39,7	798	804	784	796	333	340	320	316
Ø 2011.	691.036	440.747	238.956	16.425	529.644	367.515	150.344	11.785	43,4	45,5	38,6	41,8	816	819	809	807	338	349	321	319
Ø 2012.	687.601	437.331	238.178	16.137	543.420	377.957	153.225	12.238	44,1	46,4	39,1	43,1	826	830	818	819	336	351	312	311
I-2012.	687.052	437.988			541.360	374.294	154.850	12.216	44,1	46,1			826	828	819	821	342	353	326	322
II-2012.	685.076	436.543			543.703	375.490	155.787	12.426	44,2	46,2			818	818	821	817	336	353	310	310
III-2012.	686.633	437.479	237.520	15.974	542.726	374.492	155.890	12.344	44,1	46,1	39,6	43,6	823	828	814	806	336	352	311	310
IV-2012.	688.122	438.147			540.335	373.372	154.479	12.484	44,0	46,0			823	827	817	814	336	352	311	310
V-2012.	689.772	439.127			536.902	372.266	152.349	12.287	43,8	45,9			836	840	826	827	336	352	311	310
VI-2012.	690.618	439.094		15.921	537.992	374.315	151.596	12.081	43,8	46,0		43,1	822	823	818	835	336	352	311	310
VII-2012.	689.193	438.022			542.310	378.306	151.894	12.110	44,0	46,3			827	829	823	824	336	351	311	310
VIII-2012.	687.197	436.899			545.881	381.778	151.910	12.193	44,3	46,6			830	836	818	822	336	351	311	310
IX-2012.	688.529	437.856	238.836	16.264	545.520	381.329	151.972	12.219	44,2	46,5	38,9	42,9	813	817	804	805	336	351	311	309
X-2012.	687.220	435.812			545.938	381.963	151.938	12.037	44,3	46,7			831	837	817	819	335	350	311	309
XI-2012.	686.681	435.644			547.797	383.023	152.580	12.194	44,4	46,8			832	838	819	816	335	350	311	309
XII-2012.	685.117	435.356		16.387	550.574	384.852	153.458	12.264	44,6	46,9		42,8	831	837	818	823	335	350	311	308

Izvor: Agencija za statistiku BiH, entitetski Zavodi za statistiku, Zavod za zapošljavanje FBiH, RS i BD, Zavod za MIO/PIO FBiH i Fond PIO RS

* Broj zaposlenih u BiH, izvor: Agencije za statistiku BiH; broj zaposlenih u FBiH i RS, izvor: entitetski zavodi za statistiku.

** Prosječne penzije u BiH su izračunate na osnovu entitetskih nivoa penzija ponderisanih odnosom ukupnog broja penzionera u svakom od BH entiteta.

Tabela 7: Rast i struktura monetarnih agregata (kraj perioda)

Godina	Gotovina izvan monetarnih vlasti	Depoziti banaka kod monetarnih vlasti	Prenosivi depoziti drugih domaćih sektora kod monetarnih vlasti	Gotovina izvan banaka	Prenosivi depoziti u domaćoj valuti	Ostali depoziti u domaćoj valuti	Prenosivi depoziti u stranoj valuti	Ostali depoziti u stranoj valuti	Rezervni novac	Transakcijski novac (M1)	Kvazi novac (QM)	M2 ukupno
1	3	4	5	6	7	8	9	10	11=3+4+5	12=6+7	13=8+9+10	14=12+13
K1 2010.	2.255,0	3.319,1	3,8	1.974,8	3.554,3	1.836,8	1.219,3	4.340,2	5.577,8	5.529,1	7.396,3	12.925,3
K2 2010.	2.286,5	3.082,3	7,1	1.989,8	3.509,8	1.854,3	1.307,2	4.440,1	5.375,9	5.499,6	7.601,6	13.101,1
K3 2010.	2.407,4	3.273,3	7,6	2.109,3	3.688,9	1.892,0	1.217,5	4.448,7	5.688,3	5.798,3	7.558,2	13.356,5
K4 2010.	2.497,5	3.393,5	8,7	2.210,8	3.689,2	1.991,0	1.210,6	4.526,4	5.899,7	5.900,0	7.727,9	13.627,9
K1 2011.	2.468,6	3.099,9	8,8	2.164,3	3.656,2	2.047,8	1.138,5	4.665,0	5.577,3	5.820,6	7.851,2	13.671,8
K2 2011.	2.507,8	3.034,8	10,3	2.205,7	3.684,7	2.088,3	1.194,2	4.610,2	5.552,9	5.890,4	7.892,6	13.783,0
K3 2011.	2.561,3	3.053,3	9,7	2.252,7	3.816,8	2.156,2	1.121,3	4.786,0	5.624,3	6.069,4	8.063,5	14.132,9
K4 2011.	2.645,1	3.192,8	11,1	2.366,4	3.819,0	2.289,4	1.100,2	4.849,9	5.848,9	6.185,4	8.239,5	14.424,9
K1 2012.	2.633,4	2.799,4	30,7	2.330,1	3.745,4	2.377,3	1.060,0	4.794,7	5.463,5	6.075,5	8.232,0	14.307,4
K2 2012.	2.651,3	2.595,7	12,2	2.356,7	3.714,1	2.424,9	1.090,8	4.912,8	5.259,2	6.070,7	8.428,5	14.499,2
K3 2012.	2.733,2	2.859,1	13,0	2.421,4	3.788,0	2.515,5	1.037,4	4.978,3	5.605,3	6.209,4	8.531,2	14.740,5
K4 2012.	2.747,5	3.040,6	13,6	2.414,3	3.727,4	2.673,2	1.052,5	5.042,7	5.801,7	6.141,7	8.768,4	14.910,1
g/g stopa rasta u %												
K1 2010.	-2,7%	10,9%	-41,5%	-2,0%	11,9%	1,6%	11,1%	9,6%	4,9%	6,5%	7,7%	7,2%
K2 2010.	-0,8%	9,7%	-15,5%	0,1%	7,0%	6,1%	23,6%	10,6%	4,9%	4,4%	11,4%	8,4%
K3 2010.	6,0%	0,9%	68,9%	6,5%	10,4%	5,8%	13,0%	7,0%	3,0%	8,9%	7,6%	8,2%
K4 2010.	10,1%	0,5%	45,0%	10,0%	4,3%	8,0%	12,2%	6,7%	4,4%	6,4%	7,9%	7,2%
K1 2011.	9,5%	-6,6%	131,6%	9,6%	2,9%	11,5%	-6,6%	7,5%	0,0%	5,3%	6,2%	5,8%
K2 2011.	9,7%	-1,5%	45,1%	10,9%	5,0%	12,6%	-8,6%	3,8%	3,3%	7,1%	3,8%	5,2%
K3 2011.	6,4%	-6,7%	27,6%	6,8%	3,5%	14,0%	-7,9%	7,6%	-1,1%	4,7%	6,7%	5,8%
K4 2011.	5,9%	-5,9%	27,6%	7,0%	3,5%	15,0%	-9,1%	7,1%	-0,9%	4,8%	6,6%	5,8%
K1 2012.	6,7%	-9,7%	249,0%	7,7%	2,4%	16,1%	-6,9%	2,8%	-2,0%	4,4%	4,8%	4,6%
K2 2012.	5,7%	-14,5%	18,4%	6,8%	0,8%	16,1%	-8,7%	6,6%	-5,3%	3,1%	6,8%	5,2%
K3 2012.	6,7%	-6,4%	34,0%	7,5%	-0,8%	16,7%	-7,5%	4,0%	-0,3%	2,3%	5,8%	4,3%
K4 2012.	3,9%	-4,8%	22,5%	2,0%	-2,4%	17,0%	-4,3%	4,0%	-0,8%	-0,7%	6,5%	3,4%

Izvor: Centralna banka BiH

Tabela 8: Indeks potrošačkih cijena (CPI)

Kod	00		01		02		03		04		05		06	
Opis koda	Opšti indeks		Hrana i bezalkoholna pića		Alkoholna pića i duvan		Odjeća i obuća		Stanovanje, voda, električna energija, plin i drugi energenti		Namještaj, pokućstvo i redovno održavanje		Zdravstvo	
Vrsta indeksa	2010=100	g/g	2010=100	g/g	2010=100	g/g	2010=100	g/g	2010=100	g/g	2010=100	g/g	2010=100	g/g
Ø 2010.		102,1		99,3		120,2		95,4		103,1		100,1		101,8
Ø 2011.		103,7		106,0		108,2		92,7		103,1		101,1		98,1
Ø 2012.		102,1		101,8		109,9		93,9		102,9		101,2		99,7
I-2012.	105,3	102,5	106,8	102,5	118,4	110,2	89,8	93,5	108,2	103,2	102,1	101,8	98,0	99,4
II-2012.	106,0	102,4	108,1	102,3	118,6	109,3	89,7	93,5	108,5	102,9	102,2	102,0	98,0	99,6
III-2012.	106,4	102,1	108,5	101,0	118,4	110,1	89,0	92,8	108,3	103,0	102,2	101,9	98,0	99,8
IV-2012.	106,0	102,3	108,6	100,7	118,9	110,4	87,7	93,8	103,3	106,0	102,2	101,6	98,1	100,2
V-2012.	105,9	101,9	108,8	100,8	118,8	109,8	86,9	93,5	103,4	106,0	102,1	101,3	98,2	100,1
VI-2012.	105,3	101,9	108,0	101,1	118,9	109,7	86,6	93,8	103,4	105,7	102,3	101,4	97,7	99,6
VII-2012.	104,8	101,4	106,6	101,2	119,1	109,9	86,4	94,1	103,2	101,4	102,2	101,3	97,8	99,7
VIII-2012.	105,1	101,8	106,2	101,6	119,2	109,9	86,3	94,1	103,5	101,4	102,4	100,8	97,6	99,5
IX-2012.	105,8	102,3	107,6	102,3	119,4	110,1	86,2	94,4	103,5	101,2	102,4	100,6	97,8	99,7
X-2012.	106,4	102,3	108,2	102,7	119,3	110,0	86,0	94,9	109,0	101,8	102,4	100,5	98,0	100,0
XI-2012.	106,3	101,9	108,4	102,4	119,3	109,9	85,6	95,2	109,6	101,5	102,4	100,4	97,5	99,5
XII-2012.	106,3	101,8	108,8	102,5	119,2	109,9	84,3	93,8	109,6	101,6	102,4	100,4	97,3	99,3

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Tabela 8 (nastavak): Indeks potrošačkih cijena

Kod	07		08		09		10		11		12	
Opis koda	Prevoz		Komunikacije		Rekreacija i kultura		Obrazovanje		Restorani i hoteli		Ostala dobra i usluge	
Vrsta indeksa	2010=100	g/g	2010=100	g/g	2010=100	g/g	2010=100	g/g	2010=100	g/g	2010=100	g/g
ø 2009.		107,1		106,9		100,7		102,6		101,1		100,7
ø 2010.		107,5		105,4		100,6		100,0		101,8		100,0
ø 2011.		104,8		101,5		100,5		100,0		101,7		101,0
I-2012.	110,0	106,3	107,0	101,8	100,4	100,2	100,1	100,2	103,4	102,7	100,2	100,2
II-2012.	111,3	106,8	107,0	101,7	100,4	100,3	100,1	100,2	103,4	102,4	100,4	100,3
III-2012.	113,5	106,9	107,0	101,8	101,0	100,7	99,5	99,5	103,5	102,6	100,6	100,5
IV-2012.	114,4	106,4	107,0	101,5	101,1	100,6	99,5	99,5	103,5	102,4	100,6	100,7
V-2012.	113,3	104,3	107,0	101,5	101,1	100,5	99,5	99,5	103,5	102,1	100,8	100,9
VI-2012.	111,4	103,4	107,0	101,5	101,1	100,4	99,5	99,5	103,5	102,1	100,9	101,0
VII-2012.	110,6	102,3	107,0	101,5	101,2	100,2	99,5	99,5	103,5	102,0	101,0	101,4
VIII-2012.	113,6	104,5	106,9	101,4	101,5	100,4	99,6	99,6	103,5	101,8	101,3	101,4
IX-2012.	115,7	106,3	106,9	101,5	101,4	100,7	100,0	99,9	103,7	100,9	101,3	101,2
X-2012.	114,1	105,1	106,9	101,5	101,4	100,6	100,9	100,8	103,8	100,8	101,4	101,3
XI-2012.	112,5	102,9	106,9	101,4	101,3	100,7	100,9	100,8	103,8	100,8	101,4	101,4
XII-2012.	111,8	102,5	106,9	101,5	101,3	100,7	100,9	100,8	103,9	100,5	101,4	101,3

Tabel 9: Rast i sektorska struktura kredita (stanje na kraju razdoblja, u mil. KM)

Razdoblje	Kredit općoj vladi	Kredit nefinancijskim javnim poduzećima	Kredit nefinancijskim privatnim poduzećima	Kredit stanovništvu	Ostali kredit*	Ukupni kredit
	1	2	3	4	5	6=1+...+5
I - XII 2008	263,6	626,5	6.722,0	6.696,7	200,7	14.509,5
I - III 2009	282,6	650,9	6.727,3	6.633,5	161,9	14.456,2
I - VI 2009	447,7	648,3	6.704,1	6.523,8	135,6	14.459,5
I - IX 2009	313,5	636,6	6.609,4	6.431,6	117,8	14.108,8
I - XII 2009	344,6	633,8	6.646,7	6.307,2	117,8	14.050,1
I - III 2010	342,8	651,0	6.750,0	6.206,1	119,7	14.069,4
I - VI 2010	364,8	676,1	6.735,8	6.295,4	109,8	14.181,9
I - IX 2010	415,7	645,5	6.738,5	6.292,1	106,4	14.198,1
I - XII 2010	445,7	737,7	6.933,5	6.324,3	102,3	14.543,4
I - III 2011	461,0	711,2	7.215,8	6.273,2	106,9	14.768,1
I - VI 2011	485,7	724,1	7.272,1	6.417,3	95,2	14.994,4
I - IX 2011	511,0	754,1	7.292,7	6.479,3	86,5	15.123,7
I - XII 2011	627,3	764,0	7.122,0	6.704,7	93,2	15.311,1
I - III 2012	678,6	792,2	7.198,7	6.688,9	91,6	15.449,9
I - VI 2012	691,3	803,2	7.289,8	6.786,9	105,1	15.676,3
I - IX 2012	833,4	783,9	7.395,0	6808,9	92,4	15913,7
I - XII 2012	826,9	785,3	7441,8	6794,7	97,3	15946,1
Stopa rasta (g/g)						
I - XII 2008	106,1%	0,4%	27,8%	18,1%	16,4%	22,4%
I - III 2009	109,0%	7,9%	17,5%	10,7%	-25,8%	14,0%
I - VI 2009	92,6%	9,9%	7,7%	1,8%	-39,0%	5,8%
I - IX 2009	28,2%	3,1%	1,3%	-3,9%	-48,0%	-1,3%
I - XII 2009	30,7%	1,2%	-1,1%	-5,8%	-41,3%	-3,2%
I - III 2010	21,3%	0,0%	0,3%	-6,4%	-26,1%	-2,7%
I - VI 2010	-18,5%	4,3%	0,5%	-3,5%	-19,0%	-1,9%
I - IX 2010	32,6%	1,4%	2,0%	-2,2%	-9,7%	0,6%
I - XII 2010	29,3%	16,4%	4,3%	0,3%	-13,2%	3,5%
I - III 2011	34,5%	9,2%	6,9%	1,1%	-10,7%	5,0%
I - VI 2011	33,1%	7,1%	8,0%	1,9%	-13,3%	5,7%
I - IX 2011	22,9%	16,8%	8,2%	3,0%	-18,7%	6,5%
I - XII 2011	40,7%	3,6%	2,7%	6,0%	-8,9%	5,3%
I - III 2012	47,2%	11,4%	-0,2%	6,6%	-14,3%	4,6%
I - VI 2012	42,3%	10,9%	0,2%	5,8%	10,4%	4,5%
I - IX 2012	63,1%	4,0%	1,4%	5,1%	6,8%	5,2%
I - XII 2012	31,8%	2,8%	4,5%	1,3%	4,4%	4,1%

Izvor: Centralna banka BiH

*U ostalim kreditima su krediti dani ostalim finansijskim institucijama, neprofitnim organizacijama i ostali krediti.

Tabela 10: Rast i sektorska struktura depozita (stanje na kraju razdoblja, u mil. KM)

Razdoblje	Depoziti opće vlade	Depoziti nefinancijskih javnih poduzeća	Depoziti nefinancijskih privatnih poduzeća	Depoziti stanovništva	Ostali depoziti *	Ukupni depoziti
	1	2	3	4	5	6=1+...+5
I - XII 2008	2.291,9	1.541,1	2.072,5	5.205,8	763,8	11.875,1
I - III 2009	2.264,3	1.632,0	1.844,0	5.140,5	801,4	11.682,1
I - VI 2009	2.093,8	1.651,4	1.790,2	5.255,2	828,5	11.619,0
I - IX 2009	2.090,4	1.593,1	1.931,5	5.417,0	861,1	11.893,1
I - XII 2009	2.008,0	1.606,4	1.886,0	5.663,4	928,2	12.092,1
I - III 2010	1.915,6	1.734,9	1.843,5	5.893,3	908,6	12.295,9
I - VI 2010	1.822,5	1.732,7	1.823,2	6.055,4	960,6	12.394,4
I - IX 2010	1.696,2	1.641,3	1.912,4	6.157,0	938,7	12.345,5
I - XII 2010	1.665,3	1.549,5	1.948,8	6.484,4	882,1	12.530,0
I - III 2011	1.624,8	1.631,5	1.773,9	6.611,9	908,2	12.550,3
I - VI 2011	1.523,1	1.683,9	1.708,5	6.693,3	952,7	12.561,5
I - IX 2011	1.557,3	1.563,9	1.811,7	6.879,6	1.002,1	12.814,5
I - XII 2011	1.487,5	1.505,6	1.919,3	7.051,3	1.029,5	12.993,0
I - III 2012	1.310,5	1.505,1	1.681,4	7.182,2	1.081,8	12.761,0
I - VI 2012	1.319,0	1.553,1	1.719,5	7.331,2	1.047,3	12.970,0
I - IX 2012	1.319,1	1.405,6	1.860,7	7.396,1	1.161,7	13.143,1
I - XII 2012	1.319,3	1.297,2	1.982,7	7.653,5	1.073,5	13.326,2
Stopa rasta g/g						
I - XII 2008	-25,0%	20,5%	8,1%	0,8%	14,3%	-1,8%
I - III 2009	-21,2%	12,4%	3,0%	-3,6%	16,7%	-3,7%
I - VI 2009	-25,6%	10,0%	-1,4%	-5,5%	9,8%	-6,6%
I - IX 2009	-22,0%	-3,9%	-3,2%	-6,9%	15,7%	-7,8%
I - XII 2009	-12,4%	4,2%	-9,0%	8,8%	21,5%	1,8%
I - III 2010	-15,4%	6,3%	0,0%	14,6%	13,4%	5,3%
I - VI 2010	-13,0%	4,9%	1,8%	15,2%	15,9%	6,7%
I - IX 2010	-18,9%	3,0%	-1,0%	13,7%	9,0%	3,8%
I - XII 2010	-17,1%	-3,5%	3,3%	14,5%	-5,0%	3,6%
I - III 2011	-15,2%	-6,0%	-3,8%	12,2%	0,0%	2,1%
I - VI 2011	-16,4%	-2,8%	-6,3%	10,5%	-0,8%	1,3%
I - IX 2011	-8,2%	-4,7%	-5,3%	11,7%	6,8%	3,8%
I - XII 2011	-10,7%	-2,8%	-1,5%	8,7%	16,7%	3,7%
I - III 2012	-19,3%	-7,7%	-5,2%	8,6%	19,1%	1,7%
I - VI 2012	-13,4%	-7,8%	0,6%	9,5%	9,9%	3,3%
I - IX 2012	-15,3%	-10,1%	2,7%	7,5%	15,9%	2,6%
I - XII 2012	-11,3%	-13,8%	3,3%	8,5%	4,3%	2,6%

Izvor: Centralna banka BiH

*U ostalim depozitima su depoziti sektora ostalih finansijskih institucija, neprofitnih organizacija i ostali depoziti.

Tabela 11: Kamatne stope u BiH u % (prosjeak razdoblja)

Razdoblje	Kamatne stope na kratkoročne kredite u KM		Kamatne stope na dugoročne kredite u KM		Kamatne stope na kratkoročne kredite u KM s valutnom klauzulom		Kamatne stope na dugodočne kredite u KM s valutnom klauzulom		Kamatne stope na depozite po viđenju u KM		Kamatne stope na štedne i oročene depozite u KM	
	Privatna poduzeća	Stanovništvo	Privatna poduzeća	Stanovništvo	Privatna poduzeća	Stanovništvo	Privatna poduzeća	Stanovništvo	Privatna poduzeća	Stanovništvo	Privatna poduzeća	Stanovništvo
I - XII 2008	6,98	9,53	6,90	9,77	8,21	10,75	8,27	9,28	0,33	0,35	3,25	3,49
I - III 2009	7,48	9,59	6,22	9,49	9,07	10,09	8,27	10,48	0,36	0,32	3,92	3,51
I - VI 2009	7,69	9,54	6,75	9,56	8,85	10,32	8,25	10,47	0,33	0,30	3,96	3,60
I -IX 2009	7,86	9,62	6,65	9,29	8,78	10,25	8,17	10,35	0,32	0,29	4,00	3,60
I - XII 2009	7,93	9,68	6,72	9,13	8,75	10,20	8,08	10,22	0,32	0,28	3,96	3,60
I - III 2010	7,88	9,87	8,60	8,91	8,79	10,20	7,70	9,65	0,26	0,22	3,25	3,41
I - VI 2010	7,75	9,71	8,72	8,88	8,47	10,31	7,66	9,42	0,23	0,21	2,87	3,36
I - IX 2010	7,89	9,77	8,44	8,86	8,35	10,32	7,73	9,27	0,22	0,20	2,49	3,25
I -XII 2010	7,89	9,75	8,44	8,92	8,28	10,13	7,77	9,11	0,21	0,19	2,59	3,16
I - III 2011	7,67	10,04	7,72	9,13	8,35	10,16	7,58	8,60	0,18	0,15	2,97	2,91
I - VI 2011	7,59	9,84	7,73	8,61	8,20	10,08	7,45	8,58	0,17	0,14	2,71	2,82
I - IX 2011	7,51	9,75	7,60	8,60	8,12	9,89	7,50	8,55	0,16	0,13	2,38	2,80
I -XII 2011	7,43	9,77	7,59	8,60	8,00	9,71	7,53	8,53	0,16	0,12	2,25	2,80
I -III 2012	7,00	10,17	7,93	8,69	7,55	8,69	7,66	8,30	0,11	0,11	2,44	2,84
I -VI 2012	7,02	10,09	7,90	8,44	7,44	8,81	7,47	8,36	0,11	0,09	2,45	2,88
I -IX 2012	6,95	10,12	7,87	8,23	7,36	8,73	7,36	8,34	0,11	0,08	2,54	2,92
I - XII 2012	6,86	10,13	7,68	8,14	7,26	8,70	7,31	8,36	0,10	0,07	2,62	2,95

Izvor: Centralna banka BiH

Tabela 12: Uvoz i izvoz roba u BiH

Uvoz i izvoz dobara klasifikovanih prema harmonizovanom sistemu kodova (HS)		Uvoz							Izvoz						
		2010		2011		2012		2012/2011 % promjena	2010		2011		2012		2012/2011 % promjena
		u 000 KM	u %	u 000 KM	u %	u 000 KM	u %		u 000 KM	u %	u 000 KM	u %	u 000 KM	u %	
	TOTAL	13.616.204	100,0%	15.525.428	100,0%	15.252.942	100,0%	-1,8%	7.095.505	100,0%	8.222.112	100,0%	7.857.962	100,0%	-4,4%
01	ŽIVOTINJE I PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA	371.698	2,7%	414.636	2,7%	424.957	2,8%	2,5%	117.766	1,7%	129.030	1,6%	134.339	1,7%	4,1%
02	PROIZVODI BILJNOG PORIJEKLA	602.151	4,4%	681.812	4,4%	705.794	4,6%	3,5%	119.275	1,7%	101.654	1,2%	91.074	1,2%	-10,4%
03	MASTI I ULJA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I BILJNOG PORIJEKLA	103.328	0,8%	146.437	0,9%	171.923	1,1%	17,4%	55.109	0,8%	58.221	0,7%	75.879	1,0%	30,3%
04	PREHRAMBENE PRERAĐEVINE	1.425.223	10,5%	1.527.060	9,8%	1.513.868	9,9%	-0,9%	260.932	3,7%	323.298	3,9%	336.699	4,3%	4,1%
05	PROIZVODI MINERALNOG PORIJEKLA	2.743.897	20,2%	3.456.700	22,3%	3.229.037	21,2%	-6,6%	1.215.661	17,1%	1.315.999	16,0%	871.977	11,1%	-33,7%
06	PROIZVODI HEMIJSKE INDUSTRIJE ILI SRODNIH INDUSTRIJA	1.345.707	9,9%	1.475.479	9,5%	1.522.537	10,0%	3,2%	488.657	6,9%	570.551	6,9%	533.195	6,8%	-6,5%
07	PLASTIČNE MASE, GUMA I KAUČUK	725.141	5,3%	800.423	5,2%	846.829	5,6%	5,8%	132.505	1,9%	166.025	2,0%	202.737	2,6%	22,1%
08	KOŽA I KRZNO	297.960	2,2%	382.071	2,5%	397.824	2,6%	4,1%	107.809	1,5%	178.945	2,2%	179.794	2,3%	0,5%
09	DRVO I PROIZVODI OD DRVETA	154.313	1,1%	168.226	1,1%	157.991	1,0%	-6,1%	424.182	6,0%	504.399	6,1%	507.390	6,5%	0,6%
10	CELULOZA, PAPIR I KARTON I NJIHOVI PROIZVODI	372.134	2,7%	398.437	2,6%	353.311	2,3%	-11,3%	205.910	2,9%	234.914	2,9%	224.661	2,9%	-4,4%
11	TEKSTIL I TEKSTILNI PROIZVODI	708.098	5,2%	754.905	4,9%	734.726	4,8%	-2,7%	316.002	4,5%	353.110	4,3%	332.218	4,2%	-5,9%
12	OBUČA, ŠEŠIRI, KAPE I SLIČNI PROIZVODI	226.373	1,7%	252.119	1,6%	251.072	1,6%	-0,4%	412.399	5,8%	461.353	5,6%	476.345	6,1%	3,2%
13	PROIZVODI OD KAMENA, GIPSA, CEMENTA I SL. MATERIJALA, KERAMIČKI PROIZVODI, STAKLO I STAKLENI PROIZVODI	283.649	2,1%	296.859	1,9%	284.295	1,9%	-4,2%	51.839	0,7%	49.309	0,6%	49.042	0,6%	-0,5%
14	BISERI, PLEMENITI METALI I NJIHOVI PROIZVODI, DRAGO I POLUDRAGO KAMENJE	12.154	0,1%	14.214	0,1%	11.489	0,1%	-19,2%	3.751	0,1%	12.089	0,1%	19.714	0,3%	63,1%
15	BAZNI METALI I PROIZVODI OD BAZNIH METALA	1.209.186	8,9%	1.384.043	8,9%	1.330.127	8,7%	-3,9%	1.609.019	22,7%	1.934.621	23,5%	1.908.815	24,3%	-1,3%
16	MAŠINE, APARATI, MEHANIČKI I ELEKTRIČNI UREĐAJI	1.764.349	13,0%	1.870.228	12,0%	1.881.060	12,3%	0,6%	696.330	9,8%	815.133	9,9%	791.320	10,1%	-2,9%
17	TRANSPORTNA SREDSTVA I NJIHOVI DIJELOVI I PRIBOR	755.564	5,5%	1.053.746	6,8%	909.931	6,0%	-13,6%	154.034	2,2%	188.973	2,3%	203.004	2,6%	7,4%
18	SATOVİ, MJERNI, MUŽIČKI I MEDICINSKI INSTRUMENTI	242.098	1,8%	191.676	1,2%	211.694	1,4%	10,4%	16.281	0,2%	19.049	0,2%	19.462	0,2%	2,2%
19	ORUŽJE I MUNICIJA; NJIHOVI DIJELOVI I PRIBOR	6.230	0,0%	3.673	0,0%	4.464	0,0%	21,6%	29.492	0,4%	44.484	0,5%	79.029	1,0%	77,7%
20	RAZNI PROIZVODI	266.230	2,0%	251.270	1,6%	309.532	2,0%	23,2%	678.240	9,6%	760.144	9,2%	821.204	10,5%	8,0%
21	UMJETNIČKA DJELA, KOLEKCIONARSKI PREDMETI I ANTIKVITETI	669	0,0%	1.342	0,0%	478	0,0%	-64,4%	313	0,0%	810	0,0%	43	0,0%	-94,6%
98	NERAZVRSTANO	51	0,0%	72	0,0%	3	0,0%	-96,5%	1	0,0%	0	0,0%	20	0,0%	4363,3%

Izvor: Centralna Banka BiH

Tabela 13: Glavni trgovinski partneri

Zemlje	IZVOZ						Promjena 2012/2011	UVOZ						Promjena 2012/2011
	2010		2011		2012			2010		2011		2012		
	ukupno	u %	ukupno	u %	ukupno	u %		ukupno	u %	ukupno	u %	ukupno	u %	
Hrvatska	1.070.626	15,1%	1.204.440	14,6%	1.165.019	14,8%	-3,3%	2.058.946	15,1%	2.226.507	14,3%	2.202.545	14,4%	-1,1%
Njemačka	1.085.936	15,3%	1.215.957	14,8%	1.210.103	15,4%	-0,5%	1.425.001	10,5%	1.648.403	10,6%	1.725.796	11,3%	4,7%
Srbija	894.775	12,6%	1.001.879	12,2%	710.002	9,0%	-29,1%	1.429.477	10,5%	1.465.645	9,4%	1.431.534	9,4%	-2,3%
Italija	862.022	12,1%	963.546	11,7%	939.241	12,0%	-2,5%	1.210.391	8,9%	1.381.687	8,9%	1.429.362	9,4%	3,5%
Slovenija	611.744	8,6%	706.818	8,6%	653.304	8,3%	-7,6%	808.852	5,9%	828.564	5,3%	803.360	5,3%	-3,0%
Rusija	37.899	0,5%	53.184	0,6%	3.747	0,0%	-93,0%	1.189.098	8,7%	1.635.091	10,5%	1.493.885	9,8%	-8,6%
Ostale	2.488.740	35,1%	3.076.288	37,4%	3.176.546	40,4%	3,3%	6.304.532	46,3%	6.339.531	40,8%	6.166.460	40,4%	-2,7%
UKUPNO	7.095.505	100,0%	8.222.112	100,0%	7.857.962	100,0%	-4,4%	13.616.204	100,0%	15.525.428	100,0%	15.252.942	100,0%	-1,8%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Tabela 14: Platni bilans BiH

Izraženo u milionima KM		2011	2012	Promjena 2012/2011
Period				
1 - TEKUĆI RAČUN (A+B+C)		-2.429,3	-2.450,3	0,9%
1.A.a Roba - saldo		-8.346,1	-8.445,1	1,2%
Izvoz robe, fob		5.134,4	5.035,9	-1,9%
Uvoz robe, fob		13.480,5	13.480,9	0,0%
1.A.b. Usluge- saldo		2.095,5	2.067,3	-1,3%
1.A.b.1 Potražuje - ukupno		2.905,9	2.848,3	-2,0%
NETO Roba za procesuiranje u BiH		1.196,2	1.173,8	-1,9%
Roba za procesuiranje u BiH - Roba izvezena		3.174,9	2.909,5	-8,4%
Roba za procesuiranje u BiH - Roba uvezena		1.978,7	1.735,7	-12,3%
Transportne usluge		458,5	439,1	-4,2%
Putovanja		905,2	917,2	1,3%
Građevinski radovi		121,0	123,5	2,1%
Telekomunikacijski, kompjuterski i informacioni sistemi		185,7	153,2	-17,5%
Ostale usluge		39,3	41,5	5,6%
1.A.b.2 Duguje - ukupno		810,4	781,0	-3,6%
NETO Roba za procesuiranje u inostranstvu		17,3	1,1	-93,9%
Roba za procesuiranje u inostranstvu - Roba uvezena		28,6	10,3	-64,1%
Roba za procesuiranje u inostranstvu - Roba izvezena		11,3	9,2	-18,3%
Transportne usluge		297,3	310,4	4,4%
Putovanja		256,4	229,7	-10,4%
Građevinski radovi		51,8	34,2	-33,9%
Telekomunikacijski, kompjuterski i informacioni sistemi		113,6	111,0	-2,2%
Ostale usluge		74,0	94,7	27,9%
1.B Primarni dohodak - saldo		318,9	344,7	8,1%
1.B.a Potražuje - ukupno		933,6	882,0	-5,5%
Kompenzacije zaposlenim		744,4	716,2	-3,8%
Investicioni dohodak		129,5	105,1	-18,8%
1.B.b Duguje - ukupno		614,7	537,3	-12,6%
Kompenzacije zaposlenim		18,3	16,9	-7,9%
Investicioni dohodak		596,4	520,4	-12,7%
Dohodak od direktnih investicija		278,2	231,1	-16,9%
Dohodak od ostalih investicija		317,7	288,2	-9,3%
1.C Sekundarni dohodak - saldo		3.502,4	3.582,8	2,3%
1.C.a Potražuje - ukupno		3.780,9	3.860,3	2,1%
Vladin sektor		296,6	267,0	-10,0%
Ostali sektori		3.484,3	3.593,3	3,1%
Personalni transferi		2.008,3	2.084,0	3,8%
1.C.b Duguje - ukupno		278,5	277,5	-0,4%

Tabela 14 (nastavak): Platni bilans BiH

2 - KAPITALNI RAČUN (A+B)	355,4	298,4	-16,0%
2.A Potražuje - ukupno	355,4	298,4	-16,0%
2.B Duguje - ukupno	0,0	0,0	0,0%
Neto potraživanja (+)/Neto dugovanja (-) (saldo tekućeg i kapitalnog računa)	-2.073,9	-2.151,9	3,8%
3 - FINANSIJSKI RAČUN (A+B+C+D)	-1.922,2	-1.955,0	1,7%
3.A Direktne investicije	-532,2	-907,9	70,6%
Neto finansijska aktiva	2,4	55,6	2252,2%
Neto finansijska pasiva	534,5	963,5	80,2%
Reinvestirane zarade	-10,2	31,2	-405,1%
3.B Portfolio investicije	45,9	60,6	32,2%
Neto finansijska aktiva	-11,5	-2,0	-82,9%
Neto finansijska pasiva	-57,4	-62,6	9,1%
3.C Ostale investicije	-1.402,8	-1.180,4	-15,9%
Neto finansijska aktiva	-569,4	-448,8	-21,2%
Gotovina i depoziti	-628,4	-601,6	-4,3%
Zajmovi	-93,8	4,7	-105,1%
Osiguranje i mirovine	16,5	16,8	2,2%
Trgovinski krediti i avansi	146,4	129,2	-11,7%
Ostala finansijska aktiva	-10,0	2,1	-120,9%
Neto finansijska pasiva	833,3	731,6	-12,2%
Gotovina i depoziti	-483,5	-98,7	-79,6%
Zajmovi	803,5	338,0	-57,9%
Vladin sektor	388,6	647,0	66,5%
Ostali sektori	414,9	-309,0	-174,5%
Osiguranje i mirovine	1,9	6,5	246,2%
Trgovinski krediti i avansi	500,8	448,7	-10,4%
Ostala finansijska aktiva (uključujući i alokaciju SDR)	10,7	37,0	246,5%
3.D Rezervna aktiva	-33,1	72,7	-319,6%
Monetarno zlato	65,3	1,4	-97,9%
Gotovina i depoziti	1.382,1	-2.051,1	-248,4%
Vrijednosni papiri	-1.473,0	2.079,4	-241,2%
Ostala rezervna aktiva	-7,5	43,0	-669,7%
4 - NETO GREŠKE I PROPUSTI	151,8	196,9	29,7%

Izvor: Centralna banka BiH